

BÖRZSÖNYI HELIKON

Irodalmi, művészeti, természetbarát folyóirat

XI. évfolyam 2. szám, 2016. február

"Áldjon meg az Isten mindenkit, aki az áldatlan magyar ugart tördeli."

Félix-Veres Amanda kézműves szappanjai

Tartalom:

- Ketykó István:Adjátok csak rám...; (vers) 3**
Dr. Koczó József:Ismeretlen magyar katona sírja Vámosmikolán; (képes helytörténeti írás) 4-8
Elbert Anita:A felhők ívein; (vers) 10
Petrozsényi Nagy Pál:Gödörben; (írás) 12-13
Bemutatjuk:Riskó Bence költő-slammer; 14-15
Fetykó Judit:Az úton X. rész; (könyv részletekben) 16-19
Csáky Károly:Farsang; (képes néprajzi írás) 20-34
Debreczeny György:már vár a hölgy a hídnál; (vers) 36-37
Borsi István:Fékezett habzású világ; (vers) 38
Bemutatjuk:Félix-Veres Amanda szappankészítő kézműves; 40-49
Kő-Szabó Imre:Néprádió; (írás) 50
Székács László:Szamárkóró; Telelőre; (versek) 52
Kiss-Simon Miklós:Laci bácsi; (írás) 54-59
Tóth Imre:Az ördögpápa; Földrajz; Szaturnusz fia; Bardo; (versek) 60-61
Ádám Tamás:Mi marad; (vers) 62
Polgár Vera:Egyszerű, mint halál; (írás) 64-67
Csáky Károly:Torzulások; (vers) 68
Horváth Ödön:A tömegsír szélén; A valóság után; A varjak; A végső maszk; (versek) 70
Janecskó Györgyi:Az én hőseim; (versek írások) 72-77
Haász Irén:Világfarsang; (vers) 78
Kerekes Tamás:Idegen a síromban VI. rész; (írás) 80-89
B. Tóth Klára:Betűfürkész; (vers) 90
Kovács T. István:Az apám pénze; (írás) 92-94
Hörömpő Gergely:A munka becsülete; (vers) 96
Maruzs Éva:Aprajafalva; (írás) 98
Molnár József:Gershwin; (vers) 100
Ember István:Balassagyarmat; (vers) 102
H. Turi Klára:Reménnyel szárnyaló; (vers) 103
Pribojszky Máttyás:A példakép; (írás) 104-107
Végh Tamás:”...sohasem hagyunk hátra!”; (vers) 108-109
Börzsönyi Erika:Hegyeim; (vers) 110
Vasi Ferenc Zoltán:Valentin-napi; (vers) 111
Dobrosi Andrea:A maszk; (vers) 112
Beszámoló:Átadták a Magyar Kultúra Lovagja kitüntető címeiket; Csóka László kiállítása Rétságon; 114-119
Programajánló; 120-122
Sajtóközlemény; 123
Könyvajánló; 124-131
Pályázat; 132
Impresszum; 133

E havi számunkat a Nagyorosziiban élő szappankészítő kézműves, **Félix-Veres Amanda** szappanjainak képeivel díszítettük. További sok sikert az alkotónak, köszönet a képek közlési jogáért! A Szerk.

Ketykó István: Mostanában fekete lovakkal álmodom

*Összegyűjtött és új versek
(1976 – 2003)*

Ima bocsánatért (2000) ciklus versei

Adjátok csak rám ...

Szülőfalumhoz

*Néktek köszönhetem
kavics-ütötte ablakok ,
feltúrt szénaboglyák ,
hogyan létezem - - -
csúzlíkő-verte madárfejek
bocsássatok meg nekem!
síró gerlék
kikötve az öreg akácra -
néktek gyónoom ,
hogyan vétettem annyit én is ,
mint más gyerek ...
a suhanc-kor zöld vetéseiben
engem is követtek
pálinka-szagú véredek.
Tudom , vértetek
ma is lékelt dinnyék ,
játékból meglópot
tisza emberek ...
Naponta láttok
anyám ágyához menni ;
halljátok súlyos léptemet
most szórjátok fejemre
- követelem -
harminc év után vétkeket
követelem ...!*

*De nem -
adjátok csak rám
emlékeim
kényszerzubbonyát
nagytemplom vastag kötelei
himbálgatok csak magasba
harangok
kongjatók értem
őszinte imát!
Itt bujdokoltok bennem örökre
tarlórépa-ízű
szerelmeim
ím csordultig telve a bögre
s mint íjak húrjai
feszülnek kínjaim.
Öleljétek magatokhoz
búvok én hozzátok
- apró kisgyerek -
mosolyotok ráncái között
botladozom ,
mint fáradt részegek ...*

Verőcemasaros, 1977. augusztus 20.

Dr. KOCZÓ JÓZSEF

Ismeretlen magyar katona sírja Vámosmikolán

Az ismeretlen katona sírját nagy becsben tartott, jeles helyeken kereshetjük: Londonban a Westminster apátságban, Párizsban a Diadalív alatt, Budapesten a Hősök terén, Moszkvában a Kreml falánál. Az **Ismeretlen katona** személyében nem azonosított hősi halott, az önfeláldozó hazaszeretet jelképe. A síremlékek nemzeti ünnepeken, államfői, kormányfői látogatások alkalmával hivatalos koszorúzások helyszínei.

A Háborús Keresőszolgálat honlapján (<http://www.haboruskeresoszolgalat.hu/>) *Ismeretlen katonák* menüpont alatt mintegy száz települést találunk, ahol javarészt ismeretlen magyar katonák sírját regisztrálták. Az alábbi bejegyzést is itt találjuk:

Sír helye: Vámosmikola

Egyéb: A vámosmikolai Lecki Gézát katonának vitték, majd hamarosan kikerült a frontra. Júliusban a családja azt a hírt kapta, hogy szerettük hősi halált halt, holttestét Munkácsról haza lehet szállíttatni. Két lelkész temette, a perőcsényi református tiszteletes és a nagybörzsönyi evangélikus tiszteletelő. Pár hét elteltével kiderült, hogy Lecki Géza él, súlyosan megsebesült és a losonci kórházban van. Az ismeretlen katona ma is ott nyugszik a vámosmikolai temetőben. Az ismeretlen hőst talán felismerhetné a családja: 1944. júliusában halt meg. Jobb kezén egy tetovált szív volt két betűvel, V és talán K betű.

Felrakás dátuma: 2008-06-09 12:06:44

A történetet két mikolai származású lokálpatrióta leírásából részletesebben is megismerhetjük.

1944 nyarán Vámosmikolán – megérkezvén az aratásból – a szorgalmasan gazdálkodó református Leczki családot szomorú hír várta: hősi halált halt Leczki Géza, holttestét rövid időn belül Munkácsról haza lehet szállíttatni. Másnap három asszony indult Munkácsra a nagy ismeretlenbe: a feleség, az édesanya és a testvér. A katonai parancsnokságon az elhunyt személyes dolgait – fényképeket, leveleket – nagy részvétellel adták át a hozzátartozóknak, majd kikísérték őket a temetőbe.

A holttest az eltelt idő és a nagy meleg miatt felismerhetetlenné vált, csupán magassága utalt személyére. Jobb karján egy tetovált szívet találtak, a kislány és a feleség keresztnévének kezdőbetűjével – ami a bevonulás előtt még nem volt ott. Némi kétségek ellenére azonosították, majd a hivatalos ügyek elintézését követően hazautaztak. A holttestet pedig zárt koporsóban az ipolypásztói vasútállomásra szállították. Onnan lovaskocsival, harangzúgás alatt vitték haza, ahol felravatalozták. A koporsót a háztól a falun vitték végig a temetőbe a sírhelyig. A faluban is nagy együttérzés nyilvánult meg a család iránt, s a mély részvétellel kísért temetésen az anya és a feleség igen rossz lelkiállapotban voltak. Az anyát, a feleséget és a kis árvát hintón vitték, az anya az úton és a temetőben többször elájult, a temetés után orvoshoz kellett vinni. Nemcsoda, egyetlen fiát, az erős, egészséges fiatalembert kísérette utolsó útjára.

A temetésen három falu apraja-nagyja vett részt, a hősi halált halt katonát két lelkész temette: a perőcsényi református tiszteletes és a nagybörzsönyi evangélikus tiszteletelő. A temetésen részt vett unokahúgának, Medgyes Béláné Frankó Erzsébet visszaemlékezésében hat évtized távlatából is visszacseng a búcsúztató egy mondata: *Leczki Géza nem halt meg, Leczki Géza él!*

És Leczki Géza valóban élt. Pár hét elteltével levél érkezett tőle, hogy súlyosan megsebesült, és a losonci kórházban fekszik. Meglátogathatják őt, és vigyének neki lekváros derelyét. A három asszony másnap ismét útra kelt, és a közelebbi Losoncon megtalálták szerettüket. Leczki Gézának nehéz élete volt, de könnyű halála, mely nagyapa korában érte őt 1979-ben.

Úgy tűnik, hogy a háború nemcsak katonák, polgári lakosok életének kioltásával, rokkanttá tételével, testi sérülések okozásával, hadifogságba hurcolásával okozott fájdalmat a családokban. Az emberi tévedések is mérhetetlen fájdalmak előidézői lehetnek. Esetünkben a Leczki család tagjainak, akik fiuk/férjük/édesapjuk elvesztésének tudatában éltek heteken keresztül. S az ismeretlen katona hozzátartozói számára azzal, hogy számukra a háború forgatagában nyomtalanul eltűnt fiuk/férjük esetleg édesapjuk.

Katonaviseltként tudom, hogy a hadseregben a honvédeket azonosító lapocskával látják el. Katonai igazolványomban még ma is őrzöm azt a fémlapocskát, melyen feltüntetik, hogy magyar vagyok, s a 11 számjegyből álló egyéni azonosító számom található még rajta.

Az azonosítási jegy bevezetését – melyet a katonai zsargon (eléggé kegyeletsértő módon) csak dögcédulának nevez – 1937-ben rendelték el a honvédségnél, tehát a második világháború idején ezzel már a magyar katonák rendelkeztek. Budapesten néhány éve a Várkert Bazár felújításánál magyar és német katonák maradványaira bukkantak, egy részük azonosítása sikeresen megtörtént.

Baczoni Tamás főmuzeológus szerint az 1936M azonosítási jegy tokja magában foglalta az illető személyes és katonai adatait rögzítő papírdarabot. Ez egyedülállónak számított, hiszen más hadseregek leginkább a klasszikus dögcédulát használták, amelynél az adatokat különböző formájú fémlemezbe ütötték. A második világháború harcterein általános szokássá vált, hogy az azonosítási jegy egyik felét a harcokban odavesztett katonával együtt eltemették, míg a másik felét leadták a veszteségi nyilvántartók részére. Ez az eljárás segítette az elesettek ügynevezett visszaazonosítását, akár több évtized távlatából is. A dögcédula épp ezért kulcsfontosságú a hadisír-kutatással foglalkozó szakemberek számára, ez az első, amit keresnek egy-egy katonai nyughely feltárása során.

Hová tűnhetett a Mikolán nyugvó ismeretlen katona azonosítója, miként kerülhettek hozzá Leczki Géza okmányai (ha egyáltalán hozzákerültek)? Összecserélték zubbonyukat? A munkácsi kórházban megjelent családtagok megkapták-e az elhunyt után maradt, Leczki Géza illetőségére utaló személyes dolgokat? Maradt-e valamilyen okmány, irat, fénykép az életben maradt Leczki Gézánál? Kérdések, melyekre választ már nemigen kapunk.

A hiányzó láncszem mégis megkerült! 2014 október elején ismét felkerestem az ismeretlen katona nyugvóhelyét. A református temetőben találkoztam össze a Gyenes házaspárral. Gyenes László (Vámosmikola, 1949) tanár úrtól megtudtam, hogy gyermekkorában a frontról szerencsésen visszatért Leczki Gézáék szomszédságában laktak. Géza bácsi nem szívesen beszélt a történekről, de annyit megtudott tőle, hogy sebesülésekor köpenye ottmaradt a frontvonalon. Vélhetően súlyosan megsebesült bajtársát azzal takarták le, s így került vele együtt a munkácsi kórházba. Annak belső zsebében volt katonai azonosítója...

Leczki Géza szomorú történetét megörökítette Olexa Józsefné Varjú Ilona: *Emlékkönyv egy falu régi életéről* című könyvecskéjében. Medgyes Béláné Frankó Erzsébet, Leczki Géza unokahúga szintén leírta az esetet *Zúgtak a harangok...* című írásában (2005). Háty János tollából szépirodalmi témává is vált (*A halottember*).

A Drégelypalánki Református Egyházmegye 1947. augusztus 27-én Nógrádverőcén tartott évi rendes közgyűlésére készült jelentésében írta Labancz László esperes, nagymarosi lelképásztor, hogy Vámosmikolán egy névtelen katona sírját gondozza az egyház. A sír közelében a harctéren 1943-ban géppél lelőtt és hősi halált halt pilóta, Szabó László őrmester szülei fiuknak emlékoszlopot állítottak. Amíg éltek, kegyeletből az ismeretlen magyar honvéd sírját is rendben tartották. Aztán a sírhely idővel feledésbe ment.

Az ismeretlen katona kilétének kutatása immár 8 év óta folyik. 2008 őszén a Magyar Televízió **Sírjaik hol domborulnak?** című műsora (nava.hu/id/683478) október 7-én foglalkozott az esettel. Tudomásom szerint érdemi jelentkezés sem a honlap, sem a műsor felhívásával kapcsolatban nem történt.

A forgatáskor a sírhelyet a temetésen részt vevő Hellner Sándorné, Ilonka néni némi bizonytalansággal mutatta meg. Rajta kívül ma még élnek néhányan, akik részt vehettek a több mint 70 éve történt temetésen. 2013-ban az Országos Hadisír Felmérési Program helyi adatainak összeállításakor fotóval dokumentáltuk a sírhelyet. 2015 tavaszán a református gyülekezet 5 tagja megtisztította a sírhely környékét, de akkor már nem találtunk olyan személyt, aki egyértelműen ki tudta volna választani a négy sírhelyből, hogy melyikben nyugszik a névtelen honvéd. A reményt nem adtuk fel. Félő ugyanis, hogyha nem kerül sor megjelölésére, a felnövekvő generációk számára már nem lesz ismert a mikolai ismeretlen katona sírja a református temetőben.

Hellner Sándorné 2008 szeptemberében a sírhely mellett

II. világháború ismeretlen magyar katona jelöletlen sírja, 2013

A hősi halált halt pilóta gyászjelentése, 1943

Szabó László pilóta őrmester emlékoszlopa

A sírhely és környezete 2014 nyarán

A kitisztított jelzés nélküli sírhelyek 2015 tavaszán

ELBERT ANITA

A felhők ívein

Mint gyermeki tekintet, mely
Mégfürdik a felhőkben, s
Leereszkedik ében szemeidbe,
Olyan a lélekvándorlás,
Tiszta és töretlen.

Egy sárgadinnyegerezd
Az újhold, mely ring az égen,
Akár egy hinta, fel és alá
Imbolyogva. Mert nyáron
Reszketnek a napsugarak
A fák karjain, fényleplükkel
Beborítva a világot, szikrázó
Napraforgó hajtva égre
Tekintetét, magasan szárnyalva.
Az nem lehet, hogy a sötétség
Árnyékot vessen a kozmoszra,
Szintiszta szeretetet kortyolva,
Csupán mázat vetve az anyagra.
Én a felhők ívein táncolok,
Kétségbe merülve, szelíd
Szárnyakra fakadva bennem
A csend, míg elő nem bukkan
A nagy történelem, álomba
Csavarva a halott emlékeket.

PETROZSÉNYI NAGY PÁL

GÖDÖRBEN

Ott ült a padon, s az öregeket nézte. Sakkozta. Valamennyi nyugdíjas és sakkrajongó volt. Forgách nyúlánk, szemüveges férfi s ugyancsak sakkrajongó. De már évek óta nem ült tábla elé. Mint pártaktivista örökösen lótotott-futott, szervezett itt egy előadást, ott egy gyűlést. Pedig valaha egész másként indult: előbb muzsikus, aztán színész szeretett volna lenni. Végül beírta egy marxista oklevéllel. Ez szerzett neki kenyeret, tekintélyt, s tán még ma is ennek árnyékában nyüzsög, ha a történelem kereke át nem gördül rajta.

– Sakk-matt!

A tatárbauszú játékos leforrázva állt föl.

– Még nem, gyógyszerész úr.

– Nocsak! – mosolygott gúnyosan a tatárbauszú partnere: ő volt a bajnok a nyugdíjasok között. – Hát maga sakkozni is tud, Forgách?

– Megengedi? – cserélt helyet a férfi a levitézlett öreggel, pár pillanatig koncentrált, és két perc múlva győzött.

– Ördöge van! – seperte le a bábokat bosszúsan a „bajnok”. – Ha még egyszer legyőz, megeszem a királyt.

Forgách újból kenterbe verte, utána a többit. Előbb külön, majd egyszerre fektette őket két vállra. Másnap szintén, azzal a különbséggel, hogy akkor már pénzben játszott. Naná! Állása nincs, segélyt nem kap, enni meg kell, ha marxista is volt egykor.

– Maga... maga átrázott minket, uram! – hápogott a patikus. – Biztosan sakkmester, így persze könnyű. De van egy vejem, az is sakkmester ám. Őt dugja zsebre, aztán rázhatja a rongyot.

Forgách rábólintott. Valamikor régen naponta edzett, szakkönyveket vett, táblázatokat és híres játszmákat másolt egy irkába. Utoljára maga is kitalált egy rendszert, olyan szisztémát, amely szinte képletszerűen sűrítette magába a sakkjáték lényegét. És ezzel, gondolta, rengeteg dolog fölöslegessé válik. Nem kell tanulmányozni például a skót játékot, az Aljehin-védelmet, a bonyolult óindiai megnyitásokat. Csak figyelni kell, memorizálni, és bírni szusszal, cérnával. Sajnos pont ezen a téren állt a legrosszabbul. Hiányzott a türelme, kitartása, így ez a kísérlet is torzóban maradt. Csak amióta facér, sakkozgat ismét, de már inkább hátra, mint előre tekintget. Szakmát nem tanult, álmai kiégték. Maradt a sakk, de hogy mit ér vele, hát az mindjárt kiderül.

A gyógyszerész veje gögösen fogadta el a kihívást. Alig nézett Forgáchra, amikor kezét fogtak. E4. Forgách C6-ra lépett. Caro–Kann-védelem – állapította meg magában a diplomás sakkmester, a D4-gyel reagált, D5. Hm! Legjobb, ha üti, amire nyilván CD5 következik, utána C4, HF6... Kívülről tudta, elő is vett egy *Playboyt*, s csupán fél szemmel sandított az asztalra. A tizedik lépésre már fölkapta a fejét, s bizonytalanul fedte föl az F7 pontot.

Forgách szeme nagyot villant, pillanatokon belül betört, és ellenfele királyát a bal sarokba üzte. Amester arcán megszapordtak a ráncok. Még hat percig ellenállt, majd feladta a partit. Az öregek megilletődtek, s irigységük mély tiszteletbe csapott.

– Szuper! – adta lejjebb a sakkmester is. – Tulajdonképp melyik klubban debütáltál?

– Egyikben sem, sőt, idestova tíz éve, hogy alig láttam sakkot.

– Jó, nem faggatlak, hanem figyelj ide, komám! Épp a jövő hétre várunk egy nemzetközi mestert. Ha őt is kinyírod, leveszem a kalapomat előtted.

Forgách bizonytalanul mosolygott. Ha megéri, merthogy alig élt egyik napról a másikra. Munka, pénz és feleség nélkül. Fiai elszéledtek, így élt egymagában kétség és remény között, hátha valamivel, például most ezzel a sakkal, tisztára moshatja magát. Talán, igen, miért is ne, elfelejtik, ki volt, talán önmaga is, és új lappal, nemesebb szívvel mászik ki abból a gödörből, amibe a sors ilyen orvul belökte.

A nemzetközi mester derúsen nyúlt a sakkórához. Könnyed s egyben szerény modora még a nyugdíjasokat is leszerelte, akiknek időközben Forgách lett a példaképük.

Teltek a percek. Forgách feszülten gondolkozott. Ez a manusz zseni, abszolút átlát rajta. Talán még azt is sejti, mi végre ücsörög itt. Szemei kápráztak, gyomra korgott. Újabban bizony elég gyakran koplalt. Pedig egy szelet hússal még megnyerné a játszmát. Hús? A férfi szájában összegyűlt a nyál, sképzületében felvillant egy hatalmas flekken behintve borssal, pirospaprikával.

– Sakk!

Meg sem hallotta, folyton csak a húsrá gondolt, utána a villanyra, gázra, szemétre. Vajon hogy fogja ő mindezt kifizetni?

– Azt mondtam, sakk. Volna szíves lépni már azzal a királlyal?

– Bocsánat! – zökkent vissza a hústól a sakktáblához, találomra lépett, és a nyugdíjasokra pislantott.

Bástyája nincs, vezére ugrott hála a flekkenek, mely egyre távolabb lebegett előtte. Vagy inkább a szisztémája sántít?

– Matt!

Világos: kikapott. Hej, csak abból a flekkenből ehetett volna egy pindurkát, még mielőtt leült volna játszani!

– Köszönöm a játékot! – biccentett kurtán, faarccal.

Ebből a gödörből, úgy tűnik, ő már sohasem fog kimászni.

BEMUTATJUK**Riskó Bence költő-slammer**

Riskó Bence vagyok, 22 éves művész. Költőnek, írónak és előadóművésznek tartom magam (vagy tartanak mások), de közel állnak hozzám más előadói tevékenységek is, mint például a vőfélykedés és a tánc. Lassan tíz éve foglalkozom irodalommal. Belekóstoltam már az újságírás és a rádiózás örömeibe is. Néha éneklésen és rajzolásban is rajta kapnak (bár igyekszem, hogy ez egyelőre még ne kerüljön feltételek nélkül a nyilvánosság elé).

Számos művészeti, szociális projekten dolgozom, dolgoztam, legyen szó kiállításokról, előadásokról, felolvasóestekről, diák-köri és irodalmi-köri tevékenységekről, beleértve a *Zugpoetry Irodalmi Kört* és magát a *slampoetry* tevékenységemet is. Felkérésre írtam már dalszövegeket is.

Jelentem már meg antológiákban, zenésítették már meg versemet, voltam többször dobogós országos diákszínházi versenyeken és tudomásom szerint egy vagyok az első nógrád-megyei slammerek közül. Személyes projektjeim között található a *rizspoetry*, amely a saját lírámmal és előadói tevékenységem népszerűsítését és egy kalap alá gyűjtését hivatott teljesíteni.

(Bence Dejtáron él, illetve ott nőtt fel. <https://www.facebook.com/risspoetry/?fref=nf> A Szerk.)

Még vizesen

Bordó függönyre maszatolva
Egy foltnyi méz csüng egyedül,
Az állott vízben kavargva
Foszló fények szeme ül,
Ím' egy arc - rámfanyalodva
Tükreibe menekül.

Mint fehér falakon a labda,
A csempén oly nyomot hagyok,
Törülközőt kötök nyakamba,
Bökdösik a nyútt tagok,
S én bicegő, fáradt, bamba
Azt hiszem, hogy hős vagyok.

Lopakodó

(nyelvyakorlat)

Mint a baba-nyalta béka maradéka,
A műanyag véka répa-adaléka,
Mutálódva kúszok s csúszok a homályba.

Csempét bitorolva heveredek szennybe,
Hűtőszekrény-szagú gőz árad a szembe,
S ódát zengve szalad tejszínhab a szájba.

Kiköpött sós málna

Mint elkergetett puli
A földre loccsant sörben,
Mint elfeledett, csöpp magok
A tökre hullt gyümölcsben,
Kiköpött sós málna sír a fehér falon.
A piszkos járda széle
Úgy hasogat, mint a derű
A gyilkos viccek hamvain.
Furcsa és meseszerű.
Kidöntött lámpa zúg a nyirkos talajon.

Önmagam vagyok még
S mégis szomorú.

FETYKÓ JUDIT

AZ ÚTON X. rész

történetek, gondolatok, találkozások
úton, út közben, útfélen

A könyvtár

A hó csak esett tovább, s míg a cukrászdából átértem a könyvtárig, még az esernyőt is föl kellett húznom, hogy a kapalomra ne rakódjanak rá a hatalmas hópelyhek.

Késő délután volt, a könyvtárban elég nagy volt a jövés-menés, főleg főiskolás korúakat láttam. Kérdeztem, hogy van-e nekik az általam oly régen keresett könyvből, s meglepődtem az igenre, hogy van, egyetlen egy példány.

Beiratkoztam, és kivettem a könyvet. Verseskötet volt.

Az olvasóterem egy részén hullámosan futó alacsony padra lehetett leülni. Letelepdedtem, és olvastam és olvastam a könyvet, ami nem volt túl hosszú, mikor a végére értem előlről kezdtem. . . s kerestem benne az íróját, hogy miféle, mit rejtenek a szavak...

A könyvtárosok néha rám csodálkoztak. Lehet, már sejtették: az az idegen soha nem fogja ezt a könyvet visszahozni. . .

. . . valóban nem vittem vissza. Mikor lejárt a határidő, amíg nálam lehetett a kötet, írtam egy levelet a könyvtárnak, hogy megtérítem a könyv árát. A megadott összeg többszörösét küldtem el címükre.

A verseskötet írójával bő egy év múlva összeházasodtunk. . .

Most, hogy még több példány is van a lakásban ebből a kötetből, egyet el kéne küldeni a vidéki könyvtárnak. . . a napokban postára is adunk egyet a címükre. . .

*

Mint a Pityu bátyám...

Ez a presszó, cukrászda, vagy nem is tudom minek nevezzem, szóval ez is csak egy volt a sok hasonló közül. Ezen a késő délutánon megtelt, még a megyei rádió munkatársai is itt voltak. A szereplők, vagyis az írogató emberek, akik írónak érezték magukat, és eljöttek ebbe az irodalmi kávéházba, maguk előtt tartották könyveiket, füzeteket, gépelt lapokon lévő írásaikat, és várták, kezdődjön el, amiért itt vannak.

Megérkezett közben az itteni csoport vezetője, ennek az összejövételnek a szervezője, egy bőven a hetvenes éveiben járó idős férfi, s vele jött még néhány férfi és nő, akikről gyorsan megtudtuk, hogy ők a helyi kör oszlopos tagjai.

Érdekes, gondoltam, mindnek azonos a vezetékneve. . . s mindjárt eszembe jutott a délutáni telefonhívásom, és megint az a furcsa rossz érzés tolakodott elő.

Idő volt. Azaz a rendezvény kezdetének ideje. Az idős férfi, (aki délután épp akkor zuhanyozott, mikor telefonon próbáltam keresni. . .), felállt, és bemutatkozott, majd mindenki sorban ezt tette, aki a helyiségben volt. Elmondták az itteni este célját, köszöntötték a rádió munkatársait, akik közben aktívan

rádiótelefonoztak, és arról beszéltek először suttogva, majd félhangosan, hogy azonnal el kell indulniuk, mert a havazás miatt később járhatatlanok lesznek a hegyekben az utak... aztán elkezdődött az előre megtervezett műsor.

A terem másik végében, ahova elég rosszul láttam el, egy magas, sovány férfi volt. Néha felállt, és a bárpultnál rendelt valamit.

Mi olyan ismerős ezen az emberen? Tűnődésem hamar elmúlt, mert bevillant anyám bátyjának fényképe, akire az a valaki igen-igen hasonlít, de hol van már az a báty, a róla készült katona-fénykép is valahol a fényképalbumok valamelyikében... Mint a Pityu bátyám... pont olyan, mint a Pityu bátyám az ezerkilencszázharminc évében...

Nekem közben elment a kedvem ettől az egésztől, hiszen egyértelmű lett, itt csak a helybeliek jutnak szóhoz, s bizony nem erről volt szó, ezért ide se utaztam volna... elővettem a táskámból a verseskötetet, és a hangulatvilágítás adta gyér fényben még épp olvasható szövegbe mélyültem bele. Amikor felpillantottam, a terem másik végében lévő férfi nézett rám. Ez valamit félreértett...

Véget ért a műsor, a társaság még maradt, spontán beszélgetések kezdődtek. A magas férfi (aki nem volt szőke, és nem volt felemás cipőben...), odajött és bemutatkozott.

– Félre ne értsen! – mondtam. – Rendkívüli a hasonlóság maga és egyik nagybátyám közt.

Furcsa kis mosolyféle jelent meg a szája szögletében. Adott egy névjegyet, és biztosított, hogy az általa vezetett irodalmi kör sokkal jobb, mint ez, és ott megkapom a működési leírást, meg minden infót, majd elküldi nekem.

Éjfél is elmúlt, mire a szállást adó középiskolai kollégiumba átcammogtunk a hóval vastagon fedett utcákon. Volt köztünk nyolcvan feletti mesemondó öregasszony, bottal járó idős férfi. Közlekedés semmi, legalábbis ezen az útvonalon. Taxi? Ilyenkor? Hiszen elmúlt esti tíz... (... ez ismerős, vidéki kisvárosban sincs ebben az idősávban taxi...)

*

Irodalmi kerek-asztal

A havazás és a havas út viszonytagságai után végre megérkeztünk az egyik középiskola kollégiumába. Barátságos épület volt kívül-belül. Rajtunk kívül senki nem volt a kollégiumba, a diákok hazautaztak a hétvégére.

Éjfélre járt, mire mindenki elhelyezkedett. Álom nem jött a szemünkre, volt aki meg is jegyezte, hogy a végén még úgy elalszunk, hogy lekéssük az első kora reggel induló vonatokat...

Beszélggettünk. Először arról, ki honnan jött, mit ír, ki a kedves írója, milyen pályázaton vett részt, ki kapott díjat. Néhányan fel is olvastak: verset, rövidprózát.

A mesemondó öregasszony, aki sokkal idősebb volt látható koránál, belekezdett egy történetbe, hogy vele hol és mi esett meg, és ahogy a szerepléseit sorolta, melyik mesét hol mondta el, azt a nézők hogy fogadták, olyan természetességgel siklott át a mesélésbe, hogy szinte észre sem vettük. Volt valami belülről jövő beszélési, mesélési képessége, igen jól bánt a hangjával; semmi orrhang, vagy feleslegesen erős hang, érezte, élte a népmesét, mi meg átadtuk magunkat az ismert történetnek. Valami csillogás, egy másik, egy mesebeli világ elevenedett meg, gyerekkori mesélések és a jelen mese élményének keveredése, ahogy a néni sorolta, beszélt a történetet.

Hamar ránk virradt. Az utcákon javában dolgoztak a hótolók. Olvadt.

*

Kicsiszívem

Egy nap azzal várt anyám, hogy keresett valami Mihály, majd este hívni fog. Pocsék téleleje volt, siklándozva értem haza, örültem, hogy mindenki itthon van, egyikünk se törte össze magát a csúszós téli utakon. A hó napok óta esett, aztán elolvadt, a mi utcánkat nem takarította a hótoló, az utat vastag hókása borította, ami éjszakánként szélfodrosra fagyott, nappal meg ismét felolvadt, s így ment ez mostanában. Korán alkonyodott.

Úgy hét óra tájt megcsörrent a telefon és a legutóbbi utazáskor megismert férfi keresett. Gondoltam, hogy megkérdi, megkaptam-e a jelentkezési lapot az általa vezetett művészeti körbe. Nem kérdezte. Arról érdeklődött, otthon leszek-e két nap múlva, mert ő épp a mi városunkban fog jönni, itt lesz valami munkája, és hát meglátogatna. Érezhetően jól ismerte a várost, nem sokat kellett magyarázni, hol lakunk.

– Mit iszol? Hogy számítsak? – kérdeztem a lényegre térve, hisz a megyeszékhelyről jön, bár biztos voltam benne, hogy nem lesz éhes. De hát azért megkérdeztem, mert legalább egy kávét, vagy valami italt csak kéne kitenni. . .

– Pálinkát. Ebéd után leszünk, lesz vagy három óra, mire hozzád érünk – jött a válasz.

– Milyet?

– Kerítésszagot.

Ezzel el volt intézve a megbeszélés. Több dolog kiviláglott: nem egyedül fog jönni, ebédel, így legfeljebb valami aprósütemény elég lesz, kávé. Meg persze a füzéri kerítésszagot¹ . . . ismerheti a környéket, ha ezt emlegeti. . . talán még egy kis házikolbász meg kenyér. . .

Azon a napon hamarabb hazaértem. Az úton már megfagyott a szélhullámoktól a hólé, bordás, csúszós volt, hiába leszórtuk hamuval, oda kellett figyelni a lépésre. A kisebbik gyerek a kisszobába tanult, anyám meg a kislámpa fényénél a horgolásával foglalkozott. Láttam, hogy a fényképeket elővette, ki is készített néhányat az asztalra.

Múlt az idő. Már négy óra felé járt, de nem jött a látogató. Lemenetem a kazánhoz, megint megraktam szénnel. Kinn a szél erősödött, a kémény hangjából hallatszott.

Néha ugattak a kutyák. Az utcában végig haladt egy katonai dzsip, aztán visszament. Majd ismét elhaladt és vissza. Magamra borítottam egy kabátot, és kimentem körülnézni. Az utca végén állt a dzsip, és egy magas, szálas alak olyan gyorsan jött a házunk felé, mintha futna a jégbordákon. Katonai díszegyenruhában volt, vállán aranyozott rojtok.

– Már kétszer is elmentünk a házatok előtt, pedig ki van írva a házsám – mondta egy szuszra.

– Nem is mondtad! – jegyeztem meg az egyenruhára nézve, mikor túl voltunk a köszönésen. – Na, gyere be, hideg van.

– Itt van egy kollégám, bejöhet?

– Persze. Ki vezet?

– Van sofőr.

– Hívd be őket.

Benn meleg volt, ennek láthatóan örültek. Mihály egy kis dobozos orchideát vett elő a zsebéből, a bemutatkozás után anyámnak adta.

– Maga valóban olyan, mint az én Pityu bátyám a katona képen. . . meg még maga is katona. . . – odatartotta a vendég orra elé nagybátyám mellképét.

A férfit megdöbbenetette a hasonlóság, rám pillantott, aztán kesernyés mosoly jelent meg a szája szögletében.

– A lánya nem tréfált – jegyzet meg aztán.

Fogyott a pálinka, a hidegtál is kiürült, oldódott a hangulat. Anyám meg Mihály gyorsan közös témára talált.

¹ Zemplénben Füzéren főzött szilvapálinka, aminek olyan magas az alkoholfoka, hogy aki sokat iszik belőle, nem látja meg a kerítést, neki megy, át akar menni rajta. A helyi népryelv elnevezte kerítésszagotónak.

A megye egyik nagy iparvárosában laktak valamikor a szüleim, ahol anyám, meg ennek a Mihálynak az anyja együtt álltak a sorban a jegyes világban, hol húsért, hol egy kis zsírért. A két mama ismerte egymást.

Mihály még állt egy pár pillanatig a kapuban, aztán csak nekikezdett:

– Tudod, kicsiszívem – aztán jóval később megtudtam, hogy neki minden nő kicsiszívem, ha kedvesen akar szólni –, nem hittem én ezt a hasonlóságot a nagybátyáddal... hiszen a nők... Azért, ha lehet, maradjon meg az ismeretség. Talán majd barátság lesz belőle...

Kicsiszívem hosszú lábaival ismét csak úgy repült a jeges úton, meg se csúszott, míg az autóig ért. Beszállt. Elindultak.

*

Macska! Jaj!

Sehogy nem alakult ez az ismeretség. Kicsiszívem néha felhívott, kérte, várta tőlem az írást, nekem meg olyan érzésem volt, hogy nem kellek én ebbe az irodalmi körbe. Vannak ott elegendően. Mögöttem volt már egy országos jelígyes pályázat nyeresége, amit kevesen mondhatnak el, távol voltam a megyeszékhelytől, nem igen tudtam elutazni a rendezvényekre.

Az a kezdeti félreértés állandóan ott lebegett, Kicsiszívem nem bírta megemészteni a dolgot, néha el is mondta, hogy a nők mindenféle kitérő szöveget előadnak, és ő sokáig azt hitte... aztán nem mondta meg mit hitt.

Egy telefonbeszélgetés alkalmával, a nyitott ajtón át behallatszott, hogy a cica keservesen nyávog.

– Mi ez? – kérdezte Kicsiszívem, és mire az „ez” szót kimondta, elváltozott a hangja.

– A macska. Biztosan beleakadt a mancsa a játékába – válaszoltam, mivel egy ideje olyan heves ütögetésbe kezdett a macsek a vékony spárgára felfüggesztett labdájával, hogy a spárga időnként rátekeredett a mancsára, és fogva tartotta. Most is ez történhetett.

– Neked macskád van? – ez úgy hangzott, mintha valahonnan a világ végéről jönne a hangja.

– Igen. A gyereké.

– Maaaaacska??? – mondta rendkívül hosszúra nyújtva az *a* hangot a szóban. – És beengeded a lakásba? Akkor is ott volt, mikor nálatok voltam?

– Itt volt. Benn lakik.

– Na de! hát egy macska! Én soha nem engedtem meg, hogy a gyerekek behozzanak valami állatot a lakásba. Főleg macskát nem.

– Nálunk mindig van macska. Ez benn lakik.

Hosszú csend következett.

– Szervusz, kicsiszívem! – mondta a döbbenettől megváltozott hang. Egy kattanás, és megszakadt a vonal.

– Mi történt? – kérdezte anyám, aki felfigyelt a furcsán alakult beszélgetésre.

– Cili elnyávogta a barátságot – mondtam nevetve, és kiszabadítottam a macskát a spárga fogságából.

*

CSÁKY KÁROLY

Farsang

Edvi Illés Pál írja a Vasárnapi Ujságban az esztendő eme időszakára kapcsán a következőket: „*A farsang – mely szó a német Faschingból van magyarosítva – keresztyén időszámítás és naptár szerint minden európai nemzetnél azt az évszakot jelenti, mely Vízkereszt és Böjt között esik; mint emezt még nagy Gergely r. pápa /Kr. ut. 600 körül/ hetven napról negyvenre alácsökkentette és állandóan meghatározta – bezárólag hamvazó szerdával kezdetét vevén. A farsang minden keresztyén országban házasságokra, menyegzőkre és táncvigalmakra szokott fordíttatni, nemcsak falusi köznépnél, mellyre nézve ilyenkor van szünidő minden mezei munkától; hanem a városiaknál, sőt az úri rendnél is.*” Majd egy párizsi török követet említ a szerző, aki – látván a nagy dorbézolásokat – így írt haza, Konstantinápolyba: „*Van az évnek egy bizonyos része, midőn a francziáknak elmegy az eszök és néhány hét múlva, egy arra rendelt napon, port hintenek fejükre, melly által eszöket ismét szerencsésen visszanyerik.*” Aztán ekképp folytatja írását Edvi Illés Pál: „*Mi illeti e divatnak eredetét, az kétségkívül az ősrégi pogányságban keresendő; névszerint a hajdani híres görög és római nemzetek vallási regéiben, az u. n. mythologiában mellynek ez is maig élő maradványa. Azon nemzeteknek t. i. egyik istenségök volt a bor istene, Bacchus, ki az ősmonda szerint a szőlőtől és a részegítő bor-ital feltalálójának tartatott, és deli ifju, de részeg alakban tisztelgett. Innét a farsangi napok latin nyelven maig így neveztetnek: Bacchanalia. E bor-isten ünnepén, melly épen a téli hónapokban tartatott meg, szoktak papjai részegülten minden kigondolható tréfákat és víg játékokat üzeni; a nép is, férfiak és nők vegyest, muzsika-szó és dallározások mellett táncznak eredve, rakonczátlan áradást engedett széles jó kedvének; mellynek kifolyásait aztán a keresztyének is nemcsak utánozták, de új meg új élczes találmányaikkal bővítették.*” (1857. II. 22. 8. sz.)

Farsang tehát változó ünnep: **vízkeresztől hamvazószerdáig** tart. Idejét úgy számítjuk ki, hogy az első tavaszi/március 21-e utáni/holdtöltére következő vasárnaptól/húsvétól/visszaszámolunk hat hetet.

Akarácsonyi ünnepkör után ehhez a jeles időszakhoz fűződik a leggazdagabb szokáshagyomány. **Aközelgő tavasz** régi örömmünnepe ez, mely egyúttal „a tél és a tavasz küzdelmének szimbolikus megjelenítése”. **Gonoszúzó és termékenységvarázsló cselekedetek, álarcos, alakoskodó szokások** kapcsolódnak napjaihoz. **Zajos multságok, adománygyűjtő és dramatikus játékok** tarkítják az ünnepkört. Régen azt tartották, hogy **aki ilyenkor nem hagyta abba a munkát**, és nem mulatta ki magát eléggé, az később – különösen aratáskor – lusta, **tehetetlen lett**.

Egyes helyeken azt tartották, hogy aki farsangkor **varr**, az később befullad. Az is befullad, aki ilyenkor ruhát föltozott.

Ajánlatos volt néhány előírást is betartani ez idő tájt. Például ha farsang hétfőjén **kukoricát** morzsoltak ültetéshez, nem volt szabad beszélni, mert akkor a kikelt növényt később megették volna az ürgék.

Farsangkor a **tyúkólakba** sárga földet kellett vinni, hogy az állatok jól tojjanak. (Néprajzi Múzeum, EA 15 445. 20–21. l.)

Pereszlényben ebben az időszakban tartották az **újpárok lakodalmát** is, mert – a hiedelem szerint – „a farsangi menyecske ügyesebb vót, mint a kisé őszí”. Ugyanebben a faluban hallottam, hogy „ha a farsang rövid, akkor a jányok megvéőnek, ha meg hosszú, akkor a véjjányok is férhőmennek”.

Jósolgattak ilyenkor a **kóváriak** is. „*Ha a farsang hosszú, akkor abba 'a' évbe 'a szép jányok, ha rövid, akkor a csúnya jányok mennek férhő*” – mondogatták az itteniek.

Farsang a Nyitra megyei **Menyhén** és a környékbeli falvakban is „*a jó táplálkozás: az evés-ivás, szórakozás és multság ideje*”. Ilyenkor van a disznótorok nagy része is.

Bár a legtöbb esemény vidékünkön is **farsang három napjára** /vasárnap, hétfő, kedd/ esett, tudunk néhány más nappal kapcsolatos szokásról is.

a/ Farsanghajtás – koledálás

Paláston kövércsütörtökön a farsang három napját megelőző csütörtök estéjén jártak a gyerekek „farsangot hajtanyi”. Az alakoskodó dramatikus játéknak régebben a felnőttek is szereplői voltak. **Lepedőbe, medvebőrbe öltözködtek**, úgy jártak a házakhoz **koledálni**. Kolbászt, szalonnát vagy farsangi fánkot kaptak, s az adománygyűjtő szokás végén mulatságot tartottak. Adatközlőink a szokás részleteire már nem emlékeztek. A palásti **Péter Borbála** viszont még elő tudta adni az ottani koledáló ének szövegét. Ez így hangzott:

„Hajcsátok ki farsangot,
maj' szép éneket mondok,
futok, megyeg Dunába,
fogok fényes halkát,
teszem tányérkámra,
küldöm istenkémnek.
Isten tarcsón békességbe',
anygyal vigasságba',
Kerekes Antal házánál
tőketüzet raktunk,
kerüjj tyúk, gerlice,
ketten nyomdogájjunk.”

A **Zoboralja** egyes községeiben is **kövércsütörtökön** kezdték a legények a farsangolást. **Menyhén** délelőtt a kocsmában gyülekeztek. A cigányok rázendítettek, ők pedig elindultak felsorakozva az utcán, és sorra járták a falut.

Vicsapapátiban a legények kezében egy-egy pálca volt. Azokat egy kör középebe tették, majd táncolva az alábbi szlovák dalt énekeltek:

„Duduly fašangy,
Veľká noc býva,
Kdo nemá kožuchy,
zima mu býva.”

Tesmagon szombaton jártak a gyerekek „farsangoznyi”. Nagyobb csoportokban mentek, minden házhoz betértek, s az ablak alatt ezt a dalocskát énekeltek:

„Hajcsátok ki farsangot,
maj' szép éneket mondok,
kerüjj kakas, kerüjj tyúk,
együtt nyomdogálunk!”

A Nyitra megyei **Menyhén** egykor a fiúgyermek **farsangvasárnap** több csoportban jártak „sárdóznai”. Minden háznál elénekeltek az alábbi szöveget, ami után tojást kaptak:

„Sárdó gyűjjön, hozzon meleget,
Micsodai meleget?
Nyári meleget.
Haj székecske, székecske,
szőlő dombocskája.
Zab szemesedjen,
buza bokrosodjon.
Király lova húzzon,
hadba megyünk rajta,
török fejet hozzon
lapu alatt lapogjon,
csóvány alatt cogjon.

*Csík, csík, mácsík
mákos mácsík.”*

(Manga J., 1942. 37. 1.)

Zsérén a farsang utolsó előtti vasárnapját **talaj-vasárnapnak** vagy **tananaj-vasárnapnak** nevezték. A lányok itt ebéd után járták végig a falut. Ahol a „talajozók” nem kaptak semmit, ezt mondták:

*„Nem adtak semmit,
Pocik egye kalászatok,
Geriny egye tyúkotok.”*

(Manga J., 1942. 33–34. 1.)

A **nagycsalomijai** legények **hétfő reggel** végezték a „**farsangi koledálást**”. Az előző napi mulatság után indultak, harmonikaszó kíséretében mentek a lányos házakhoz. Miután elmondták koledáló versüket, meghívták a lányt a délutáni táncmulatságba, Az itteniek verse így hangzott:

*„Hegyigé farsang, farsang,
itt is adnak, amit adnak.
Hej gazdasszony, gazdasszony,
fusson a kamrába,
vágjon eggy kis szalonnát,
fűzze a nyársamra!
Hotyha nem ád szalonnát,
kifürom a gerendát!”*

A lányok szüleitől tehát kolbászt, szalonnát tojást vagy pénzt kaptak a koledálók. Itt bizonyára csak az első legények járhattak koledálni, mert az adatközlőink állították, hogy csak néhányan voltak. Valószínű, hogy az összeszedett adományokat a zenészcigányoknak adták, ezzel törlesztették járadékukat.

Az **ipolyfödemesi** legények egy nagy köpenyben jártak koledálni. Oldalukon tarisznya, kezükben kolomp volt. Kolbászt és szalonnát szedtek, az utóbbit egy nagy nyársra „szurkálva” vitték magukkal. Az adománygyűjtés végén jót mulattak, az összeszedett ételmezt közösen fogyasztották el.

A **kelenyei** lányok farsang **keddjén** mulatság után énekelték az alábbi dalocskát:

*„Elmút farsang,
itt hagyott,
a lányoknak
bút hagyott.
Leginyeknek
nagyobbat,
hogy a tyúkok
tojjonak!”*

Bodzsár Jánosné itteni adatközlő a farsangbúcsúztató másik szövegváltozatára is emlékezett. Ez így hangzott:

*„Elmút farsang
itt hagyott,
a lányoknak
bút hagyott.
Hozza isten
másikot,
vigasztald a
lányokat!”*

Emlékeztek egy-egy mondókára az **ipolyhidvégiek** is. Farsangi köszöntőjük ez volt:

*„Eljött farsang,
itt van farsang,
aki nem ád szalonnát,
kifürom az oldalát.”*

Farsangbúcsúztatókor meg az alábbi versikét mondogatták:

„Elment farsang,
itt hagyott,
a lányoknak
bút hagyott.
Kinek hagyott,
kinek nem,
én táncoltam,
te meg nem.”

Zoboralján farsangkedden volt a **tőkeszedés**. A tánchelyiségben a legénybíró kijelentette az aktust, kezében egy fazekat tartott, abba szedte a pénzt. A lány a „tőkét”, azaz a pénzt annak a legénynek adta át, akivel táncolt. Az továbbította aztán a legénybírónak. (Manga J., 1942. 38. l.)

A farsangvasárnap előtti **csütörtököt** az Ipoly mente egyes községeiben – mint már fentebb is említettük – kövércsütörtöknek nevezték. **Kelenyén** ilyenkor „köllött utojára jólaknyi, mer’ osztán mán a böjt gyütt”. Ezen a napon húst, pogácsát, „tepertőt”, kolbászt, káposztát ettek. **Ipolyhidvégen** a módosabb gazdák ebédhez még az arajójukat is meghívták. Előfordult, hogy aratóik a hétfői ebédnél is helyet kaptak; a gazdasszonyok rétest, „húsféliket” sütöttek, ezzel vendégelték meg munkásaikat.

A palóc nyelvterületen végzett gyűjtésekből tudunk arról, hogy egyes helyeken a hamvazószerda utáni napot nevezték kövércsütörtöknek, mivel ilyenkor még el lehetett fogyasztani az összes farsangi ételmaradékot: a húst és a zsíros eledelt egyaránt. Ugyanezt a napot a kelenyei Bodzsár Jánosné viszont zöldcsütörtöknek nevezte, s szerinte ekkor „mán nem vót szabad húst ennyi”.

b/ A böngötemetés, alakoskodás

Húshagyókeddi szokás lehetett valamikor a Középső-Ipoly mentén is a böngötemetés. **Manga János** említi Palócföld című néprajzi monográfiájában, hogy egyes helyeken, amikor a farsangot temették, egy trágyahordó saroglyára rossz ládát vagy szalmazsákot tettek; ezt négy legény vite a vállán, s őket kísérték a többiek, akik közül egyik a papot, másik a kántort utánozta. Mikor a falu végére értek, a pataknál letették a ládát, s valamennyien körültáncolták azt. Volt, ahol a szalmazsákot égették el, miközben ezt énekelték a szokásos temetési dallamra: „Jól jártál te szép virágszál, mert egy nagy gödörbe ugrottál.” (1979. 221. l.)

Adatközlőink vidékünkön már nem emlékeztek erre a tréfás szokásra. Ám hogy a játék egykor valóban elevenül élhetett vidékünkön, azt **Ipolyi Magyar** Mitológiájának soraival is igazolhatjuk. Egy **ipolysági** farsangi szokásról írta a honti táj szülőtte az alábbiakat: „Ipolyságon a legények hamvazószerdán összejöve tartják az úgynevezett böngötemetést, ami abból áll, hogy egykor a süheder fiúk legényekké szabadíttatnak fel hat botcsapással, ami mellett egy pintos bor üveg a földbe ásatik, honné az ismét a jövő év hasonló napján kivéttetik.” Legényavatásra különben később is sor került ilyenkor az Ipoly mentén. (Idézi: Csáky K., 1987. 84–88. l.)

A farsangi szokáskör **halottas játékaról Ujváry Zoltán** írt kellő alaposan. Ő említi: „A temetés a farsangi, kissé tágabban a téli-tavaszi szokásoknak minden kétséget kizáróan egyik legrégebbi motívuma.” Ez olykor megegyezett a fonóházakban is bemutatott halottas játékokkal. (Ujváry Z., 1997. 85–87. l.)

Ugyancsak Ujvárynál olvashatunk részletes elemzést a **medvemaszkos** játékokról, melyek a farsanghoz is kötődtek. Különösen kedvelt alakja volt ez az állat a dramaikus játékoknak, s több motívum „visszavezethető a magyarságnak a kereszténység felvételét megelőző kultúrájába”. (Ujváry Z., 1997. 276. l.)

Emlegették a medvét a **palásti** recens anyagban is. Vannak töredékadataink **Bernecebarátiból** is. **Péli János** közölte, hogy náluk farsangkor „csak úgy zörögtek a legények, meg brummogtak, táncoltatták a medvét. Annak a derekára meg a nyakába nagy láncokat tettek, oszt ostorral vertek

a talpa alá, az meg ugrát, táncót.” (MTA NI Kézirattára. 358. 1–12. l.; Magyar Néprajzi Atlasz kérdőívei. IV. füzet. Bernecebaráti, Palást 11., Hont 7., 10 G. 19 sl.)

c/ A farsangi multságok

Az utolsó nagy téli multság valamennyi faluban **farsangvasárnap** kezdődött, s kedd este tíz-tizenegy óra tájban ért véget. **Pereszlényben** farsangkor a falu fiataljai-idősebbjei ez alatt a három nap alatt nem dolgoztak, jóformán semmilyen munkát se végeztek. Ennek okáról egyébként már fentebb szoltunk.

A multság Pereszlényben vasárnap litánia után négy órakor kezdődött. Az „**első leginyek**”, a „jobb módóak” rendezték azt. A falu valamelyik házánál béreltek egy nagyobb helyiséget, ott ropták a táncot hétfő hajnalig. Aki már álmos és fáradt volt, az hazament, kicsit pihent, majd másnap délután újra folytatta a mulatozást. Dudára vagy cigányzenére táncoltak.

A századforduló elején az **Ipoly menti falvakban** még több **dudás** is tevékenykedett. **Manga János** írta 1939-ben /A vizsátért Felvidék néprajza/ az **ipolyhidvégi** Lőrincz Vince dudásról, hogy utoljára hat évvel ezelőtt dudált **Ipolyfödemesen**, és három farsangi napra 50 csehszlovák koronát, illetve enni- innivalót kapott. Lehet, hogy ő húzta a talpalávalót **Pereszlényben** is, ahol rendszerint a táncot is az „első leginyek” kezdték.

A faluban egyszerre négy első legény volt. Ünnepi alkalmakkor nekik már feladatuk is akadt. Például az istentiszteletek alatt az oltár előtt ők tartották a négy „lámpást”. Az első lányok szintén négyen voltak. Ünnepi alkalmakkor ők égő gyertyával a kezükben álltak az oltár előtt.

Pereszlényben a farsangi multság első napján „**kendőstánc**” kezdték a hosszantartó vigadalmat. A teremben ilyenkor csak gyertyák égtek. A zenészek fölött a mestergerendára egy hosszabb lécet szerkesztettek, s erre tették az égő gyertyákat. Az első legények közül egyik elkiáltotta magát, hogy: „*Mekkezgyük a kendőstáncot!*” Utána a zenészekhez ment, nótát rendelt; a gyertyák közül pedig levett egyet, tányérba helyezte, s azzal együtt azt a lányok alkotta kör közepébe tette. A mestergerenda alatt a gyertyák mellett volt egy „slingelt” zsebkendő is, amit a legény szintén lekasztott onnan, a kör közepén aztán lassú léptekkel kezdte a táncot erre a nótára:

*„Lennek, lennek,
én oda nem megyek.
Lennek, lennek,
én oda nem megyek!”*

/Horváth Mihályné adatközlése, 1918., 1984/

Amíg a zenészek ezt kétszer-háromszor eljátszották, a legény körbejárta a lányokat, egyet kiszemelt közülük, rádobta a zsebkendőt, s csalogatta őt a körbe. Ott a zsebkendőt a legény addig-addig húzogatta a lány lába előtt, amíg az ügyesen rá nem lépett. Ezzel aztán véget ért a csalogatás, karra kapta a lányt, s kezdődött a páros tánc.

Ezt az alábbi ének nótájára járták:

*„Eggy szem búza,
két szem rozs,
most csókolj meg,
most, most, most!
Ha most nem,
soha nem,
esztendőre
még úgy sem!”*

/Horváth Mihályné adatközlése. /

Mialatt a páros táncot járták, a legény addig-addig „aviskodott”, míg el nem kapta a lány fejét. Ekkor arcon csókolta őt, átadta neki a zsebkendőt; pénzt dobott a tányérban elhelyezett égő gyertya mellé, s elhagyta a kört. Utána a lány kezdte előlről a játékot. Ő egy másik legényt hívott a körbe. A tánc addig tartott, amíg valamennyi legény és lány sorra nem került. A kendőstáncot a „padegatta” és a „gólyatánc”

követte. Az összegyűjtött pénz a zenészeké lett, mert ez már előre szerepelt az egyezésben.

Kedd este tíz órakor a mulatságon megjelent a **bakter**. Csatlakozott hozzá a harangozó is, aki ezzel a szöveggel lépett a terembe: „*Most fölmegek a toronyba, mekhúzom a harangot, mer húshagyó kedd este tíz óra van. Illő minden keresztény hívőnek abbahagyni a mulacsságot!*”

Miután a harangozó elhúzta a figyelmeztető „verset”, az **éjjeliőr** illedelmesen köszönt, s ezt mondta: „*Kedves fiatalok, öregek! Vége a mulacsságnak, már holnap lesz a nagyböjt első napja, hamvazószerda. Kezdőgyik Jézus Krisztus kinszenvedése. Ennek jeléül fére a vígsággal, az iszákossággal, a hússal és a sok zsírossal!*”

A **bakter** ezután a muzikusokhoz fordult, egy jó magyar csárdást rendelt, melyet ő maga is eljárt. Végül elvette a zenésztől a vonót, jó éjszakát kívánt mindenkinek, s eltávozott. Tanácsát valamennyien megfogadták: a farsangolók befejezték a mulacsságot, s gazdasszonyok kimosták a zsíros lábasokat, a férfiak pedig abbahagyták az ivást. Böjtben senki sem ivott egyetlen pohár bort sem.

Ipolyhidvégen két első „leginy” intézte a mulacsságot. A kendőstáncot ismerték itt is. Czibulya Lászlóné /81 éves, 1981/ így elevenítette ezt fel:

„*Egy gyertyát meggyújtottak, a földre tették, oszt egy leginy, aki a cigányokat fogatta, elkezdte a táncot. Kéccer-háromszor körbejárta a gyertyát, akkor oszt zsebkendőjével mevvákta a jányt. Ha vót szeretőjje, asztat. Avval oszt táncot egy kövesig. Akkor a leginy féreát, s jány meg maga táncot. Osztakkor a jány megint hit másik leginyt. Mikor megunták, akkor föltették a gyertyát.*”

Az idősebb legények – ha sok pénz összegyűlt – még hamvazószerdán is mulattak, de csak zeneszó nélkül. Énekelve mentek végig a falun. Abelovszky Istvánné mesélte az alábbiakat:

„*Vót itt egy szolgálleginy, aki nagyon tudott alunnyi. Asztat öccer egy éjjel talicskába tették a legények. Maguk előtt tolták végig a falun, oszt kivitték boloncságból az öreg keresztő.*”

Ipolynyéken „két leginbíró vót”. Ők fogadták a zenészeket. A fiatalabbaknak ilyenkor be kellett állni „egisz cíhos legényeknek”. az amolyan legényavatás volt, be kellett nekik „keresztőkönnyei a leginységbe”. **Siket Istvántól** /72 éves, 1979/ hallottam, hogy „*aki nem vót egisz cíhos leginy, asztat nem hattak a többiek, hogy járjon velük a faluba, a kocsmába vagy akárhova*”. Az ilyeneknek mulacsságkor kellett a rokonságból vagy az ismerősök közül keresztapát hívni.

A Nyitra melletti palóc faluban, **Menyhén** a legények a farsangolás befejezése után „cíheltek” a kocsmába. A céhelés, illetve a keresztapa-választás szokását Manga János így írja le monográfiájában: „*A farsangolás befejezése után a legények cíhelnek a kocsmában. A 16-17 éves suhancokat közben felszólítják, hogy válasszanak keresztapát, majd behívják őket a kocsmái ivószobába, ahol mindegyik megmondja, hogy kit választ. A felavatandó legény kezét fog a két választott keresztapával, majd koccintanak és megisszák az áldomást. Ettől az időtől kezdve magázzák egymást. Az áldomás után következik a szóló tánc, amikor csak a fölcíheltek és a keresztapák táncolnak egy csárdást. A cíhelés régebben a fonóban kezdődött. A fel nem cíhelt legényeket a nagyobb legények megfogták az utcán, bevitték őket a fonóba, ahol lenyomták őket a földre, néha meg is kötözték, addig, amíg azt nem mondta, hogy keresztapát fogad. Ezután megnevezte, hogy ki legyen a keresztapja, majd a választott legény odalépett hozzá és ezt mondta: »Isten éltesen keresztfiam.« Erre a felcíhelendő, miközben kezét fogták, azt válaszolta: »Isten éltesen keresztapám.« Ezután elmentek a kocsmába, ahol megitták az áldomást.*” (Manga J., 1942.36. 1.)

Ipolybalogon farsang vasárnapján a legények „**farsangi hívogatóval**” jártak a lányos házakhoz, hogy elkérjék a lányokat a táncra. Hívogatásuk így hangzott: „*Legyenek szívessek elbocsájtanyi Marit a mulacsságra. Ahollyan tisztességgel elbocsássák, ollyan tisztességgel vissza is bocsájtjuk. E szó mondás kegyelmeteknek.*”

Három napig tartott valamikor a farsang **Ipolyvarbón** is. Két helyen is volt mulacsság: egyiken a felnőtteknek, másikon – valamelyik pajta alatt – a gyerekeknek.

A vigadalom vasárnap délután öt óra tájban kezdődött. Ez éjjelig tartott, de másnap ebéd után már újra kezdtek „az emberek hullonganyi” a táncra. Az első nap csak a fiatalok szórakoztak, a másikon már a házaspárok is ott voltak. Kedden pedig megjelentek az idősebbek is, „ollyan szoros vót, hogy alig fértek”. A zenészcigányokat a „leginbíró” fogadta. a rendezésben még négyen-öten segítettek neki. A lányok nem fizettek a táncra.

Varbón szokás volt a **kitáncoltatás** is. Ha valamelyik lány nem akart táncolni, vagy nem tetszett neki a legény aki „horta”, akkor a „leginy odament a cigányho, kimuzsikátatta, jó kitáncótatta, oszt a véginn kipofoszte a jánt”. Ilyenkor a lánynak gyorsan el kellett menekülnie, mert a legény haragjának egyéb következménye is lehetett. **Kisné Bado Julianna** /1908., 1984/ idézett fel ezzel kapcsolatban egy varbói esetet, többek közt „személyes élményt”.

„Én is még fiatal vótam, amikor nem mentem egy leginyhő. Fölütem a zablagba, mer mán fájtak a lábajim. Odagyütt az a leginy, hogy mennyek táncónyi. Mondok: nem megyek én!

– Hát mé’ nem gyüsz?! – asszonygya.

– Nem megyek, vigyé más valakit! – mondtam neki.

Akkor oszt elvitt egy asszonyt.

– Itt ez a nagy jány, nem gyütt velem táncónyi! – asszonygya neki.

Nem vótam még csak tizenhárom éves.

– Mé’ nem ütted pofon? – asszonygya neki a zasszony.

Ameg odagyütt, oszt uty pofon vágott, hogy no.

– Jánka eriggy haza, mer’ kimuzsikátatnak! – asszonygya nekem az egyik asszony.

Elmentem és aztán gyorsan haza, ahugy csak birtam.”

Kedd este tizenegy órakkor itt a **templombíró** zárta be a mulatságot. „Elszedte” a vonót a zenészektől, de azok még kikönyörögtek egy hosszú nótát, ami ejfélig is eltartott. Ekkor aztán végleg befejeződött a tánc, bár a legények még tovább maradtak. Igaz, hogy a cigány már nem húzhatta a talpalávalót.

Manga János egyik közléséből ismerünk egy régebbi szokást is /Farsangi történet. A Hét, Ipolyság, 1930. I. 25./ . Az Ipoly mentén egykor farsang szombatján a legények sorra járták a lányosházakat, ahol kolbászt, szalonnát, hurkát, tojást gyűjtöttek a cigányzenészek részére. Szokás volt ugyanekkor, hogy a leggazdagabb lánytól selyemkendőt is kértek. Ezt vasárnap annak a háznak a födelére függesztették ki, ahol a táncmulatságot tartották. Hogy a zsebkendőből készült „zászlót” el ne lopják, a legényeknek felváltva kellett azt őrizniük. Erről a szokásról mai adatközlőim nem tettek említést.

Drégelypalánkon kedd este tízkor harangozó jelezte, hogy kezdődik a böjt, vessenek véget a mulatságnak. A legények nem mindig engedelmeskedtek, olykor a bírónak kellett feloszlatnia a bált.

d/ A farsangi bokréta

A fiatalok életében a farsang jelentős esemény volt. Az ilyentáiban rendezett mulatságokra például már napokon át készültek.

A **pereszlenyi** lányok a farsang előtti héten kiszemeltek egy-egy legényt, akinek szép bokkrétát küldtek. Ezt általában a lány keresztanyja vitte a legénynek. A bokkrétát farsang vasárnapján a legények a kalapjukhoz tűzték, úgy mentek a táncra.

Volt olyan legény, akinek három lány is küldött bokkrétát. Az ilyen annak a lánynak a bokkrétáját tűzte előre, aki neki legjobban tetszett.

Varbón a lány rokonai „mán előre beszéték, hogy ehe még ehe lenne jó hozzámennyi, ennek meg ennek köllöne bokkrétát küdenyi”. A lány keresztanyja farsang szombatján vitte el a díszes bokkrétát a kiszemeltnek, hogy „maj’ az horgya keresztgyerekeit táncónyi”. Előfordult, hogy valakinek öt bokkrétát is küldtek. A legénynek itt azzal a lánnyal kellett a táncot kezdeni, akitől az első bokkrétát kapta. (Csáky K., 1987. 95. l.)

e/ Fonóházi szokások és játékok

A farsangi táncok és mulatságok mellett a fonóházak is kedvelt szórakozóhelyei voltak a fiatalságnak. „Amikor még a fonóházak megvoltak, a lányok és a legények játékaik, mulatságai, tréfái a farsangi időszakban érték el tetőpontjukat” – olvashatjuk Manga János ünnepek, szokások az Ipoly mentén c. könyvében /1968/.

Községeinkben még századunk közepetájan is több fonóház volt. **Ipolyfödemesen, Kelenyén,**

Ipolyhidvégen és Inámban ötöt-hatot tartottak számon. Egy-egy helyen esténként 15-20 fonó is összejött. **Födemesen** olyan házaknál tartották a fonót, ahol kevés családtag volt. A lányok és az asszonyok általában az „első házban” gyűltek össze, s a gazda nem ült közéjük. **Hidvégen** főleg özvegyasszonyoknál tartották a fonót, mert „*ott nem zavarkodott a gazda, oszt jobban hancúroszhattak a jányok is*”.

Pereszlényben a „fonóélet” hagyományai még 1942-ben is éltek. A lányoknak általában három, az asszonyoknak egy-két fonóházuk volt. Rendszeresen valamelyik szegényebb /zsellér/ család házára esett a választás, mert ez némi jövedelmet is jelentett számukra. A **fonóházért** az összegyűlt 16-19 lány 1940 körül 1-1 pengőt, 1-1 fej kendert, 0,5-1 liter mákot fizetett. (Manga J., 1956. 150. l.)

A fonás novembertől márciusig tartott, tehát az év jelentős részét kitöltötte. Egy-egy fonó általában este hattól tizenegy óráig tartott. Szombaton, vasárnap, valamint ünnepnapokon az Ipoly mentén sem fontak. Aki ugyanis szombaton font, annak a hiedelem szerint megfájdult a keze vagy a feje. **Hidvégen** februárban, a fonás utolsó napján „**ívót**” rendeztek.

A fonóházakban a tulajdonképpeni munkán kívül más egyéb dolgok is zajlottak. Egy-egy **fonóhoz** a falu társadalmi életében is fontos szerepet töltött be. Az itt egybegyűltek például megvitatták a falu és a „világ” dolgait; mesét mondtak, énekeltek, tréfálkoztak.

Amennyiben a fonóházak a fiatal lányoknak és legényeknek is fontos gyülekezőhelyei voltak, sok-sok **tréfás játékra, színjátékszerű szokásra** is sor került ezekben, különösen **farsang** idejében.

A mozgással, dallal, különféle szöveggel összekötött fonóházi játékok közvetlenebbek, szabadabbak és kötetlenebbek voltak, mint az egyházi ünnepek dramatikus játécai.

Közelebb kerültek egymáshoz a nézők és a játékosok; elmosódtak az előadók és a hallgatók-nézők közti különbségek. A színjátékszervező cselekedetekből mindenki kivehette részét; a tréfás játékokba valamennyien bekapcsolódhattak.

Kelenyén és **Ipolyfödemesen** egyaránt közismert volt a „píperkezés”. A lányok ennél a következő mondóka kíséretében guggolva járták körbe a szobát:

„*Hej píperke, píperke,
bóha botyikajja,
kutya áll a küszöbön,
macska nyalogattya.*”

Eközben egy idős asszony bögrét vett a kezébe, felállt egy székre, majd ezt mondta: „*Nézzitek, vér csepeg a gerendából!*” Aki a guggoló lányok közül az asszonyra nézett, azt a többiek – akik már ismerték a tréfát – belerántották a vízbe, melyet a széken álló asszony a bögréből öntött a földre.

A beugratás volt a célja a hidvégiek „**kútyikaórzése**”-nek. A lányok ennél a játéknál homokot szórtak a földre, arra vizet öntöttek, s ez volt a „kútyika”. Egy olyan lánnyal őriztették azt, aki azelőtt még nem vett részt a játékban. A kutat a legények is körülülték. Közülük valamelyik a „kútyika” felé nyúlt, a lány meg egy vesszővel nagyot ütött a kezére. Közülük egy szemfülesebb hirtelen belerántotta az őrt a vízbe, s ezen mindnyájan jót mulattak.

Beugrató játék volt a hidvégiek „**késélesítése**” is. Az idősebb asszonyok közül valamelyik felállt a lócára, egyik kezébe „begrét”, a másikban kést tartott. A kést a gerendához ütögette, mondván, hogy az „élesebb” legyen. Közben szándékosan leejtette azt, s így kiáltott: „*Jaj, még nem is éles az a kés! Aggyátok csak gyorsan ide!*” Ha a tapasztalatlanabbak közül valaki lehajolt érte, annak az idős asszony vizet öntött a nyakába.

Hidvégen játszották a „**tilolást**” is. Ilyenkor egy lány fölfeküdt a „padra”, a másik meg a tilolást imitálta. Közben jöttek a kéregetők, s ilyen párbeszédre került sor:

Első kéregető: „*Komámasszony aggyék egy kis sót!*”

Tiloló lány: „*Nem tud vennyi? Nem láttya, hogy dógom van?*”

Második kérő: „*Sógorasszony aggyék kend kölcsön egy serpenyőt!*”

Tiloló lány: „*Nem tud vennyi? Nincs serpenyőm, fazégba főzök!*”

Harmadik kérő: „*Szép jóestét kívánok! Eltörött a tilóm, nem anná kend köccsön a tilójját?*”

Tiloló lány: „*Inkább a kend nyelve tört vóna el! Nem láttya, hogy tilolok?!*”

Erre aztán hirtelen lefordította a lányt a padról, s így szólt: „*Itt van no, vigye!*”

Érdekes, mulatságos játék volt a „**kutykurutty**” is. A lányok sorba álltak, közülük egyik tányérba vizet öntött, s azzal együtt ment a többiekhez. Mikor a sorban álló lányokhoz ért, ezt kérdezte az elsőtől: „*Kutykurutty, kijé vagy?*” Ha a megkérdezett válaszolt – mondjuk így: „*A Nagy Pistájé vagyok!*” –, akkor a kérdező továbblépett. Viszont ha valaki nem volt hajlandó a kérdésre válaszolni, akkor a „vallató” a tányérból vizet vett a szájába, „*oszt jó lespriccóte aszt!*”

A „**csizmavarrást**” több faluban is játszották. Ennél a fiúk kacagtak nagyokat a lányokon. Ugyanis két lány a földre ült, egy-egy csizrát vett a kezébe, melynek szárával nagyokat csapott egymás fenekére. Ha az ügyetlenebb ilyenkor „fölfördöt”, még „*a csupaszfeneke is kilátszott, oszt ezen nevettek a legények*”.

A „**papucsvarrást**” a legények játszották. A „cipész” mellé odaült két „inas”, akik figyelték, hogy miképp imitálja a mester a varrást. A cipész közben tréfásan ezeket mondta: „*Most szögelem a talpat, most varrom a sarkat...*” Aztán hirtelen úgy széttárta a két karját, hogy az inasokat is mellbevágta. Végül így szólt hozzájuk: „*No, ugy látom, titeket se tanítolok meg cipőt varrni, mer még a talpbélést se varrtam bele, mánis kaptatok.*”

A „**forduj bolha**” **Hidvégen** a lányok és a legények közös játéka volt. Ilyenkor a legények közül valamelyik leült a ház közepén elhelyezett székre, s az egyik lány így szólt hozzá:

– Forduj bolha!

– Aggyig nem fordulok, még Katyi meg nem csókó! – válaszolta a legény.

Ha a megnevezett lány nem adott csókot a legénynek, zálogot vettek tőle. A végén ezt is csókkal lehetett csak kiváltani.

Varbón hasonló céllal játszották a „**kútbaestem**”-et. A legények éjjel előtt elkapták a lányok orsóit, majd sorban leültek a ház közepére, s ezt kiabálták:

– Kútba estem!

– Ki húzzon ki? – kérdezték a lányok.

– Bözsi! – mondta a legény, akinél az említett lány orsója volt.

Ha a lány nem húzta fel a legényt, s nem adott neki egy csókot, orsóját kivitték az udvarra, s ott lehajtották róla a fonalat. Így még a szégyenlősebb lányok sem ellenkeztek, met ha üresen vitték volna haza orsójukat, otthon jól elverték volna őket.

A fiatalok játékaiknak gazdag színterei voltak a **perőcsényi fonóházak** is. Előfordult, hogy egy leány leült a szoba közepére egy kisszékre, majd elkiáltotta magát, hogy „**égek**”. Erre a többi jelenlévő azt kérdezte, hogy „kiért”. A lány válaszul valamelyik ott lévő legény nevét mondta, mire az odament és megcsókolta őt. (Manga J., 1956. 150. l.)

A „**páterkázás**” szokását így írta le **Szendrey Ákos** 1952-ben: „*Vésznek egy kugyela /csomó/ kenderet, a végét összesodorják és átkötik. Két ilyen csomót felállítanak egymással szemben, ez a lány meg a legény, akik jóban vannak. Meg is nevezik őket. Azután meggyújtják egyszerre mind a kettőt, s ha a két csomó égés közben összehajlik, akkor ásó kapa sem választja el őket, ha széthúzódik, akkor nem lesz belőlük egy pár.*” (EA 2717.)

A legények azonban nem mindig és nem mindig mentek be a fonóházba. **Ipolyvarbón** sokszor tilóval „csörömpötek” az ablak alatt, így dühítették a bentieket.

Az ablak alatt leselkedő legények **Ipolyhidvégen** is gyakran bosszantották a fonóházbelieket. Ha valaki a bentiek közül már fáradt volt és elszunyókált, azt így pellengézték ki a legények: „*Magának Julis nene az orsója nem telik meg reggelig se, mer’ maga csak szunyóká!*”

Az asszony erre felriadt, s ezt válaszolta: „*Gyere, gyűj be fonnyi te! Én mán fontam eleget!*”

A fiatal lányokat meg így „buzeráták” a kíváncsiskodó legények: „No, Maris, sok van mán azon az orsón? Lessz mán belöle egy ing, lessz mán belöle nekünk gatyá?”

Födémesen az eladó sorban lévő lány vőlegénye is felkereste a fonóházat. Persze nem akart bemenni, ezért megpróbálta a lányt kicsalogatni. Ez viszont nem ment könnyen, mert az idősebbek kifogásokat kerestek. De vonakodott maga a lány is. Arra hivatkozott például, hogy nem mehet ki, mert még nem végzett a fonással, orsói viszont már megteltek fonállal, ám nincs motollája, amivel azt „lemotollázná”. A legény erre bekiabál, hogy majd ő csinál ilyen szerszámot. Indult is a favágatóhoz, de utánaszaladt a lány anyja is, aki így riogatta őt: „*Aki máma motóllát csinál, az mekhal!*” A legény erre felbosszankodott, s azt válaszolta, hogy úgyis elveszi a lányt.

Előfordult az is, hogy a lányok tréfálták meg a legényeket. Aki a fonóházat felkeresők közül elsőként lépett a szobába, annak lekapták a sapkáját, bekormozták azt, majd így szóltak a legényhez: „*Mosakoggy meg hideg vízbe, hogy kedves legyé! Töröközz meg a sipkádval, hogy szép legyé!*” A legény aztán visszakapta a sapkáját, amibe bele kellett törülköznie, hogy jó kormos legyen az arca.

Nemcsak a legények, hanem a lányok is jártak olykor tréfálkozni a fonóházak ablakai alá. A hidvégiek a „gedot” vitték egyik helyről a másikra. Bedobták azt az ablakon, hogy így bosszantsák a fonókat.

A „gedo” a kiszéhez hasonló kis bábu volt. Ruhája alá rejtettek egy papírcédulát, melyre csúfolódó-gúnyolódo szövegeket írtak. A fonók valamelyikét pellengérezték ki ezzel. A lányok megvárták, amíg a bentiek elolvasták a cédula szövegét, aztán gyorsan elfutottak.

Farsang ideje alatt csináltak „lagzit” is fonókban. A lakodalmas játékba **Ipolyhidvégen** általában három fonóházat vontak be. Az egyik helyről elindult a jelmezbe öltözött „vőlegény”, hogy a másik fonóból kikérje a „menyasszonyt”. Innen aztán együtt mentek a harmadik helyre „eskünnyi”. A fiatalok énekszóval kísérték az „új párt” végig a falun. A harmadik fonóházban az eskettető asszony, azaz a „pap” „huszármiatyánkval” adta össze a fiatalokat.

Hidvégen a végzéskor rendezett „ivóban” gyakori szokás volt a fiatal lányok és legények kiéneklése. A csasztuskaszerű párosító sővegeket közösen szerkesztették egy közismert ének dallamára, többek közt ilyen szövegeket fabrikáltak:

*„Balog Kati selyem ágját
magosra vetette,
Szekeres Pista a csákójját
rajta felejtette.
Hozd ki Kati a csákómat,
hagy tegyem fejemre,
hogy ne nézzen minden ringyó,
ragyogó szemembe!”*

/Abelovszky Istvánné – 75 éves, 1979 – adatközlése /

*„Kukorica-sústyás pallag,
Szabó Istvány arra ballag,
nagyon mekkente a haját,
összefente a gallérját.
Kovács Kati édes kincsem,
kije mosod az én ingem?
Ki is mosom, kivasalom,
gyenge testedre ráadom.”*

/Abelovszky Istvánné adatközlése/

Tartottak „ivót” a Hidvéggel szomszédos **Drégelypalánkon** is; a távolabbi **Perőcsényben** pedig ivóbált rendeztek, ahová cigányzenészeket is hívtak.

A fenti szokások is jól példázzák, hogy a fonóházak az Ipoly mentén milyen fontos szerepet tölthettek be a falusi közösségek életében; hogyan bontakoztatták ki elődeink az ilyen összejöveteleken fantáziájukat, leleményességüket.

f/ A tebehordás

A növényi jelképek egyike a rítustárgyként használt **tebefa**. A világfát is szimbolizáló szerelmi eszközt a XX. század első éveiben **Perőcsényben** már mint a **farsangvasárnapi** ajándékozás szimbolikus tárgyát vitték egyik helyről a másikra. A kutatók szerint a paraszti életforma és kultúra átalakulásával egyidőben megváltozhat a tárgyak eredeti funkciója is. Így lehetett ez a perőcsényi tebével is. Megjelenési formáinak időbeli sorrendjét a néprajztudósok így állították fel: „*Először lakodalmi ajándék, része a rítusnak, később népszokásokban szereplő szerelmi, illetve családok közti ajándék, legvégül dísz tárgy.*” (T. Papp Zs. – Tarján G., 1978. 602. l.)

A perőcsényi tebefáról 1952-ben Szendrey Ákos is gyűjtött adatokat. Közlésében többek közt ezt olvassuk: „Farsang három napján viszik a tebét. **Kétféle fajtáját ismerik.** Az egyik az, amikor a **legény küldi a lánynak**, a másik amikor a **keresztszülő küldi a komagyereknek.** Az előbbi megfelel az országosan szokásos komázásnak, mátkázásnak. – Az előbbi esetben lányok vitték, rendszeren két leány, az utóbbi esetben inkább gyerekek. – A tebét úgy készítik, hogy négy darab lapos lécet, kettéhasított **mogyoróágot** összehajlítanak gömbölyűre, alul-felül hozzákötik egy-egy egyenes ághoz. Ez a **tebekámva**, a behajlított ágak pedig a **tebefák.** A tebefák sűrűn át vannak fúrva, s belé gyufaszál vastagságú faágakat, szilánkokat szúrnak keresztül. Erre szúrnak **diót, süteményt**, a tetejére **piros almát** tesznek, szalagokat kötnek rá. A középső „igényes” fának alul talpa volt, több ága be volt hasítva, hogy meg lehetett állítani. – Akinek visznek, az süteménnyel pótozza, süteményt küld vissza.” (Szendrey Á., EA26 811. 2. 1.)

Erdélyiné Fehér Julianna 1958-ban közölt adatokat a perőcsényi „életfa” elterjedéséről. Dolgozatában említi többek közt, hogy Perőcsényben 20-30 éve ismeretes volt a „tebe-küldés”. 5-10-11 éves fiúk küldtek hasonló korú kislányoknak tebét, azaz valójában a szülők ajándékozták ezt a kisfiú nevében a rokonoknak, keresztkomáknak, jóbarátoknak. A kisfiú viszont több lánynak is küldhetett egyszerre, sőt ha az ismerős más faluba költözött, oda is vittek tebét, például Kemencére, Nagyörzsönybe vagy Vámosmikolára. (Erdélyiné, 1958. 269. 1.) A tebekészítéshez legalkalmasabb volt a töklevelű juhar és a mogyorófa. Rúdja juhar- vagy mogyorófából készült, 60-70 cm hosszúságú volt, végét tulipán alakúra faragták. A tebe lehetett két vagy háromkámvas, szépnek azt tartották, amelyre 200-250 diót is raktak. A szülők már előre számba vették, kinek küldjenek tebét, s azoknak előre szóltak. Farsang vasárnapján ünneplőbe öltözött rokonlányok vitték a tebét. Indulás előtt hajukat leoldozták, s a rózsás szalagot a tebe csúcsára tették. Mikor megérkeztek, így köszöntek be: „*Ilyen tisztességes tebét küldött a mi kisleányunk a kigyelmetek jányának, de azt is megizente, hogy olyan csikorgós cipőt vesz nekem hogy a tó felett, ha elmegy, a bikák mind a tóba ugroskálnak.*” A lány anyja erre így válaszolt: „*Nagyon szípen köszönjük a jányunkról való megemlékezést, majd veszünk a legénynek egy szép inget.*”

A tebét aztán felakasztották a ház gerendájára, s az addig ott lógott, amíg a dió le nem fogyott róla. A csupasz tebefát aztán visszaküldték az ajándékozónak. (Erdélyiné, 1958. 271. 1.)

Tóth Imre Ipoly menti palóc tájszótárában is szerepel a tebe címszó. Itt ezt olvassuk: „*A perőcsényiek pántlikával, arany- és ezüstdióval feldíszített eljegyzési szimbóluma.* A lány keresztapja küldte a tebefát a házasságra kiszemelt fiúnak. A falu gyermekei utcahosszat kísérték a farsang első vasárnapján útnak indított tebefát.” (Tóth J., 1987. 257. 1.) A rítusváltozást elemző T. Papp Zsófia és Tarján Gábor viszont azt írják, hogy az azonos helyzetű családok közt volt szokásos egymás megtisztelése a tebefával, amit többek közt ki is fejeztek, például így: „*Föld küldte földnek a tebét.*” Ugyancsak ők említik, hogy „*az emlékezet számára elérhető időben nem domborodott ki a szerelmi vagy pontosabban: párválasztást előkészítő ajándék jelleg. Nincsenek adataink arra sem, hogy a tebeküldés konkrétan a családok megegyezését, két fiatal egymásnak ígérését jelentette volna.*” (1978. 600. 1.)

A tebefával kapcsolatos adatok részben ma is gyűjthetők Perőcsényben. A szokást persze már nem gyakorolják, de – amint a fent idézett szerzőpáros is említi – dísz tárgyként még mindig él itt a rítustárgy. A helytörténeti és néprajzi kiállításnak is díszé például az ajándékozás sajátos perőcsényi szimbolikus eszköze. Az életfára emlékeztető ajándék rúdját juharfából, arany- és ezüstdiókkal, csöregefákkal díszített kámváját mogyorófából készítették. **Pásztor Csaba**, a gyütemény fiatal kezelője, a falu hagyományainak buzgó kutatója és **Bugri Józsefné Darányi Eszter** /1934/ adatközlőm a tebével kapcsolatos régi hagyományokat is megidéztek. Adataik részben megerősítik a fentieket, részben kiegészítik azokat. „*Tebefát azelőtt minden kisleány kapott. Farsang vasárnapján hozták. Hároméves kisleányok kapták a kisleányoktól házassági ajánlat céljából.* A sok dió, ékesség a gazdagságot, szeretetet, jóságot jelképezte. Ha a szomszédok kapták, akkor is végigvitték a falun, hadd lássák. 18-19 éves lányok vitték, mikor a legtöbb nép gyött ki a templomból. A szülők küldték a rokon lányoktól. Ezek kikötötték a hajukból a szalagot, rátették a tebére, hogy még díszesebb legyen. Vers kíséretében adták a szülőknek, azok felakasztották a gerendára, és addig tartották ott, amíg a dió le nem fogyott róla. Mer ha valaki

gyött, rokon, kisgyerek, ismerős, mindenkinek adtak róla egy diót. Emlékszem rá, hogy mondták: »Tebefát hoztam...« /Megmondták, hogy ki küldi./ Akkor énekeltek valami odaillőt. Akkor megint mondtak valamit, hogy nagyon szeretnék, ha szeretettel fogadnák és viszonznák az ajándékot.»

Irodalom

Csáky Károly

1987 Hallottátok-e már hírét? Bratislava

Edvi Illés Pál

1857 Farsang. Vasárnapi Ujság. II.23.8.sz.

Erdélyiné Fehér Julianna

1958 A „tebe“ a Nógrád megyei Perőcsényben. Néprajzi Közlemények III. 1-2.

Ipolyi Arnold

1854 Magyar Mythologia. Pest.

Manga János

1930 Farsangi történet. A Hét, 1930/4. Ipolyság.

1939 A visszatért Felvidék néprajza. In: A visszatért Felvidék. Budapest.

1942 Ünnepi szokások a Nyitramegyei Menyhén. Budapest.

1956 A perőcsényi fonó. Néprajzi Közlések. 147-154.

1968 Ünnepek, szokások az Ipoly mentén. Budapest.

1979 Palócföld. Budapest.

Tóth Imre

1987 Ipoly menti palóc tájszótár. Budapest.

T. Papp Zsófia - Tarján Gábor

1978 Egy rítustárgy funkcióváltozása. A perőcsényi „trefa“. Ethnographia, LXXXIX. 4.

Ujváry Zoltán

1979 Népszokások és színjátékok. Debrecen.

Bögőtemetés (Világháló)

Farsang Éberhadon (Világháló)

Farsangi alakoskodók (Világháló)

Farsangi bokréta (Világháló)

Tebefa (Világháló)

DEBRECZENY GYÖRGY

már vár a hölgy a hídnál*

a hídnál már vár az isteni hölgy
és átvezet vagy a mélybe taszít
hol sötétség rondaság kínok
gonoszság fájdalom borzalom
zsúfoltság és bűz

halovány holdisten világítja be
a szerelem templomvárosát
isten gyermekei
a kék hídon átalmennék
magukba akarják szívni
az isteni lelket bódító itallal
és a szerelem mámorával

amatullah abdallah
mindenki a szomszédját rúgja
mert az áll hozzá legközelebb
örökzölden vándorolsz a földön
és a tenger fenekén lakozol
évente egyszer magaddal találkozol

első ízben a jobb kezedet
második ízben a bal lábadat
harmadik ízben a bal kezedet
negyedik ízben a jobb lábadat
vágatja le a bíró

az irtózatos és a félelmetes
a halottat sírjában felültetik
és szigorú kérdéseket
intéznek hozzá
de aki a paradicsomi
folyó vizéből iszik
sohasem szomjazik többé

embertestű és lófejű lények
muzsikálnak
látszatmeditációt gyakorolva
látszatfelébredés jelenik meg
mondom a szentnek
aki tudományos alapon
rúgdalja a feleségét

a tüzes ló évében gabonaritkítás
9 fájdalom
42 halál
420 holt lélek
eljön értük a sárkányfejű
akinek kutyateste van

e földi börtönben
rizsesgombócokat dobok a vízbe
ihaj csuhaj gyöngy-tenger
azért a teáskanna fedelét
összetörni nem kell
inkább favázra jakbőrt feszítek
szorosan rákötözöm
átkelek vele a patakon

a túlparton megégetem a kezemet
lótuszsziromokból és nádlevelekből
fonok sebemre koronát
felszerszámozom
a szalmával kitömött lovat
hadd vágta

vár már a hídnál az isteni hölgy

* *Abdul Karim Germanus és a mitológia nyomán*

BORSI ISTVÁN

Fékezett habzású világ

Íztelen
Fékezett habzású világban
Élek
Vagyok
A sűgön kiáltó
Ahol aromák csak erősen ütősek
Börzsöny lankái is szilikonnal teltek
A csúcson a kilátó
Meg nem áll mereven
Szemben a szélviharban
Helytállni vágyik egy doboz Viagra
Mikor déli szél támaszt a folyókon jeget
A forró teleken a medvék
Sem alszanak mélyen és eleget
Mosolygó fánkok elcsapják az evők kedvét
Mikor gombnyomásra indul a vad
Cyber-tereken pusztítón a had
A féktelen félelem
Ültetett fejbe borús bús jövőndőt
Maszkja látó szemek elé borít kendőt

Külön hívlak mint különbet
Mert benned értő egyed ül
De nem jöttél csak tengődsz
Vegyülsz merülsz
Maradsz egyedül
Kicsiny magad

2016. január 6.

BEMUTATJUK**Félix-Veres Amanda kézműves-szappankészítő**

Félix-Veres Amandának hívnak, férjemmel és 4 éves kislányunkkal Nagyorosziban élek. A szappankészítéssel több mint 3 éve kezdtem el foglalkozni, mikor a pár hónapos kislányom ekcémás lett. A családukban másoknál is előfordultak bőrbetegségek, így sokat olvastam és kutakodtam megoldások után. Ekkor bukkantam rá a natúr, kézműves kozmetikumokra és szappanokra, mint lehetséges kiútra.

Első lépésként szerettem volna kipróbálni, hogy az interneten már-már csodaszerként emlegetett kézműves szappanok valóban megoldják-e a problémáinkat, ezért ellátogattam egy rétsági készítőhöz, Fábiánné Székely Szilviához, akire máig hálával gondolok.

Ott a sok csodás szappan között megpecsételődött a sorsom. Képtelen voltam dönteni, hogy melyiket is válasszam. Imádtam még hozzájuk érni is! Szilvi biztosan rögtön észrevette, hogy itt első látásra szerelem történt, így mesélt a szappanok öntéséről és biztatott, hogy induljak el ezen az úton, kezdjek el olvasni, tanulni, mert bizony ez nem egy piskótátészta amit bárki össze tud dobni, hanem komoly felkészülést igényel.

Innen már nem volt megállás. Amennyire a baba napirendje engedte, minden időmet tanulással, jegyzeteléssel töltöttem és ez még a mai napig is így van. Főleg akkor vettem komolyan az ötletet, mikor Rebekám bőrén láttam, hogy napról napra javul és a folyton kínzó viszketés is szűnik. (Persze Szilvi azt is elmondta, hogy ilyen pici babáknál még nem tanácsol natúr szappant, de vállaltam a felelősséget, úgy gondoltam, hogy a sok szteroid után amit rákentem, már többet nem árthatok semmivel.)

A szappankészítéssel előttem kinyílt a világ! Kirántott a szülés utáni depresszióból, végre találtam valamit amiben kiélhetem a kreativitásomat, valamit, amiben ismét jó lehettem és amennyit csak egy baba mellett lehetséges volt, gyakoroltam. Az elején csak magunk számára, később a szélesebb családot és a barátokat is én láttam el. Arról nem is beszélve, hogy méhészcsoportba csöppenne nagyon sok dolog azonnal elérhetővé vált a számomra, amit fel tudtam használni a szappanokhoz: méz, méhviasz, propolisz, csupa természet adta gyógyhatású "nagyágyú". Állattartóként a szappanalapanyagként is híres kecsketej is biztosított volt.

A szappankészítés egy szakma. Rengeteg tanulást, anyagismeretet igényel, hiszen a végeredményt a bőrünkre kenjük. Semmi sem mindegy! Nagyon apró részletek is meghatározzák a végeredményt és ha egy kicsit is tévúton járunk, súlyos következményei lehetnek. Grammokat mérek, veszélyes anyagokkal dolgozom, recepteket kalkulálok és bizony el kellett merülni kissé a kémia világában is. A lehetőségek azonban végtelennek tünnek mind az olajok-vajak összeállításában, mind a hozzáadott színek, illatok, adalékanyagok terén.

Nagyon sokan fordulnak hozzám segítségért és szerencsére rengeteg sikertörténetem is született az elmúlt években. Volt környékbeli néni akinek 30 éve hiába kezelt ekcémája lett tünetmentes és volt kisgyerek is, akinél segíthettem megszüntetni a szenvedést okozó tüneteket.

Egy pár dologra azért mindenképpen szeretném itt is felhívni a figyelmet:

Fontosnak tartom, hogy tudjuk, hogy a szappan nem antibiotikum!

Nem tud meggyógyítani mindent, de egyes betegségek tüneteit csökkentheti, vagy meg is szüntetheti. A szappanok előnye nem az ami benne van (bár az is nagyon fontos), hanem az ami nincsen. Mentesekek mesterséges anyagoktól, így leginkább az erre való érzékenység és a hozzá társuló bőrtünetek kezelésére kiváló. A savas tusfürdőkkel ellentétben a kémhatásuk lúgos, így a legfontosabb tulajdonságuk még mindig a tisztítás.

Használni őket egyszerűen jó! Anélkül tisztálkodhatunk, hogy a bőrünkre kennénk az ártó anyagokat. Rengeteg tévhit kering az interneten és én nem győzőm hangsúlyozni, hogy nincsen semmiféle misztérium, vagy varázslat. A szappan nem csodaszer!

Nem fog azonnali megoldást nyújtani. Akik évek óta tusfürdőt használnak, a bőrük egyszerűen nem rendeltetésszerűen működik. Mikor valaki úgy dönt, lecseréli a tusfürdőt, az is előfordul, hogy a bőre feszül, húzódik. Ennek az az oka, hogy az alvó faggyúmirigyek dolgozni kezdenek. Semmi nincs többé ami biztosítsa a mű-síkosság érzetet, így a bőr kénytelen működésbe lépni. Ha ez történik, van aki csalódik és azt és mondja, neki nem vállt be, pedig csak időre lett volna szükség, hogy minden normális módra kapcsoljon. A legtöbb bőrbetegség hátterében faggyúmirigy működési hiba van. Vagy nem termelődik elég zsír, vagy túltermelődik. A tusfürdő nem tisztít megfelelően, mégis kiszárítja a bőr mélyebb rétegeit. A felszínnek a hozzáadott mesterséges anyagok miatt síkosságot biztosít, ami elaltatja a faggyúmirigyeket. A bőr pórusai eltömődnek.

Sok mindent nem várhatunk el egy kézműves szappantól, amikre a sok interneten keringő legenda miatt nincsenek felkészülve akik éppen tisztálkodószert váltanának:

- Nem várható el például akkora habzás, mint egy tusfürdőtől, mert nincsenek benne azok a mesterséges anyagok amik ezt biztosítják.

- Nem várhatunk mindent betöltő illatot. A szappan öntése után minimum 4 hetet érik, ezalatt vizet párologtat. Ahol a víz elpárolog, ott az illatot adó illóolajokból még több elmegy. (bár most már kitűnő kozmetikai tisztaságú parfümolajok is elérhetőek hozzá)

- Nem várható el azonnali megoldás, (de nem ritkán ez is előfordul) mert a bőrünknek időre van szüksége, hogy életre keljen.

- Ha valaki száraz bőrű, tudnia kell, hogy nem testápolót kezdett használni, hanem egészséges tisztálkodószert. Valószínűleg ezután is használnia kell még egy ideig a megszokott krémjét éppen úgy, ahogyan a tusfürdők mellett tette.

Amit azonban elvárhatunk:

- Nem tartalmaz semmiféle káros vagy mesterséges anyagot.

- Csökkenthető az ökológiai lábnyom.
- Elfelejtethető a bőrradírozás.
- Egy szappanhasználó kevésbé izzadós.
- A bőr normális életet él, dolgozik, él és ez talán a legfontosabb!

Az alapanyagok tele vannak természetes ásványi anyagokkal, vitaminokkal. Gyakran használok gyógynövényeket, belőlük készült olajokat és főzeteket, amiket magam készítek és a növényeket magam is gyűjtöm. Én ebben hiszek. Régen a gyógyítók egy település közelébe érve már tudták, hogy az adott helyen milyen betegségekre számíthatnak majd, hiszen az arra gyógyhatású növények “nőttek köréjük” túlnyomórészt. A teremtett világ csodálatosan működik ha hagyják és ha szemet kapunk rá, hogy észrevegyük. A szappan ennek a világnak egy kicsi, de igen hatékony szeglete.

Eltelt a kezdeti kíváncsiságom óta több mint 3 év és ritka az az este amit nem öntéssel, előkészülettel töltök. Mivel végtelen a tudásvágyam egy internetes csoportot is létrehoztam szappankészítőknél, ahol évek óta több száz szakember osztja meg egymással a tapasztalatait, így mindannyian tehetünk ugyanazért a célért, hogy népszerűsíthessük ezt a darabka elszappanosított kincset. Bízom benne, hogy még mindig az első lépéseknél tartok és tudom, hogy ez az út soha nem ér véget. Mindig van mit tanulni, van hová fejlődni és ha Isten is megsegít, hamarosan hivatásos szappankészítő lehetek, hogy még szélesebb körben tudjam bizonyítani: Használ! A családom egészséges. Tehát kedves olvasó, ha utadba kerül, próbáld ki a kézműves szappanokat, becsüld meg, vigyázz rá! Ne hagyd kallódnia a kád szélén, ne hagyd, hogy álljon alatta a víz, mert a sok természetes olaj miatt előbb kopik és ázik szét mint bolti társai. Hidd el, meg fogja hálálni a figyelmedet!

(Amellett, hogy jók a szappanok, és a bőr egészségét szolgálják, a látványuk is csodálatos! Akár egy-egy impresszionista látomás! A Szerk.)

KŐ-SZABÓ IMRE

Néprádió

Ötvenháromban került Tóth László MÁV pályamester és családja Békés megyéből Bács-Kiskun megyébe. Szolgálati okból helyezték át egy másik pályaszakaszra. Legalább is ez volt az indok. Tóth tudta az igazi okot, valaki beárulta a főnökeinél Békéscsabán, hogy az egyik pályamesternek adott két vödör oltott meszet az építkezéshez, hogy a faluban lévő házát ki tudja javítani. Abban az időben még nem volt arnyi tűzép, meg efféle telep, hogy csak úgy lehessen kapni meszet, cementet.

Az is igaz, hogy az állomás épületét tatarozták, onnan akkoriban ez a két vödör méz nem is hiányzott, ennyit el is pocskoltak a maltert keverő inasok. De hát a szabály az szabály, meg akkoriban még a falnak is füle volt. Nem mondhattál semmit, csak úgy meggondolatlanul a kocsmában, a boltban sem, de még otthon a lakásodban sem, mert könnyen előfordult, hogy pont a szomszéd az ablak alatt kihallgatott és már jöttek is a lódenkabátosok és a feketeautóval úgy elvittek, mint a pinty. Pedig már akkor is nagy éhség volt az információra. Főleg politikai téren. Sajnos ehhez barátilag sem lehetett hozzájutni, mert ki tudja, mi lakozik a barátokban. Tehát bizonytalan volt minden.

Akkor még nem volt televízió, csupán rádióra lehetett szert tenni, de már ezt is kivételesen jó összeköttetések révén. Emlékszem abban az időben ott a békési kis faluban már volt vezetékes rádió. Ez nem volt más, csupán a falra akasztott hangszóró, hozzá vezeték, amely a község házára futott be, innen szolgáltaták a zenét, a Kossuth vagy a Petőfi adó műsorát. Ez a mai kábeltelevíziózás ősi formája volt, szólt éjjel-nappal, de csak azt hallgathattál, amit „onnan” a vezetéken irányítottak.

Ha rádiód volt, az már nagy kincsnek számított. Ma is előttem van az a szürke szövetes, barna fakazettás kis doboz, amelynek két gomb volt az elején. Az egyikkel be és ki lehetett kapcsolni, a másik gombon pedig két jel volt, egy „K” és „P”, jelezve a két alapadó („Kossuth” és „Petőfi”) fogási lehetőségét. Nem volt nagy, talán egy kicsivel nagyobb, mint a mai „postai egyen csomag” terjedelme, olyan húszszor tíz centi nagyságú. Ez volt a Néprádió.

Azért voltak ügyes és leleményes emberek is. Szinte semmiféle tiltással sem lehetett megakadályozni, hogy valaki bővebb információhoz jusson a Szabad Európa Rádió hallgatása révén. Az ügyesség ott kezdődött, hogy ebbe a Néprádióba beépítettek egy kis szerkezetet, tehát tovább fejlesztették és már lehetett is fogni Cseke Lászlót. Csak arra kellett vigyázni, hogy ezt csak én tudjam, senki más. A hallgatást is olyan halkán kellett végezni, hogy meg ne hallja más, mert akkor vége volt mindennek. Igaz, értékelhető híreket este hét- és tíz óra között mondtak. Ebben az időben már faluhelyen azért csend van, tehát a rádió hangja könnyen kiszalad a zárt ablakon is. Meg egy kicsit erősebben is kellett hallgatni, mert ugyanazon a hullámhosszon éktelen zörejjel, visítással működtek a zavaró állomások. Szinte zenész, illetve szövegfülnék kellett kialakulni, hogy lehessen hallani valamit.

Történt ekkor, hogy Tóth László pályamester egyik szomszédja, Kovács Miklós szert tett egy ilyen „feltuningolt” Néprádióra. Már alig várta, hogy hallgathassa, de ugye ezt az utcáról is le kellett ellenőrizni, mi szűrődik ki, mi nem. Ezt azért nem bízhatta másra, magának kellett meggyőződnie mindenről.

Egyik este Tóth László pályamester a falu másik felében járt. Volt egy kis megbeszélési valója. Úgy közel tíz óra lehetett, amikor hazaért. Az utcai világítás abban az időben eléggé gyér volt, meg félős is volt az ég, nem nagyon lehetett látni. A kóbor kutyák miatt mindig vitt magával egy husángot, így volt ezmost is.

Odaért a házához látja, hogy a Kovács Miklós ablaka alatt valaki kuporog. Ez nagyon gyanús lett neki, meg eszébe jutott az a bizonyos két vödör méz is, az áthelyezés. A szomszédot meg kell védeni az ilyen besúgóktól. A gondolatsort tett követte, odament az ablaknál kuporgó alakhoz és pár kemény ütéssel jól helyben hagyta. Aztán, mint aki jól végezte dolgát, hazament és lefeküdt. Másnap reggel szomszédja bekötött fejjel újságolta:

- Képzeld, egy marha jól fejbe vágott az ablaknál, pedig csak azt akartam meghallgatni, mennyire szól a rádióm.

SZÉKÁCS LÁSZLÓ

Sz a m á r k ó r ó

kifordul a kapu, sarkából a Föld
a felhők alól,
köd csappan a rongyosodó éjre,
ködösít a patás, ... almát hámoz,
szisszen minden vágásra,
körbe-körbe a héjat, ... vigyázz

lázam söpri a sorközöket

tollázkodások, pihék, tokok,
fosztás, fosztások,
forrázotlan,
... bőröm búzlik a sarkon is,
hámlás már nem porzik, nem,
lassan, lassan elszarusodok

ezután sem tollasodok

kárálok, kárálok, de nem kotlok,
pihésedne a jövő, ... de féltem

Igék írása vonz, hegedúm lelke,
hang, kapaszkodó

Telelőre

tegyél el nyár színű fényeket,
ruhákra, kendőkre,
birsalmás szekrénytetőre,
ablakok közébe,
tedd úgy, elég az tavaszig,
amíg a szürke köd mind elég

igyekezz, tapsolj, ne vess,
milliónyi okker, s bíbor levél,
kergeti pajtását, szelét,
forognak, bukfenceznek,
s fent ökörményál kóchajú
fák tartják az őszi eget

zimankós kopogóst táncol a lét,
bújik résbe, szegletekbe,
a pusztai zuzmók is fáznak,
a rovarok túlélő bunkert vájnak,
fehér deresre a szürke súlyú felhők,
cihájuk huszonöt botra havat hasad

KISS - SIMON MIKLÓS

LACI BÁCSI

Polgármesterúri kinyilatkozás: „Tisztelt lapozgató Koma, Komasszony, Elvtárs. Polgártárs. Esztet kérem nem falazhattuk köntörbe akárhogyis, ámbár, sőt, ugye. Csicsófalva kikéri magának legszigorúbban megtiltva a névbitorlást, mint módszert. Csicsófalvának ehhe a nemzetközi szélhámosságho semmi közi. Nem aggya a nevit semmihe, mer ugye jó ízlés is akad. Aki mégis merészelné az ne merészejje, mer könnyen úgy jár, mint szegény ürgék itten a bozótosba.”

Summa summarum: Polgármesterúrilag nem engedélyezett az eredetileg „Csicsófalvi vérengzés„ cím használata a történethez.

Hej, micsoda sötét nap vót az a nap, ami Fekete Vasárnap néven kerülne bele a történelemkönyvekbe, ha éppen nem csütörtök lett vóna. Micsoda borzalom, micsoda rívásra, jajgatásra okot adó egy ürügy vót az kérem. Ha a Szeszkazán Szeletebarlangi Postás Pityu – aki megtanáta őket- nem issza magát éppen világbajnoki selejtezős lealjasodási szintre európai módon, úgy lehet, hogy azóta is valamiféle pszicho nevű tudományos fickóhoz járna kezeltetni magát a lelki megrázkódtatásbó. Így azonban csak ugrott egy nagyot, oszt felordított, amikor belesúszott az első vértócsába:

„- Asztat a kurva lekvárját. Miféle pazarlás el’la.” – mer mingyá arra gondolt, hogy valami nemesebb nedűbe cuppog a kapcarongya. Amikor körbenézett, a sérült hordót kutatva, amiből azt gondolta kifolyhatott a bornak gondolt lé, igencsak elborult az ábrázattya. „-Csípjád belém Banya !” – hitta vóna az asszonyát, de az má’ hús év lelépett a Mákosféhérsuszta meszes emberrel. Így hát magát csipkedte, mer’ ahogy bámult szerte, a pofája is eltátódott a megdöbbenéstő. „- Asztat a kurva lekvárját. (Valamiért nemállhatta azt a lekvárt, így ez igen komoly káromkodási fokozatot jelentett nála.) –Ez oszt la.”- reszketett bele még a szívi is, pedig nem vót egy félős faszi, meg ugye látott egyet - mást a Gulágon edződve az élet nagy baráti megnyilvánulásaiából. De a látomás egy Gulágot járt szemgolyónak is sok vót hirtelen. Mer kérem szépen, ameggyig a szem ellátott, meg még azon is túl , egész a ködbe vesző Mákosféhérsuszta-i távolig ott heverészték egymás hegyén – hátán a sok meghótt ember tömeg. A burnyásba, gajosba, mezőgazdasági monokultúrába, csipkebogyósba, útilapu ültetvénybe, mindenféle szörnyű mód elintézett ember tetem lapult. Piros vér festette be a tájat, koponya belsővel és emberi zsigerekkel keveredve. Hej micsoda csúf történet celebrálódott hirtelennyibe. Egy, vagy két millió hulla szanaszét. Honnan lesz annyi hullaszák? Szalad, rohan mindenki, aki nem gyalog, az sietve a helyszínre. Összezsúródul egész Csicsófalva , gyön Mákosféhérsuszta-ról Párttitkárelvtárs. Hüledezik a nép, sikong az asszonyfajta, takargattyák az aprajacseppje gyermek szemeket , hogy ne is lássák micsoda aljas elbánás ,humánus nélkülöző pimaszság , micsoda ember embernek farkasa. Válogatás nélkül ott feküdtek aprajacsepppek, nők, papok, a többségben lévő kisebbség az élet legkisebb jele nélkül, elhalálozva, vérük kiontva.

„-Ki képes ijjen vadabbnál vadabb tette, kioltva embertestvére életét ? Miféle nagy bajúszú lény képes idáig aljasodni drága testvéreim? „-tolmácsolta az égiek kutakodását Kágé Béla plébános, a falu papja. A kezdeti megdöbbenést azonnali cselekedet követi. A kurbilis telefon má’ tekerőgyik is megállás nélkül és hívógyik felfelé az egész világ. Legelőször a világbéke két tántoríthatatlan Grállovagja kapja az értesítést, hogy győjjenek ,de gyorsan mer’ a gajosba tiporták a humanitárius eszméket. Szinte egyszerre érkeznek Keletrő- Nyugatró a reptetőhő a két békekülönítmény, csak össze ne ütközzenek. Az oroszoknál itt az új

ideál, a Hidegszemű Dzsúdós Vladimír kedvenci, az Aranyfogú Radoszláv. A keleti szláv mocsár kitermelte gögös muszka vót, tiszta kopasz, annyi szent. Arra felé mostanába négy aranyfog a státuszszimbólum a pofába beépítve, kettő fent, kettő lent. Aranyfogú Radoszlávnak ezé vót hat aranyfoga. Négy odafent, kettő meg az álla kapcájába odalent. Azt imádta a legjobban, amikor a napfény megcsillant eccerre mind a haton. Vett egy faszánytos kis zsebtükröt, oszt abba nézegette a nyitott gambát, úgy mosolygott magára éjjel- nappal a koma.

Az amerikai expedíció is csekkol kifelé. A Takszon Külyök, a szijájés faszi gyön karon fogva az Anderszon-Henderszon tábornokkal (Nagyfijú Anderszon- Henderszonnal). Csak nem lesbikusok vónának, mer' arrafelé mostanába ez gyött divatba magaslati körökbe. (Pffuuuj, de útálatosak. A Takszon Külyök meffogta a Nagyfijú farát, oszt magáho húzta, adott egy nyelvet neki). Buzik.

Gyönnek egymás után a mindenféle megátalkodott békepárti nációjó: a germánok, a polyákok, izraeliták, Őszencségi a Pápa, a Pópa bátyuska, a Nátó, a jappán bálnavédők, a celebek, riporterek. Nem lennék annak a helyibe, akit ezek üldözésbe vesznek az hétoltári.

„- No, lássuk!”- kezgyi is az Aranyfogú Radoszláv. Ez oszt nem tököl egy percig se, az is biztos. Gumikesztyűt húz a kezire, oszt pattintgattya felefelé a lecsukódott szemődökököt.

„- Meghótt. Ez is. Ez is. „- megy sorba szépen, a burnyás felé haladva, ellenőrizve a halál okát minden felé. A riporterek, meg a celeb fajtájukot, asztat, közvetítik feszt az ügyet. Nagyobb tányér antennákat állítottak fel, mint a Havas tanár meg a Csernus lélekturka egója együtt. Oszt má' mongyák befelé a közvetítést, kezdve az önélet rajzolásal. Hány óra van, ki fija- bornya- lyánya, mikor született, ki szülte, meg hogy ő aztán most a csicsófálvi vérengzésről ad elő élőbe, ahol a Fekete Csütörtök szedte az áldozatokat. Még a mentős faszi is ott van, amelyik mindenféle sebesülést bemond egybő a tévébe, micsoda piros ruhába (azt hittük, hogy Tűzoltó, vagy maga a Mikulás) és nézelődik csendesen.

„- Kuss legyen elvtárs.”- veresedik elfelé a képi az Aranyfogú Radoszlávnak a közvetítés kakofóniájátó „- Ijjen zajban nem láccogyik az újlenyomódás.”

Cseppet távolabb a Szijájé vizsgálógyik. Az Anderszon- Henderszon tábornok kézi nagyítóval szemléli a dolgokat, igen erősen előre hajolva, míg a Takszon Külyök hátulról biztosítja, kicsit közelebbre is, mint az illem megkíváná.

Odébb a Pápa, meg a Pópa is áldást osztogat, Kágé Béla, a falu papi szeminárium alapítója meg a nagy kézi füstölővel ballag utánok, ellesve a huncutságot meg a magasabb szakmai képzettséget.

„- Mit lehet tudni az elkövetőről?”- kérgyi egy bátor tévéstáb Albániából.

De kár vót megkérdezni, mert ezen majdnem összeveszik az addig békésen vizsgálódó, a felgöngyölítésre kirendelt nemzetközi nációjó.

„- Ijjen profizmust csak a Gulági oskoláinkba tanítanak. De ott is csak a legjobb deákok bírják megtanulni ezt a kegyetlen elintézési nyugalmat.”- mongya má' az esti Híradóba a Hidegszemű Dzsúdós Vlagyimir.

Ekkora arcátlanság hallatán a Régen elnök se haggya magát- má' megint ezek a pizok oroszok akarják learatni a dicsőséget- sorolja felfelé a Ruzsinszki gyerek (a nemzetbiztonsági tanácsadója) érveit: „-A bézbollütő nyomok a homlok lebenyén, a nyúzás iránya, a bicska méreti, de legfőképp az eltűnés módja a helyszínrő kérem, ez mind a kanadai főkavadász technológiára utal, azt meg ugye má' apraja-cseppje korban taníttják nálónk az egyetemén.”

Jelentkeznek az Izraeliták is, hogy „- .a vér mennyiségét is nézzétek, macesz...! „, és tán jövő karácsonyig is elvitakoznának, amikor vad hír érkezik hirtelen, véget vetve a nemzetközi méretű civódásnak. Lóhalálában érkezik Kismore Kunc és Kismore Kurt a többségben lévő kisebbségi ikerpáros kerékpáron, oszt reszket a félelemtől, mint a kocsonyalé. Egymás szavába vágva próbálják elmondani a rémes történetet:

„- Amott –e, a mezőgazdasági monokultúrán túl.” „- ..az új útilapu ültetvény mellett.” „-..micsoda ronda népség cigarettázik ..” „-..meg döglük a lapuba horkolászva...” „-..bézbollütőkre támaszkodva „ „-..meg furkósbotra „(ez a bézbollütő hosszúszerű európai pajtása-a szerk.) „-..csupa adott vér minden ..” „-..oszt röhögnek nagy vidáman „

„- Hogy néznek ki ? Mifélek? „- érkeznek a szakavatott kérdések egyből.

„- Kókócsuklya van rajtok. Jujj, nagyon ijesztők. „

Megindul azonnal a nemzetközi összefogás. Kézen fogva, széles láncba kapaszkodnak, egy-egy intés csak ,mint az indiános filmekbe és már lopakodnak is előre hajolva az elkövetők irányába. Oszt tényleg ott vannak. Ijesztő egy kompánia ,annyi szent. Lehetnek vagy kétszázan, vagy háromezren, mindegyiknek kókócsuklya van a fejibe húzva. Ahogy meglátták a nemzetközi összefogást egyből támadólag lépnek fel, nem kukoricáznak.

„- Huu, huu, huu, huu!” - huhognak, akár az Uhubagoly, közben meg már lengetik is a bézbollütőköt, meg a furkósbotokat. Veszélyes pillanat alakul. Az egyszerű népféle takarodik is hazafelé Csicsófálvára, egymást lökdösve, ki ér előbb haza. Műholdró nézve így mutat a jelenet : a pórnép rohan visszafelé Csicsófálva irányába, a nemzetközi összefogás meg egymást kézenfogva ellenkező irányba lassan keríti befelé az egyre agresszívbabban közeledő, huhogó ,bézbollütőköt , meg furkósbotokat lengető ,hadonászó ganélyokat. Hátulról ,a gyanútlan kókócsuklyások mögött feltűnik hirtelen az Aranyfogú Radoszláv, meg a Takszon Külyök , a szijájés faszí, hangtompítós pisztollyal. Hamar végi van az egésznek. Néhány száz kókócsuklyát kilyukasztanak a tisztelet gyors kivívása érdekében , oszt má kezdődik is a kikérdezés, nincs mire várni:

„- Miféle alattomos népszaporulat vagytok tik errefelé, Továrís ? - veszi kezibe az iránymutatást a Radoszláv.

„- Hát szabad ijjet csinányi -e, ennyi derék népet így agyon csapkogynyi. ?

Semmi válaszadás . Csak hajtják lefelé a fejüket, mind a Búsuló Juhász . Egyik –másik még bög is. De késő a bánat,itt most már válaszolnyi illik.

„- No, most legyen nagy a szátok. Nem szégyejjitek magatokat? „- firtattya tovább az ügyet a vallatás. „- Mé kellett eztet csinányi ?”

Egyik kókócsuklyás, egy bátrabb végül csak kiböki:

„- A Laci bácsi mondta.”

„- A Laci bácsi ? ? „-néz egymásra a nemzetközi összefogás. Micsoda meglepő fordulat. De nem hagyják annyiba a dolgot. Most a Takszon Külyök veszi kezibe a folytatást : „- Oszt ha a Laci bácsi azt mondja, hogy ugorjatok a kútba, tik bele is ugrotok ?”

Lóg az orra mindegyiknek a nagy bánatba, meg megbánásba, az egyből láccik. Nem mondják ugyan ,hogy beleugornának , de ezek bizony bele is ugrottak vóna, az is láccik rajtok. A nemzetközi összefogás összedugja a kobaktetőt, hogy így bizony nagyon más a helyzetelemzés. Ezek a szerencsétlen kókócsuklyások maguk is áldozatok. Jó rászedte őket ez a Laci bácsi. Hű, de egy szemtelen ember lehet az. Ártatlanokat gyilkoltat ártatlanokkal. Ezeknek itt gyorsan valami pszicho segítő kell ,mielőtt teljesen összeomlanak. Szegényeknek adnyi kell teját meg kekszet, aztat a Laci bácsit meg minél előbb elő kell keríteni a földalól is. Megkezdődik hát a micsoda világméretű Laci bácsi keresés. Nem lennék most annak a Laci bácsinak a helyibe, az is biztos.

Nagyon beindult a dolog, ez a kereséses ügy. A Párt, a Mákosfőhérspusztai Párttitkárelvtárs, a Csicsófálvi Polgármesterúr, a Pandúr –Betyár osztálytalálkozó szervező bizottsága, a Téeszcsé, de mindenki ,aki él és mozog a Laci bácsit kereste, úton ,útfélen. Még a vadlibák is őt mószerolták odafentről Lappföld felé haladva. Lezártak minden lehetőséget a menekülésre. Ijjen nemzetközi összefogáson lehetetlenség átjutni. Kinevezték a két bátor ifjút Csicsófálván rendőr őrszemnek. A Kismore Kunc, meg a Kismore Kurt ,ha

éjjel nem is (akkor a szaporítással vótak elfoglalva), de nappal akárki fíját megállította ,aki csak arra is gondolt, hogy kilép az úttestre. Ilyen méretű úttorlasz filmekben sincsen. Nem volt esély ,ezt előbb–utóbb a Laci bácsinak is be kell látni. Legjobb lenne, ha magától feladná magát.

A Szijájé közbe elkezdte összegyűjteni a világ összes Laci bácsiját. Még a Etiópiában és Mozambiki határon kengurúra vadászó Laci bácsikat is begyűjtötték. A Gyűjtőbe. Alaszkába nyitottak gyorsan egy Gyors-Gyűjtőt, mellé egy Mekkdonáltot, oda zárták be az elfogott Laci bácsikat. Szerencsétlenekből a tegnapi ebédet is kiverték alsó tájékon , a humán emberiség nevében. Ekkor hozott komoly fordulatot az ügy, mely fordulat később megszabta az orosz haladási irányt. Ők a biztonság kedviért, már az Aranyfogú Radoszláv delegálásának a napján nyitottak egy új szekciót a Gulágon, mely a fél világ befogadására alkalmas vót. De előbb akkor a friss fejleményről ejtsünk szót. Ekkor má' mindenkinek ott lapult a hátsó zsebibe egy cédula, amire még cirill betűkkel is fel vót írva, hogy : Laci bácsi. Így bárki azonnal felismerhette, hogy mit kell kérdezni.

A Kukkos Lupe ,aki reggeltő- estyig koslatta a távot a Kihúzható Teleszkópos Tengerész Távcsövin, de úgy ,hogy még egy veréb se kerülhette el a látószögít, eccercsak ódalbaböki az Öreg Kromanyini Tomaszt.

„- Mi van Lupe ?” – kérgyi az egybő.

„- Te Öreg , ezek elrakták a ganélyt. Kurblizzad gyorsan a nemzetközietek. „ Le nem vette a szemirő a csoda műszert. A távolba a két képzett falubojtár éppen megállította a fickót , aki kinézetre tiszta Laci bácsi feje vót, az orra hegyibe lévő anya petty meg maga a bizonyíték. A két rendőrszem a mezőgazdasági monokultúra és a gazos határánál ugrott eléje, váratlanul a kukoricásból. A meglepetés erejét, meg a rendőrpisztolyt egybő a koma képibe nyomták, úgyhogy nem vót esély a menekülésre , de még a megadásra se.

„- Mutatkozzá be gyorsan elvtárs.” –szegezi neki a megválaszolandót a Kismore Kurt , az okosabbnak kikiáltott. „- Oszt ne ködösítsd az igazságot, mert semmi értelmi sincs. Kivele ,de hirtelen !”

Itt, ennél a jelenetnél ,már mindenki feladná, vagy elvóna kámpicsorodva az is biztos, de ez a fickó cseppet se vót ijedős, mert má' vágta is kifelé a tökalsót :

„- Karcsi bácsi. „

„- Hűű !! Aszta. Huuú. ” –bámul egymásra meglepődve a két biztonsági közeg. Ekkorát tévednyi , ijjen melléfogást, ezt csak meg ne tuggya senki. Hiába no, a rendőr is csak emberféle szabású. Asztat is csak anya szülte meztelen.

„- Eriggy utadra Karcsi bácsi .”- mondja ki az ítéletet szégyellősen Kismore Kunc az erősebbik lábú rendőri elem. „- Oszt figyejjé nagyon Karcsi bácsi , nehogy elintézzzen az a Laci bácsi. Tisztára úgy néz ki ,mint te, még anya petty is van az orra tövibe. Ha nem borotválkozott tegnapelőtt, lehet ,hogy szőrös a koma.”

„- Micsoda hasonlóság teső .”-néz egymásra a többségben lévő kisebbségi ikerpár, miután elment a Karcsi bácsinak mondott fickó.

„- Hát ikrek vónánk, hogyne hasonlítanánk.” – mondja a Kismore Kunc , az erősebbik.

„- Nem mink ,tesvír. Ez a Karcsi bácsi, meg a Laci bácsi. „

Még akkor is ezen morfondíroznak ,amikor végre megérkeznek a nemzetközi összefogás , kézen fogva, széles láncban.

„- Hol van az a Laci bácsi ? „- kérgyi egybő a leggyorsabban kérdező. Má' tűznék is felfelé a Nóbel-béke díjjat az Örmesteri titulussal megtódvá a két rendőri elemnek ,de ehelyett beborul az ég megint, remeghet tovább a kocsányos szívészöszmet a gyáva nép mellyi lyukába. Az Aranyfogú Radoszláv menti meg a

menthetetlennek hittet és előveszi belső zsebbő – a vodkácska, meg a mahorka mellől – a mentő ötletet. Mivel a Szijjájé má' lerendezte az összes Laci bácsit (az egyetlen Laci bácsi kivételével), az orosz békeőrök összefogdossák a Karcsi bácsikot, meg a Miklós bácsikot, Urugvajtól Izlandig és a Gulágra szállítja egy kis baráti beszélgetésre néhány évtizedre.

De ,hogy hepíjend is legyen a történetben , aznap este, meg utána is mindég a kocsmába gyűlt össze a sokszínű nemzetközi kompánia, a helyi hírességekkel keveredve. Színes egy népszaporulat vót, az biztos, a Sztárworszba is megírgyelték vóna. A lajhár-tapír,- meg elefántfejű úrlényektő kezdve ott iszogatót a fél világelit. Egyik sarokban a Pápa Őszencségi, a Pópa bátyuskával, meg Kágé Béla frissen kinevezett bíborossal susmogott, még a fejk is összekoccant, miközben itták a nagyfröccsöt.

„- Fajin nedűcske, híveim.”-dícsérte a lőrét a Pápa koma, és harapott egy katonát a reklámszatyorban magával hozott zsíros kenyérből, de még a Katica fara riszálását is elismerően csettintette. Okos egy koma vót, no, eccerre sok mindenre tudott figyelni. Viszont a Szeszkazán Szelebarlangi Postás Pityu híjjába kunyorászott tőle, nem adott neki a finom falatokból. Rálehelt szegény orra hegyire , oszt védte az irgalmas szamaritánizmust:

„- Bűdös lesz a leheleted testvérem a vereshagyma karikáktól, erre felé meg ugye nem árulnak fogpasztát.

”

Cseppet arrébb meg a Desmond Tutu iszogatót Kofi Anannal, meg a Dalai Lámával. Ők inkább a rövidet részesítették előnyben. Persze egy- egy felest söröcskével hígitottak a nemes bendőkben odabent. De ott vót persze a Szijjájé , a Hamasz, az Izraeliták , a muszka –germán vegyes válogatót is. Bábeli hangzavar vót ,annyi szent. Polgármesterúr azonnal meglátta a káosz elméletben rejlő lehetőséget. Hívatta rögtön a híres unokát, az apraja- cseppje kis Bűzösdörgedelmes Pottyáncsomát, oszt má' oktatta is kifelé, miközben egy kétszáz ejuróst belenyomott a csikkzsebibe:

„- Vegyüjjé bele a vidámságba kislegény , oszt fülejjed a nemzetközi okosságot.” „Ezeket nem véletlenül ette ide a fene, az is biztos.” – ezt már csak magában gondolta, konspirációt azonnali hatállyal lefülelő látásmódról téve tanúbizonyásgot.

És milyen igaza lett. Néhány héten belül lehullott a lepel a határokon átívelő fondormányról. A kis Bűzösdörgedelmes Pottyáncsoma addig fülelt , míg fény derült a csicsófalvi-gétre. (Csicsófalver- Gate, ugye, mint a Water-gate, meg ijjen huncutságok- a szerk.). A Laci bácsit nemzetközileg bérelték fel a népirtó akcijóra , hogy szeggye rá szerencsétlen kókócsuklyásokat a milliós elintézési módra. Azok meg egyből bedőltek neki. Ekkor már ott álltak Csicsófalva határában a könnyűszerkezettel megpakolt kamionok, hogy felépítsék Mákosféhérszűtán az Osztrov-Zemlja- Kolgujevi szigetekre bejegyzett offsor cég által tervezett Hullazsák gyártó üzemet.

„- Szóval erre ,ment ki a játék ,Eltársak. „- kaparta a kobaktetőt a Poli. „- Eztet aztán alaposan kitervelték a nemzetközies. Falazhattuk akár köntörbe is, de nem érdemes. Itt má' csak a piros terített rebetli segíthet.” Így alakult hát meg a Nemzeti Összefogás Front, egyesítve Csicsófalva összefogását. Ugye, ha derűre ború, az fordítva is igaz szokott lenni. Mire a nemzetközies észbe kaptak vóna ,már el is irányították a kamionokat az Ökröstótfalus-i vasútállomásra és a négyes vagonoknál úgy átpakolták bocipullmanokra a könnyűszerkezeteket, hogy azóta is keresi a Hírszerző Tivadar ,akit az amcsik a kiderítéssel bíztak meg. Érdekes módon néhány héten belül saját erőből felépült a Hullazsák gyártó üzem Csicsófalva határában, és még hasonlított is az eredeti tervekhez, az anyagokról, meg a könnyűszerkezetes kamionokról nem is beszélve. A slusszpoén az új Rehabilitációs Központ volt , amit a falu másik végibe építettek és itt kezelték a Kókócsuklyás rászédetteket. Ezeket , szegényeket állandóan rémlátomás gyötörte, hogy nem is tuttak

egyetlen éccakát se csendesen végig aludni. Jobb híján Kágé Bélát bízták meg az Intézet vezetésével, aki a legkomolyabb pszicho terminusokat ismerte a környéken.

„Láttjátok, láttjátok testvéreim. Aki nappal öldököl, az éccaka féldegél. Nem szabad ijjen rosszú viselkedényi, inkább imádkozzatok sokat,oszt hátha meghallgat benneteket is a...” Itt elfelejtette mit is akart mondani, de jobb is így, mert hadd gondolkoggyonak ezek a kókócsuklyások , addig se gyötri őket a lelkifuldoklás. Szóval ijjen nagy terápijákat talált ki ez a Kágé Béla bíboros, aki ,ha így folytattya még Pápa lesz belőle egyszer, az is biztos.

Utóssó jelenetsor. Az Operatőr úgy reszket ,mint a kocsonyalé , de azért becsülettel veszi felfelé a jelenetet. „- Mit ki nem kell bírnyi egy –egy díjért. „- gondolja magában. Most inkább visszaadná a Szevasztopoli Ezüst Kazán díjját, csak mehetne vissza a kocsmába. Különben is ojjan nehéz az a nyavalyás Kazán ,hogy cipelő stábot kell hozzá mindég fogadni, ha dicsekedni akar vele valahol. Arró nem is beszélve, hogy a piszok oroszok ezüst porral fűjták be a vasat. Mért is nem hallgatott az apjára és lett vóna üzemorvos. Egy csinos nővérke ütögetné helyette a plecsniket a papírok pofájára ,ő meg nyugodtan áztathatná egész évben a lábát a Jeges-tengerbe. Bekapott gyorsan egy eksztázisos tablettát (csak össze ne keverje a Vijagrával, azt nem most kell) oszt tekert egyet a kamerán jobbra –balra.

Sötét éccaka van . A távolban egy fickó lopakodik fától fáig, bokortól bokorig. Veszélyes faszinak tűnik ,az is biztos. A Hullazsák gyártó üzem felé oson, oszt má pattintja is el a kerítésdrótot , a kerítésdrót elpattintó készülékivel. Ugrás be az üzembe és má hozza is kifelé a hóna alatt a kilences csomagolású új cippzáros dizájnt. Nem lennék annak a kilencnek a helyibe, brrrrr...

Micsoda magabiztos gúnyos vigyor a pofáján. Az orra hegyibe a jól ismert anya petty. Az Operatőr má' kurblizná is a nemzetköziet, amikor a fickó megfordul és így láthatóvá válik a hátán a három féle nyelven , de még cirill betűkkel is kiírt felirat : BÉLA BÁCSI...

TÓTH IMRE

versei

AZ ÖRDÖGPÁPA

Már nem tudok félni. Pedig lenne mitől.
Napot rajzol a sínek közé egy kéz. Megkötetett
a szövetség. Örül most az ördögpápa, nevetnek az
ördögpapok. Mosolygó Buddhát tettél ablakomba.
Ha nem félek, nem kapok találatot. A páncélon is
megcsillan néha a fény. Lesz még nap elég, ne félj!
Pedig az időt eltölteni nehéz. Bátorság, te légy a társam!
Csendes vidék ez, angyaltemető. Kiegett fűtőelemeken
térdelek. Közel az idő. Építkezek.

FÖLDRAJZ

Azt a mexikói képeslapot végül soha nem
kaptam meg. Skandináviából sem érkezik már
levél. A szíriai rádió sem küld üzenetet.
De a szeretet minőségét nem befolyásolja, hogy
viszonozzák-e.

SZATURNUSZ FIA

Azt mondják, az idő lerombol mindent, te mégis egyre erősebb
vagy bennem. Számomra nincs sors, nincs kötelező végzet.
Szellemem végtelenül szabad. Ha azt akarom, én leszek te, vagy
te leszel én. A csordának valók a szabályok, nem nekem.
Azt teszek, amit csak akarok. Ez a törvény él bennem.
Például az újságokban a jelek, hogy miről ismerünk egymásra.
Vagy ahogy a telefon cseng. Világokon át, jöttem, hogy találkozzam
veled. Mégis, van, ami jobb, ha mindig csak lehetőség marad.
És akkor beköszönt végre a nyugalom kora.

BARDO

Készen vagyok, sohasem voltam készebb.

Ahogy a test és az elme lassan elmerül
a sötétségben, látom a szemeden, hogy
szükséged van rám, leszek vezetőd az úton.

Mennyei születésed napján találkozunk a
köztes Lét kávézóban, a Pál Apostol és a
János Jelenések sarkán. Ahol egy asztalnál
issza Faustus Doktor és John Dee borát.

Utána moziba megyünk. Látom a vásznon,
ahogy felülről látom azt, hogy felülről látom
magam, ahogy ülök az asztalnál, és olvasok.

Azt olvasom, hogy kitört az okkult háború,
azt olvasom, hogy látom, hogy megint égnek a
kemencék, a bukottak térítve járják a földet, elhítetve
mind a népeket, azt látom, hogy olvasom, amit írok, és
újra látom, amit írok, és olvasom, amit látok. Látom, hogy
a Gonosz Istent majmolja. Aztán egy másik filmbe megyünk, ahol
a gyalogság elfoglalja a hidat, utána jönnek a páncélosok.

Ez a legjobb ajánlatom mára.

De most menjünk tovább, ne tápláljuk szívünk démonait.
Útközben elmondom, hogy te is a Legfelső emanációja vagy, és
ez a világ, úgy, ahogy van, egy kisebb isten alkotása. De mi,
akik meghaltunk, és feltámadtunk, erősebbek vagyunk nála.
Most nézzük meg azokat, akik nem akarnak megszületni többé.

Vég nélkül vitatkoznak, lázadva a törvény ellen, de ennél a
mennynél nem jutnak tovább.

És szemben, a dombon, az üdvözültek házai. A te házad is ott áll.

ÁDÁM TAMÁS

Mi marad

Csilla Eszternek

Leejtek egy formás betűkkel teleírt
lapot a hideg esővízbe, szétfolynak
a felkiáltójelek, értelmüket veszítik a
mondatok.

S mi kimondhatatlan, az marad
estére, és a petárdák terelő robaja.
Rossz időben érkezik az érzelmi
leértékelés.

Hihető templomtorony
rózsaablaka nyílik szűk világra.

Meleg kéztől kiolvad minden
vízbefagyott hattyúnyak.

POLGÁR VERA

Egyszerű, mint a halál

Nellinek és Péternek odaátra

Pavel és Ancsika a megbonthatatlan és örök magyar-szovjet barátság idejében, ezerkilencszáznyolcvanban házasodtak össze. Tették mindezt a már említett megbonthatatlan és örök magyar-szovjet barátság jegyében, de leginkább azért, mert szerelmesek voltak egymásba. Ancsika szénfekete hajú, bogárszemű, postaforgalmi tisztként, Pavel pedig fiatal üzemmérnökként, oldalt éles választékkal kettéosztott, simára lakkozott frizurával és rosszul szabott öltönyben fogadott örök hűséget egymásnak. Holtomiglan, holtodiglan. És ezt úgy is gondolták.

Ezerkilencszázkilencvenegyben Pavel szülei visszamentek ideiglenes állomáshelyükről oda, ahonnan eljöttek negyven évvel azelőtt. Visszahúzták őket a moszkvai gyökerek, a nagy orosz tél, no, meg muszáj is volt hazatérniük. Pavelt ide kötötte a gyár – ahol színes műanyag székek, áttetsző tálkák és poharak sorjáztek a futószalagokon –, felesége Ancsika, meg a kislány, akit anyjához hasonlóan szintén Annának kereszteltek, de ők kettőjük nevéből Pancsinak szőtték egybe, és ez a név elfogadást nyert a család körében is.

Pavel és Ancsika ugyanazon a napon, április huszonegyedikén született, Pavel javára írható három év korkülönbséggel. Később Pancsi is majdnem ugyanazon a napon pottyant közéjük, csupán az elhúzódó tolófájásoknak és a főorvos úr tesztoszadágnak köszönhetően késett harminc percet. Mindezt összevetve Pavel és Ancsika úgy vélték, hogy ez nem véletlen, és az isteni gondviselés nagyvonalúan eltekint az ilyen apró pontatlanságoktól, ebből eredően minden évben egy napon ünnepelték mindhármuk világrajövetelének idejét. Pavel szülei, míg egészségi állapotuk engedte, ilyenkor elrepültek Moszkvából Budapestre, hoztak jó minőségű vodkát a „gyerekeknek” és kevésbé jó minőségű bonbont Pancsinak, majd pár nap elteltével visszarepültek az őshazába.

Pavel és Ancsika vágyott még egy kisfiúra is, ez ügyben minden tőlük telhetőt becsülettel megtettek, de az asszonyka a kislány megszületése után soha többet nem esett teherbe, sőt viszonylag korán, éppen a negyvenedik születésnapján vett búcsút az utolsó havi ciklus kényelmetlenségétől. A klimax okozta hóhullámok, gyengeségek és egyéb női nyavalyák, amelyek úgy bukkannak ilyenkor fel, mint eső után az apró gombafejek, Ancsikát messzire elkerülték, ennél fogva szinte észrevétlenül simulat bele az idő előtti, lassú hervadás iszamos folyamatába.

Pancsi közepes képességű, jelentéktelen küllemű, ám kedves és szolgálatkész lánykává cseperedett, és ez éppen elég volt ahhoz, hogy elvégezzon egy egészségügyi szakközépiskolát, majd az érettségit követően állást kapjon egy viszonylag jól felszerelt kórház belgyógyászati osztályán. Szerette a munkáját, kedvelte a betegeket, és ragaszkodott a szüleihez. Bár Pavel és Ancsika bizakodott abban, hogy a kórházban módja lesz felcípni egy jól szituált orvost, vagy egy sikeresen felépült beteggel keveredik tartós és megbízható viszonyba, de minthogy Pancsit fél év múlva áthelyezték az elfekvő osztályra, ahol a nagytekintélyű, de már a pálya vége felé tartó főorvoson kívül minden orvos nő volt, férfiember ilyen minőségben nem mutatkozott a lány körül.

Pancsi az elfekvőben nyert sűrű tapasztalataiból fakadóan rezzenéstelen arccal vette tudomásul az élet múlandóságát, ebből eredően a magáét is úgy fogadta el, ahogy ezt a sors számára előírta. Nagynénje váratlan halála szüleit arra a döntésre juttatta, hogy az idők folyamán összespórolt pénzecskéjükből megvásárolják az Ancsika nővére után maradt, lepukkadt mini garzont, és Pancsit immáron önálló lakással és saját jövedelemmel bíró fiatal nőként útjára bocsássák.

Az önállóság szárnypróbálgatásainak nehézségeit Pancsi hét végeken vagy a szabad napjain a szülői házban pihente ki, ahol anyja kimosta a táskában odaszállított szennyest, és cserébe átnyújtotta frissen vasalva és élére hajtogatva az előző héten otthagytakat, valamint csomagolt három-négy napra való főtt ételt és egy zacskóra való friss gyümölcsöt is. Amikor Pancsi becsukta maga mögött az ajtót, Pavel és Ancsika az

ablakhoz sietett, és hosszasan integettek a lányuk után. Ancsika néha törölgette a szemét, Pavel ilyenkor átkarolta, és a fülébe súgta, hogy ne búsuljon, majd akad társa a Pancsinak, meg azt is mondta, hogy ő milyen nagyon szerencsés ember. Az asszony ilyenkor odahajtott a fejét a nagydarab ember mellkasára, és azt rebegte, hogy ritka dolog az, ha két ember egyszer s mindenkorra megéli egymást ebben az életben. És ezt úgy is gondolta.

Több mint tizenöt év telt el a rendszerváltás után, amikor legördült az utolsó műanyagszék a már éppen csak vegetáló gyárrészleg futószalagjáról, és az üzemcsarnokot végleg bezárták. Pavel ekkor töltötte be az ötvenharmadik évét. A nyugdíjhoz még fiatal volt, de ahhoz, hogy a képzésének megfelelő állást kapjon, már öregnek számított, meg nem is volt nagy szükség már akkoriban az olyasfajta szakmai tudásra, mint amellyel rendelkezett. Egy jó darabig próbálkozott a műszaki területen, de legtöbbször válasz sem érkezett az elküldött önéletrajzára. Munkanélküliként lassan folyt az idő, s ez éppen elég volt arra, hogy Pavel a kellenél gyakrabban nézzen a pohár aljára, és az addig megszokottnál jóval több cigarettát szívjon el.

Ancsika időközben mindenféle tanfolyamot elvégzett, így szerencsésen megmenekült a leépítésektől, mert rugalmasan áthelyezhető volt a postán belül más beosztásokba. Így sikerült egy lagymatag és különösebb érzelmektől mentes, rövid viszonyba keverednie az egyik főnökével, amely csak arra volt jó, hogy egy kevéske időre maga mögött hagyja mindazt a fájdalmat, melyet a depressziós, láncdohányossá vált Pavel okozott, valamint arra, hogy a férfi kapcsolata révén Pavel parkolóőrként állást kaphatott egy multcégnél. Úgy tűnt, ha nem is a régi módon, de ismét egyenesbe kerülhet az életük.

Egy napon Ancsika egy apró termetű, fekete kutyával a hóna alatt érkezett haza.

– A posta előtti villanyoszlophoz kötötték – mondta. – Nézd –, vett elő egy piszkos papírlapot a kabátja zsebéből – ezt írta rá valaki: Vigyél haza! Hát elhoztam neked Pavel, hogy ne legyél olyan kedvetlen.

Letette a kutyát a szoba közepére. Az ormótlan, régi bútorok között a karikatúraszerűen görbelébű, alacsony termetű, gombszemű korcs még groteszkebbnek, egyszersmind esendőbbnek tűnt, mint Ancsika kezében. Pavel hosszú idő óta először elmosolyodott, és amikor másnap felesége a kutyára rápatentozta a sebtében összetákolta, kitinszerűen merev, fényes anyagból kiszabott, fekete esővédő kabátot, az eb leginkább egy négy lábú svábbogárhoz vált hasonlónak. Valószínűleg Pavel is jobbára a rovat látta a kályhacső szerű darabban reszkető jószágban, amikor megszólalt:

– Legyen a neve Bogár! – Azzal felkapta, és nevetve végigszáguldott vele a lakáson. Minden ajtót kinyitott, és bedugta a kutya fejét a helyiségekbe.

– Itt lakunk, látod? Ez lesz a te otthonod is. Itt fogsz kajálni, itt fogsz aludni – mutogatta a konyhát, a hálószobának kinevezett egykori gyerekszobát –, és ide fogsz pisilni – bökte meg cipője orrával a fürdőszobában elhelyezett, kimustrált lábost, amibe egy cserépnymi virágföldet öntött Ancsika.

Az asszony gyöngyöző kacagással szaladt utánuk. Az előszobában kis híján felborították egymást a nagy igyekezetben. Pavel magához rántotta Ancsikát, és egyik kezében a kutyát tartva, a másikkal a nő derekát szorítva néhányat perdült maga körül.

A gyenge lábú korccsal színesebbé vált az életük. Esténként nagyokat sétáltak a rosszul világított, keskeny utcákban, elballagtak a közeli vasúti átjáróhoz, hosszasan beszélgettek apró és jelentéktelen dolgokról, és Pancsi élethelyzetét sem látták olyan aggasztónak, mint korábban.

– Elvégre még csak most múlt harminckettő, majd csak előáll egy udvarlóval is. Meglásd, Ancsika, egyszer te leszel a környék legszebb nagymamája.

– Csak bírjuk egészséggel! – húzta magához Pavelt az asszony.

A férfi szokása szerint újabb cigarettára gyújtott. Leszívta az első slukkot, majd köhintett néhányat. Bár hosszabbra tervezték az esti sétát, de a hirtelen eleredő eső miatt sietősre fogták lépteiket, és mire haza értek, bőrig áztak. A lépcsőházban, amíg Pavel a kutya pórázával bajlódott, Ancsika a levélszekrényben kotorászott. Dühösen hajigálta a reklámújságokat és szórólapokat a kapu mellé helyezett ládába. Mire az összessel végzett, csupán egyetlen küldemény maradt a fémszekrény alján. A másikat óvatlanul a többi papírral együtt gombóccá gyúrta. A tüdőszűrő állomásról érkezett iratot bizalmatlanul forgatta, majd átnyújtotta a férfinak.

– Neked szól, Pavel.

Onnantól kezdve az események nem várt fordulatot vettek. Az elkövetkező időszakban az orvosi vizsgálatok életük elválaszthatatlan részévé váltak. Bár Ancsika nem tudta pontosan, hogy mit céloznak az egymást követő mérések és adatok elemzése, mit kíván megerősíteni vagy elvetni a műszeres beavatkozás, milyen elváltozások láthatók egy kicsipentett szövetmintában, de abban bizonyos volt, hogy a kissejtes tüdőrák, mint megfogalmazott és papírra vetett kórkép, komolysága tekintetében nem áll egyenes arányban a sejtek méretével, és az sem nyugtatta meg, hogy Pavelt végül is nem kell megoperálni.

– Meg fogsz gyógyulni Pavlicska – szorította meg a férfi karját, amikor az első kemoterápiás kezeléssel hazatértek. – Bízz magadban! Új életet kezdünk! A kezelése után néhány nap szabadságot veszek ki, a kedvenceidet főzöm, gondozlak, kiszolgálak. Nem lesz semmi baj! Nézd, a Bogár ráült a papucsodra. Pavel, mi mindannyian nagyon szeretünk téged – mondta. És ezt úgy is gondolta.

Kitartással viselte gondját Pavelnek, bőségesen főzött, hitt a táplálék kiegészítők és a vitaminok gyógyulást elősegítő hatásában, bízott a maga erejében, és nem sokat törődött a hátfájásával. Éjszakánként kiüldögélt a balkonra, olykor cigarettára is gyújtott, vigyázva, hogy a dohányzástól eltiltott Pavelt ne zavarja füst. A postán nem kellett több tanfolyamot elvégeznie, viszont kiművelte magát a tüdő daganatos megbetegedésének tárgykörében, tisztában volt a kezelési eljárások hatékonyságának várható eredményeivel, és ismerte az ide vonatkozó halálozási statisztikákat is. Mindezeket a szakmai hozzáértés teljes hiányával, de a feltétlen életösztön belső munkájával, és Pavel életben maradásába vetett töretlen hittel sajátította el.

– Nézd, Pavel! – mutatta egy reggelen a zsebkendőjébe köpött, keskeny vércsíkot – Ez nem lehet véletlen. . . A Jóisten a tenyerén hordoz bennünket. Így üzen neked, hogy nem hagyhat el engem, hiszen egy úton járunk.

Pavel egy darabig szótlánul nézte az elé tartott habos köpetet, aztán óvatosan Ancsika tekintetét kereste. Az asszony mosolygott.

– Végigcsináljuk, Pavel.

És elkezdtek együtt taposni az utat. Míg Pavel a kezelésekre járt, addig Ancsika igyekezett mindent rendbe tenni maga körül, aztán néhány nap múlva rajta volt a sor. Ereje és hihetetlen optimizmusa csodát tett. Pavel a terápiát viszonylag jól tűrte, Ancsika, néhány kilót lefogyott ugyan, de így határozottan csinosabbá vált, rövid, sportos frizurát vágatott magának. Csináltatott parókát is, de nem hullott ki a haja olyan fokban, hogy szükség lett volna rá. A kettőjük gyógyulása, mint közös cél, új feladatot adott számukra. Egyedül Pancsi volt szkeptikus, de ügyesen palástolta, rendületlenül hordta anyjának az összegyűjtött szennyest, csupán Ancsika gyűrűit és nyakláncát vizsgálgatta tüzetesen a fürdőszobai kézmosó mellé helyezett porcelántálcában, és olykor úgy sétált végig a lakáson, mint egy ingatlanügynök.

Pavel az előírt kemoterápiás kezelésen tartózkodott a kórházban azon a napon, amikor az Ancsikára hirtelen rátört gyengeség elnyelte az asszony csaknem minden erejét, álszent módon éppen csak annyit hagyva meg, amennyivel elvánszoroghatott a szomszéd ajtajáig, hogy megnyomja a csengőt. Mire az ajtó kinyílt, Ancsika a fal mellé lecsúszva kapkodott levegő után, és amikor a mentők megérkeztek már nem élt. Bogár, a mindenkori házörző szerepében, mellső lábával a küszöbön tipródva, kidüldelt szemmel ugatta az idegeneket, majd egy hirtelen mozdulattal rávizelt a kifényesített rézcsíkra.

Pancsi az egészségügyben szerzett józan racionalitással fogadta a gyászos hírt, és kimért higgadtsággal nyomta meg mobiltelefonja gombját, hogy apját értesítse. Az elkövetkező napok tennivalói néhány másodperc alatt felsorakoztak fejében, és cselekedetei olyan katonás sorrendben követték egymást, mint azok a gyógyszeres dobozokba kimért apró tabletták, melyeket ágyról ágyra járva, rutinos mozdulattal az átizzadt párnákon vegetálók fogatlan szájába csúsztatott.

Pavel a történeteket meghallva kitépte karjából az infúziót, és ahogy volt, pizsamában papucsban nekiindult. Ketten húzták vissza a kórház kertjéből. Kapott nyugtatót és éjszakára altatót. Nem ébredt fel többet. Valami különös erő átszippantotta oda, ahova Ancsika néhány órával előbb már megérkezett.

Másnap délelőtt Pancsi egy középkorú nővel jelent meg szülei lakásán, aki idegesen kapkodta lábát a cipője körül szaglászó kutya elöl. Hümmögve nyitogatta a mellékhelyiségek ajtaját, félrerántotta a függönyt, hogy a kilátást is meg szemlélje, majd néhány fényképfelvételt készített.

– Hatvan plusz a rezszi – mondta Pancsi –, de csak a temetés után lehet beköltözni. Addigra kipakolom a lomokat.

Együtt távoztak. Pancsi hóna alá szorította a kutyát, a hölgy pedig a mappáját rendezgette. A kapuban szétváltak. Pancsi a buszmegálló felé vette az irányt, hosszúkat lépdelt, igyekezett a végállomáson veszteglő járművet elérni. Mielőtt felkapaszkodott rá, a kutyát letette a járda közepére, aztán becsusszant az összezáródó ajtószárnyak között.

Bogár eltűnt a közeli bokrok alján, és csak az utca végén keveredett elő. Riadtan megállt egy csenevész fa mellett, tétován forgatta fejét, füle minden közelebbi cipősarok koppanásra megrezzent, apró, hegyes orrával bele-belekapott a levegőbe. Ízlelgette az előtte elhaladók után kúszó ismeretlen szagokat. Nem volt könnyű dolga. A mókás áprilisi szél mindenfélét felkavart, és orrába kergette a megbolondult tavaszi illatokat.

Hommage á L. U.

Budapest, 2013. április

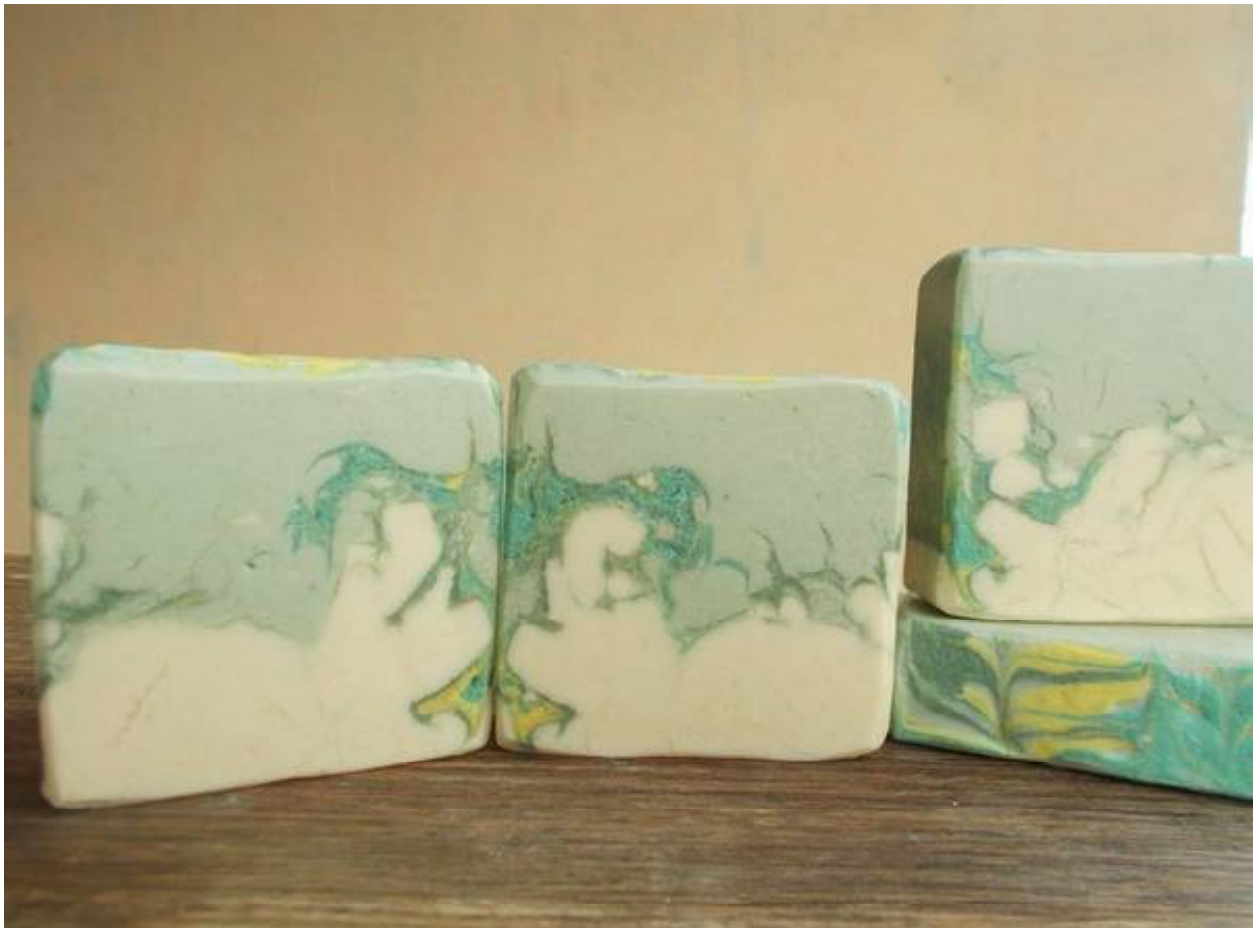
CSÁKY KÁROLY

Torzulások

Torz tükrök
törnek darabokra,
torzít mindegyik
szilánk így is.

Hamis képet
fest az égre,
sebet szúr abban,
ki csak szisszen,
de fájni még
nem mer.

(2014.10.2.)

HORVÁTH ÖDÖN

versei

A tömegsír szélén

Nyolc perccel halálad előtt,
megtudod, hogy szörnyet kell halnod.
Egy kéz veri a fülkeajtót,
a másik épp a repülőt

irányítja a Föld felé.
Napfényben csillognak az Alpok.
A táj gyönyörű. Rémes hangok
hangzanak. A gép reng belé.

Majdnem százötven ártatlannak
gyors végromlása közelít,
s te is az egyike vagy annak

a sok rémültnek, aki itt
jajveszékkel, ordít, sikít;
...most csapódtok egy sziklafalnak...

A valóság után

Színezüst éj, zokogó ős-kutakból
felszakadó pára, sötét víz hangja.
Szelíd zörej, a játékot remélő
szív eszmélése, valóság utáni

csöndből ébredve, minden disszonánstól
óvakodó dallam, nagyszerű hárfák
pengő szava titokzatos ütemben.
A tág tér lassú kibontakozása,

szüzi békétől átítatódó hely,
ahol nincs többé se ész, se hamisság,
ahol a megcsalt szeretőt fogadják,

ahol az összetört cserepek újra
egybeforrnak, megújul minden régi
emlék, és többé nem hullik szét, s nem fáj.

A varjak

Az ősz elindult. Az úton nyomában
vörös levelek szaladnak utána.
Egyre több moha telepszik a fákra.
Sír az ég. Már egyre több kopasz ág van.

Halott gazok múmiái zörögnek.
A szél sikoltozik. Fekete varjak
károgva repülnek. Ma többen vannak,
mint tegnap. Furcsa szaga van a völgynek.

Kiért mennek? A borzalom nagy árnya
hullt szét bennük darabokra, s kap szárnyra.
Ó, vészjóslo madarak! A halálra

vágyó lélek csöndjét vizik magukban.
Valahol, ahol már senki se látja,
elbújnak az ismeretlen odúban.

A végső maszk

Hanyatt fekszem. A sápadt Holdon
érzelemszegény környezetben
minden órában, több rétegben
gipszmaszk málladozik arcomról.

Már a Földön is cserélgettem
álarcom: szennyből, aranyporból
összeenyvezett, a majomtól
örökölt, és művész-kezekben

formálódott fizimiskámat.
Ott még naiv ártatlanságom
puhította sok durva ráncom.

Itt most faragják fapofámat:
(vétkeimet Isten bocsássa!)
új maszkom egy Rém hasonmása.

JANESKÓ GYÖRGYI

Az én hőseim

Kit ne érintett volna még meg az enyészet hideg lehelete? Nem is az elmúlás a legborzasztóbb dolog. Én hiszem, hogy kétszer halunk meg. Először, mikor testünket elhagyja a lélek, másodszer pedig, amikor nincs már senki, aki tanúbizonyságot tehetne arról, hogy valaha éltünk. A feledés, mint egy szörnyeteg, először a szemünk emlékezetes színét, a jellegzetes járásunkat, a mosolyunkat, a hangunk lejtését falja fel, majd mindent, akik voltunk. Nem születhet mindenki híres hadvezérnek, a nép felemelőjének, hősnak, vagy mártírnak és nem zenghet mindenkiről dicső ének, himnusz, és nem emlegethetik a híres mondásait. Mi lesz a mi hétköznapi hőseinkkel? Eltűnnek, mint az utolsó, hajnali holdsugár a fák között, mint az esőcseppek gyors folyása a kavicsokon, ha kisüt a nap. Mivel, én még egy élő szemtanú vagyok, az én hőseimet szeretném megörökíteni, egy-egy történet erejéig. Azután, ha nem leszek, majd a múlt idő megeszi a magáét. De addig emlékezem.

Ráncok

Álmodtam ráncaidról ma éjjel.
Lépteink a földúton futottak.
A végtelen végéig, kéz a kézben,
csak nekem mosolyogtak.

Levetkezett lobbanás a szíved.
Lángja kezdetnek és a végnek.
Perzseli minden nyugét a világnak,
átöleltél, míg útjaink összeégtek.

Lásd, füst és korom az arcom.
Lassan elkoptattam már a fényedet.
Fenő-kések faragnak naponta élesebbé,
talpamtól véreznek a kortalan kövek.

Már messze vannak azok a csendek.
Túl zajos nekik ez a szétszéledt világ!
Várom újra és újra a te álmod,
ahol hús öledbe hajlanak a fák.

A föld

Apikát háromszor kísértette meg az elmúlás szele, negyedszerre, nem tűrve ellenkezést, felnyalabolta, és el is vitte magával. Nem adta könnyen az életét, talán azért, mert szeretett harcolni. Mamika azt mondaná, azért, mert mindig övé kellett legyen az utolsó szó, és nehezen tűrte, ha parancsolgattak neki. Nyakas ember volt, a biztos! Első alkalommal, akkor zavarta el maga mellől a Halált, amikor az Urálból jött haza, gyalog a háborúból. A Vén Kaszás sokszor kóstolgatta útközben, hol kibírhatatlan fagy, hol emésztő éhség, vagy lázas nyavalyák formájában, de ő elűzte maga mellől, mint egy rühes kutyát. Amint hazaérkezett, Mamika összecsapta a kezét ijedtében, mert nem tudta eldönteni, ki ez a borostás ördögfajzat rongyos kapcában, hatalmas szakállal, csontig foszladozva az ajtóban. Csak a szeme! Az beszélt helyette, mert talán még magyarul is elfelejtett! Másodszer az epekő vontá őt igába, és nem úszta meg az operációt.

Akkor is dúdolgatott körülötte a Halál egy igen hosszú szimfóniát, de csak nyüszítés lett a vége, amint zihálva futott Apika gyógyulni vágyása elől. Szerette az életet. Búzavirág-kék szeme világított az arcából, olyan tekintettel feldíszítve, mint a legtisztább és legmélyebb hegyi patak tükre. Bárki megmerítkezhetett benne, és utána olyan érzése támadt, mint aki megkeresztelkedett az Úristen előtt. A Halál harmadik próbálkozása kapcsán íródik ez a történet, amikor Apika hívta ki egy próbára.

Az események reggelén, borongósan gomolygott Apika tekintete, és ködjében eltévedt a megszokott vidámság. Kora tavaszi reggel volt, még alig pirkadt meg. Az ablakon keresztül figyelte a földjét, a hatalmas kertet, ami ősszel lett szántva. A napokkal ezelőtt hullott eső kellemes aromája szaladgált a házak között, karöltve a friss föld illatával, hívogatva a gazdákat a művelésre. Az ő kertje még nem volt előkészítve. A nagy rögök ide-oda hánykolódtak csupaszon, mint egy kisdud, aki most bújt ki az anyaméhéből és az éltető emlőt keresi. A fiatal gazda, akinek traktorja volt a faluban, azt mondta, a héten nem ér rá boronálni. Apika tekintete a feneketlen kút mélységéig süllyedt, nem szerette várakoztatni a természetet. Tudta, mert földművelő volt, ha nincs időben elvetve a mag, akkor mindennek vége, a csíra nem növekszik föld nélkül. Nem gondolkozott sokáig.

- Öreg gazdát könnyű elhajtani? De azt az Úristenit neki! Én ma boronálok, holnap vetek! Nincs olyan Isten, aki engem ebben megakadályozna! Nincs traktor? Boronálok magam!

Ijedten, összebújva, csörrentek meg a kupicák a stelázsín. Apika levette a legfélősebbet, az asztalra vágta a kis üveg pálinkát és töltött. Mamika tudta, most jobb, ha nem szól, mert amikor Apika az Úristent emlegeti, akkor olyan csöndnek kell lenni, mint a kriptában. Ugyanis nagyon hívó ember volt, presbiter a plébánián. Ő az Isten szent nevét a szájára életében igen ritkán vette. Felállt az asztaltól, reggeli nélkül, csizmát húzott. Dacosan koppantak a csizmasarkok a küszöbön, az ajtó még hangosabban reccsent a félfán. Mamika az ablakból figyelte, vajon mihez fog az ő ura? Nem sokáig kellett találgatni. Apika elővette a két rozsdás boronát, amit már kikészített a vasasnak. Vastag hordómosó láncsal magára kötözte őket, és nekiindult a földnek! Jobbjával és baljával tartotta a láncot, húzta maga után a két vasat, megfeszülve, mint Krisztus a kereszten.

- Bozse Moj! /Én Istenem!/- sopánkodott Mamika, minden fordulónál, amikor az akarat megdőccent a barázdákon, és az öreg test, ha nehezen is, de követte. Mint két igásló, hajtotta magát előre, még előbbre. Mire befejezte a boronálást, ősz haja csak tántorgott a szélben. Már elmúlt dél is, mikor bejött a homályos, kisablakú, kicsi konyhába. Fehér volt az arca, mint a frissen meszelt falak, csak a szeme kékített, és kinn a felhőtlen ég, mélynyugalomban, tisztán és vidáman, de holtfáradtan. Nem evett aznap semmit. Levetkőzött, és lefeküdt, Mamika pisszenni sem mert. Néha lábujjhegyen hallgatózott, vajon nem az utolsó légvételébe kapaszkodik-e a makacs lelke? Este csendben bevitt egy lavór meleg vizet és megmosdatta Apikát az ágyban. Máskor már litániákat zsongott volna arról, minek is ment feleségül egy ilyen emberhez, hogy Apikát piszkálja éles körmével a lelkiismeret furdalás, de most csak a könnyeit törölgette. Az Ural, meg az ördög köve az epéjében nem tudta elvinni, a szeretett földje ássa meg a sírját. Apika közben mély álomba merült. Képzletben a kertjében sétált, a lugasban szőlőt szemezgetett, és kapaszkodott egyre feljebb a gyógyulás és a pihenés lajtorjáján. Másnap korán felkelt, megmosdott, felöltözött. Kényelmesen megreggelizett, és ahogyan mondta, egész délelőtt vetett. Újra győzött, de érezte, ez nagy meccs volt, túl sok erőt elvett, és nem sok híja volt, hogy belepusztult. Nyár végén, mikor már mindent betakarítottunk, kiültünk délután a körtefa alá, a föld végébe. Kis pince volt ott, éppen elég a boroshordóknak, a betakarított pityókának, répának. Tövében málnabokrok bújócskáltak néhány gyümölcsfával. A tücskök a szokásos altatóba fogtak, már hamarabb sötétedett. Apika ült közepén, egy kis széken, mi gyerekek a két oldalon a fűben. Szelte a körtét, egyet jobbra, egyet balra, egyet magának. Hozzá kenyeret faragott kockákra.

- Jövőre eladom a fél földet. Apincét is. Úgy egyétek idén a körtét. Ez lesz az utolsó. Megöregedtem.

Azt gondolom, egy erős embernek, aki a diadalhoz szoktatta magát egész életében, ez a legnehezebb beismerés. Amikor a dolgos kezeket az ölbe kell ejteni, és csak gondolatban tervezni és kivitelezni a munkát. Beismerni, hogy véges már az erő, és a test nem bírja követni az akaratot. Kissé korán, 78 évesen tekintett utoljára szét a portáján, egy betegség döntötte le a lábáról és ejtette gúzsba. Olyan kötelekből még a legerősebb ember sem tudott volna kigabalyodni. Mamika még 4 évig siratta, de nem bírt nélküle megmaradni ezen a világon. Mít is kezdhettek volna? Nem volt már kit félteni, ezért utána ment, megkeresni

öt egy másik világ ösvényein.

Hiszem, hogy azok a fényes tűzű szemek ma is ott világítanak az ég kékjén. Esténként csillag formájában néznek szét ezen a világon. Hizlalják a búzát, majd kóstolgtatják az új kenyeret, egy kis körtével. Megtalálnak a falakon keresztül is, és én érzem belőlük a szeretet melegét, több fényévnyi távolságból is. Minden nap, amikor eszembe jut egy egy mondása, vagy cselekedete, nyerünk egy csatát a feledés ellen. A háborút meg nyeri meg a múlt idő, ha akarja. Nem lehet mindig minden a miénk, mondaná Apika.

Égi bújócska

Esti harangszóra,
nekem még bádogvödör táncolt
láncon, a csorba kúton.
Égi bújócska.

Mind elfürödték
éveik a fejkendős gerlicék,
búgtak térdig érő rokolyában,
szénakazlakon szenderegtek.

Akkor szűz hó esett.
Öreg apám kemény, fehér
kemencekenyér inget hordott,
reggelire hagymát, szalonnát evett.

Testre feszülő kereszt.
Fenyőfüstös, dohos plébánián,
karcsúra kopott Bibliámra
szíjon borotvát fent az est.

Két tollseprő, egy kukoricafosztó és a pásztorlányka

Néha gyermekként is előfordul, hogy arcul csap a felnőtt lét, minden nyomorúságával és tiszteletlenségével együtt. Hátba vág, tisztességtelenül, orvul. Jó, ha ilyenkor ölbe kap egy angyal és a humorával és leleményességével átsegít a hasraesésen, nehogy maradandó horzsolások keletkezzenek. Ez a történet is a józan parasztlét dicsérete, a tanulatlan humor és veleszületett intuíció meséje.

Kisiskolás korom óta vonzanak a könyvek, mesék. Varázsajtó, amin kívül reked a gond, a kötelesség, és elragad a fátyolarcú képzelet néhány röpke órára. Vigaszt, társat és nagy örömet okozott nekem ezeknek a történeteknek az előadása az iskolában. Színpadra álltunk és indult is a kirándulás a mesék földjére. Élvezettel adtam át magam minden mesehősnek és verssornak. Mamika, ugyanolyan izgalommal díszítette fel magát, mint én. Esténként a sparhelt előtt kuksoltunk a kis konyhában. A kinyitott sütőből a meleg futkározott körülöttünk kézen fogva a béke nagykendőjébe burkolózó szeretettel. Felmondtam a mesét, Mamika a könyvvel a kezében az ellenőr szerepét öltötte magára. Az igazat megvallva, igen lassan olvasott. Így én tanítottam olvasni, ő tanított engem a türelemre és a pontos memorizálásra. Kissé görbe ujjaihaladtak a gépelt szavak barázdáin, hangom pedig életre keltette az olvasottakat. Bejártunk minden csodálatos birodalmat, megcsókoltunk minden békát, vártuk a lovon érkező királyfit, sárkányokkal hadakoztunk, és boszorkányok csapdái elől futottunk a hosszú téli esték unalma elől. Egy ilyen téli ünnepen a libapásztorlányka szerepét kaptam feladatul. Mindent jól megtanultunk, a szokásos módon.

Vidáman indultam a próbákra, a bőröm alatt bizsergett a mese minden szépsége, hófehér szűz hóba öltöztek tőle a napjaim. Azonban egy próba alakalmával letarolta a vihar a felépített hóváramat, minden csillogó jégcsapcsengővel együtt. Az osztálytársnőim egyike igen irigy természetű volt. Okos volt, de nem varázslatos. Megjegyezte a mesét, de nem mesélte. Szóval, nem voltak tündérszárnyai, csak libaszárnyai. Ez volt a baj. Megjelent az anyuka és néhány tucat tojással megvásárolt neki ostobaságból szőtt szárnyat a tanító nénitől. Így lettem én túllszárnyú liba, ő pedig libaszárnyú elvárásolt királylány. Nagyon megfakulva lépkedtem hazafelé. Mamika rögtön látta, hogy porig aláztam magamban a meséket és még a leves sem úgy koccant a kanálhoz, mint szokott ebéd közben. Végül nagy, nehéz kötényébe elsírtam a bánatom. Mamika véleménye szerint néha a libákból lesznek a legokosabb és legszebb királylányok, csak legyen, aki ezt meglátja! Csinált nekem két valódi tollseprűből szárnyakat. Hófehérbe öltöztetett, leültetett a sparhelt elé, megrakta a tüzet, és a parázson megmelengette a kukorica fosztót. Gyönyörű csigákat sütött vele a hajamba. Azon az estén, az ünnepélyen én voltam a legszebb liba. Vigaszként, rengeteg mesét olvastunk esténként, és a következő év elején rendezett mesemondó versenyt megnyertem, egy gyönyörű oklevéllel megpecsételve. Nem csak tündérszárnyam volt, de merszem is, sok embernek varázsolni a színpadra egy világot, aminek az ösvényein én sosem tévedek el. Újra állt a palotám, hol tavaszi virágáradásban, hol lélegzetelállító nyári tücsökzizegésében, őszi rőt fák pókhálói között, vagy dunna alatt szuszogó hóesésben. Még nagyon sok verseny, majd saját versek következtek. Ez a szerelem sosem múlik el. Ha Mamika nincs, talán ellibbent volna, mint egy libatollpehely, de tollat fosztott belőle a képzeletem, és óriási párnává duzzasztotta. Menedéket kaptam ebben a kipárnázott cihában az örökkévalóságig. Most, megkésve ezzel a pár sorral, szeretném megköszönni.

Csiribi - csiribá

Az érettségi előtti heteket a szülőfalumban, komoly felékszüléssel töltöttem. Már évek óta a Városba költöztünk, de nem tudtam szakítani szerelmemmel, a falu csendjével. Bizsergett a bőrömmön a békéltenség, ha egy hétvége kimaradt, és nem láthattam a tó szélét nyaldosó békanyálat, a kedvenc vadkacsáimat, amint bukdácsolva keringnek a vízen egy kis kenyérdarabkát kunyerálva, mint a koldusok. Pedig a leggazdagabb teremtményei voltak világnak e szent helyen, ahol éltek. Vágytam lányszobám hűvösére. A meleg koranyári időben könyvekkel és jegyzetekkel megpakolva zötykölődtem a "Kispiroskán", a helyi kirándulón vonaton. Kényelem nem volt, csak elsuhanó erdők és rétek, egy álmos kalauz, néhány, melegtől kótyagos utas, és a békés, andalító zakatolás. Mamika a kedvenc étellel várt, libalevessel, libasülttel és zsömlegombóccal. Nekiveselkedtem a feladatnak, és napokig csak a könyvek szálegyenes betűit tömtem a fejembe, kora reggeltől késő délutánig. Megengedtem magamnak egy kis kurta kószálgatást este a tó partján, korai fekvés, és kezdődött minden előről. Meg is lett az eredménye! Csak kicsit másképpen, mint ahogyan gondoltam!

Az éjszaka közepén arra eszméltem, mintha nem lennék egyedül a szobában. Kinyitottam a szemem, és látni véltem, hogy a szobaajtóm résnyre nyitva áll, és bekúszik rajta egy fénnyaláb, egészen a takaróig. Úgy éreztem, mintha valaki közlőrl jó erősen belefűjna a fülembe. Összerázkódtam és szerettem volna felnyúlni, hogy az ágyam felett terpeszkedő kis lámpa kapcsolóját elérjem, de nem bírtam a kezem megmozdítani. Igen erős rémület lett úrrá rajtam. Nagy erőfeszítések árán mégis csak sikerült a kapcsolót elérnem. ...és szétömlött a sárgán nyugtató világosság a szobámon. Az ajtó csukva, minden a legnagyobb rendben. Elhessegettem magam mellől a tapasztalást, rossz álomnak bélyegezve. Csakhogy, másnap ugyanígy újra megisméltődött e nyomasztó éjféli kaland. Mikor harmadnap is megtörtént velem, szégyen ide vagy oda, Mamika ágyában kötöttem ki, rendre elmesélve a félelmem okát, és állítottam, többé nem alszom a kis szobában egyedül. Mamika csak hat elemi végzett asszony volt. Egyszerű teremtése Istennek, hatalmas és gondoskodó szívvel. Egész élete a családja körüli teendők ellátására korlátozódott, de ha kellett helyén volt az esze és a szíve. Megélte a II. Világháborút, egyedül, két gyerekkel. A gazdaságot is megmentette, a némettel és az oroszsal is szót értett, közben vigyázott az öreg apósára és így várta haza a férjét a

hadifogságból. Talán megérezte a férfi a nagy bizalmat otthonról és a nagy vágyakozást, mert, bár hosszú volt az út gyalog, de hazatért! Na, hát egy rossz álom Mamikán ki nem foghat! Kitalálta, másnap elmegy a falu boszorkájához, mert rajtam rontás van. Az idős boszorka nagy tiszteletnek örvendett a lakosság körében. Hívták, ha beteg volt a tehén, vagy nem tudott elleni, ha hasfájós volt a csecsemő, ha komoly betegség környékezett meg valakit, esküvő előtt, válás után, halál vagy születés körforgásában. Azt tartották róla, teliholdkor a patakban fürdik, és hangosan dalol. Bizony, félték is tőle és becsülték is egyszerre. Mi volt itt az igazság, a mai napig sem tudom, én csak egy egyszerű asszonyt láttam, akinek tetszik a nagy csinnadaratta maga körül, és igyekezett valahogyan kiérdemelni. Már vertem volna fejem a falba, minek is járt a szám, de azért furdalt a kíváncsiság, vajon mi sül ki ebből. Mamika elvitte az egyik kendőmet, amit a nyakamban hordtam és egy hajszálamat kitepte. Pár órával később, nagy vidáman hazajött és közölte, nyugodtan alhatok a szobámban, többé nem zavarnak a rossz szellemek. És, itt jön a csoda! Soha többé nem fordult velem elő ez a rémálom! Valószínű, nagyon kimerült lehettem, és ez a szelleműzés kikököntetett a túlzott koncentráció alól, de az is lehet, hogy mégiscsak valódi boszorkánya volt a falunak. Mindenesetre Mamika segített a szeretetével rajtam, az okos városi unokán egy kis hókuszpókusszal! Soha nem felejttem el amit értem tett. Látott engem, ha messze is voltam. Megérintett pedig hozzám se ért. Mikor a kislány dédunokáját a kezébe adtam, és összeérték az ujjaink, egybefonta tekintetünket az örökkévalóság. Éreztem, mindent odaadott amije volt. A ringatása már az én ringatásom, a félelme és aggodalma már az én aggodalmam, és minden mese, minden ének és simogatás tőle ered és nála is fog végződni bennem. Úgy öleltük egymást, mint a nővérek, nem, mint egy gyermek és egy szülő. Felnevelte bennem a nőt, az anyát, a feleséget. Ma már én is tudom, ha boszorkány kell a bajokra, akkor a föld alól is megkerítem!

Életkép falun

Néha már tollat fosztott
a fagyos november,
a TEA tűzhelyben pattogott
a német brikett,
a hajában főtt krumplit
fületlen fazékból,
gyorsan kapkodta az éhes
kezekhez ragadt hideg.
A tyúkok korábban ültek,
a friss tojásból ásítva kelt,
rekedten, kukorékolt a reggel.
Fagyos kannákat zörgetett
a lovasszekér a saroglyában.
Munkás parazsa izzott
a téli tejfölköd felett.
A kicsit kései zsolozsma
estebédre hazatért.
Csak lány tojás volt vacsorára,
a lakkos csizmák
a verandán szenderegtek
mikor koromba bújva utolsót
pislantott a gyertyaláng,
megadva magát az estnek.

A bizonyítvány

Azokban az időkben, amikor én érettségiztem, még nem volt ennyi nyelviskola, mint manapság. Én angol nyelvet tanultam és vizsgázni csak Budapesten, a Rigó utcában volt lehetséges. Nekem, vidéki lánynak Budapest egy rémisztő madárijesztő volt csupán. Reggelente magába szippantott, majd esténként kiokádott egy jelentős embertömeget. Arctalan, lélektelen világa, a villamosok dallamtalan, monoton zakatolása, a város nyugtalan lüktető szíve taszított. Kócós, rongyos, agyontépázott ölelésébe még egy fél napra sem vágytam. Nehezen igazodtam el az utcákon, tereken. Úgy éreztem az idegenek csak hívatlan, modortalan vendékként bámulnak a lelkembe. Ezért úgy döntöttem, nem megyek egyedül. Igen ám, de kivel menjek akkor? Apika lelkesen áldozta fel magát, és közölte a családdal, mivel ő évekig betonútépítőként dolgozott a fővárosban, és álmában sem téved el, hozzásegít engem egy angol nyelvi bizonyítvány megszerzéséhez! Kamaszlányként, el lehet képzelni mennyire vágytam Apika támogatására! Rémálmaim váltak valóra, mikor a jeles reggelen, hófehér, kemény vasalt ingben, fekete csizmanadrágban, fekete lakkcsizmában, fekete zakóban és pörgekalapban állt a küszöbön, sürgetve az időt és engem. Csak annyit mondhatok, én aki jobbára az Omega és a Piramis együttes zenéjére múltattam a szabadidőmet, igen csak lemaradva, nem szinkronban lépkedtem Apikával az utcán. A távolsági járaton a tanulmányaimba temetkeztem, nem beszélgettem, jelezvén, e fura idegen öregúr csak véletlenül foglalt helyet mellettem. Biztos vagyok benne, Apika mindenre rájött. Nem kereste a társaságom, meghagyott magányomban. Elégedetten nézelődött, ölében a rozsdabarna csattos táskájával. Neki az volt a fontos, célba juttasa kissé éretlen, tiszteletlen unokáját. Élete egyik legfontosabb feladatának tartotta a jelenlegit. Számára egy értékes csomag voltam, akit élete árán is védeni kellett. Mikor megérkeztünk, kiderült, ez a feladat egy túlélőpróba, ugyanis Budapest igencsak megváltozott az utolsó munkanapja óta. A betonutak ugyan ugyanúgy futottak, de születtek újak, és Apika legszívesebben a földhöz vága volna a kiskalapot, ha előttem nem szégyelli. Végül is, egy kis kerülővel, alig eltévedve, időben megérkeztünk. Apika, mint egy öreg kos, törtetett előre, járt és járatlan utakon, időnként hátranézve, követi e kolompolását a kis birkája. Persze hogy követtem, mi mást tehettem volna? Nekem még kalapom se volt, amit földhöz vághatnék. Kissé kifujtam magam, volt még negyed óram a vizsga előtt. A vizsgára készülők közé vegyültem, fellélegezve, hogy mellőzhetem a rokoni társaságot. Apika nézelődött a hosszú, magas lépcsők előtt és a szemével intett, csak menjek, ő itt vár. Olyan volt, mint egy hófehér hajú szikla. A vizsga nehéz volt és hosszú. Mire végeztem, már dél elmúlt. Apika a széles lépcsőkorrláton ült, rozsdaszínű táskája mellette és szalonázott. Hófehér abrosza az ölében, bicskájával szelte a kenyeret, és az apró szalonna darabokat. A városi anyukák és apukák pedig pislogtak és mosolyogtak. Nem tudom mi hangzott el akkor azon a délelőttön a várakozók között, amíg mi vizsgázók nem voltunk jelen. A közös mosoly nem a lenézés, hanem a tisztelet mosolya volt. Hirtelen elszégyelltem magam. Itt mindenki meghajol ennek az idős embernek. Mellé léptem, és megvártam míg összepakol, elköszöntünk és elindultunk hazafelé. Egy restiben kolbászt ettünk, beszélgettünk és jókat nevtünk. A buszon már nagyon fáradt voltam. Mikor helyet találtunk magunknak, belekaroltam, és a naftalin szagú zakója vállán elaludtam. Igaz, aznap nem kaptunk bizonyítványt, én mégis levizsgáztam. Tiszteletből, felnőtté válásból, szeretetből. Apika már nem tudja megmondani, hanyas is lett? Remélem a nap végén meg volt elégedve velem. Minkettőnk legfontosab útja volt. Felnőtté válásom első mérföldköve, amit sosem felejték el.

HAÁSZ IRÉN

Világfarsang

Elő a jelmezt! Versenyezz,
a bujtatóbb ki maszkja lesz,
ki hordja úgy az álruhát,
hogy lólába se látsszon át.

Ki lesz az álca mestere?
A politikus nyerhet-e
a füstté vált szavakon át,
vagy zsurnaliszta jut tovább?

Az ügyvéd száján méz csöpög,
míg hátadba épp kést döfött,
serényen zár a pap kaput,
hajléktalan ma lyukra fut.

Mind felvettük a maskarát,
szép maszk mögé bújt a világ,
ha burkhát hordasz, az se kell,
mindent befed a dús lepel.

Mint napernyő vagy sátorlap,
a kelmék földig omlanak,
két szem pislog a rács-lyukon,
mit rejtegethet, nem tudom.

A maszkok tánca égisz éri,
világnyi had és hadvezér
globális körben fonva át
mossa egymás kezét tovább.

KEREKES TAMÁS

Idegen a síromban VI. rész

*A regényírásnak három szabálya van:
sajnos senki nem tudja, melyek azok.
(Somerset Maugham)*

Párizsi mindennapok

„Párizs minden évszakban, sőt napszakban szép”- emlékezik rá Irwin Shaw. Nyár van vagy ősz, tél vagy tavasz, és süt a nap, és esik a hó, hó borítja a szobrokat és jégtáblákat úsztat a Szajna, és valamennyi fa virágba borult, strandolók ugranak fejest a part menti fauszodák tisztított vizébe, és kora délelőtt van és késő este, és a Köztársaság elnöke bált ad, és kivonult a mellvértes, lófarkas sisakú Köztársasági Gárda, és észak-afrikaiak tüntetnek önkormányzatukért a place de Républiquen és a rendőrök fényes acélsisakja csupa horpadás.”

Nagy mise van a Saint Sulpice-ben, és színészt temetnek a központi temetőben. Hosszú sorok kígyóznak az American Express postaablakai előtt. Az ifjú hadnagyok és önkéntesek regimentje Indokínába megy. Az Invalidusok terén búcsú van. Nagy forgalmat bonyolít le a céllövölde, nem kisebbet a frenológus, aki mellette ütötte fel sátrát. A rue de Paix-n parfümöt árulnak, a borkereskedőket aggasztja az idei burgundi, a Les Halles-ban ezernyi nagy kosárral rakják ki a böjtfüvet. Autóbuszok hozzák be az Orly repülőtérrel a Grave de Invalides-ra a New York-i, dél-afrikai, varsói, német utasokat. A délnek tartó vonatokon egész kocsikat töltenek meg a franciaországi tengerpartra utazók kerékpárjai. Augusztus van, a boltok fele bezárt, a vasredőnyöket leeresztették, és február van, és karosszékekkel várják a hordárok a Gare de l’Esten a törött lábbal megtérő sielőket.

A városháza mellett kanárit és más énekes madarakat árulnak rue Réamur- on újságokat raknak ki, s a főcímeiből kiderül, hogy a Köztársaság elnökét aggasztja a vaj ára, s hogy a francia labdarúgást megint katasztrófa érte Colombes-ban, és hogy egy fiatal nő meg az algériai szeretője befalazott a pincébe egy öregasszonyt. A hentesek orgonát raknak a kirakatokba, az ócskapiacra mindenki szavatozza, hogy áruja legalább száz éves.

A boulevard Garibaldi felüljárója alatt kintorna szól, az amerikai nagykövetség mellett kecskefogaton furikáznak a gyerekek. Egy nyugdíjas öngyilkos lett, mert félt attól, hogy az infláció megfosztja a dohánytól. A malomiparosok szolidaritási vacsorát rendeznek peches kollégái, a molnárok, javára, akiket azzal vádoltak meg, hogy egy egész várost őrzítettek meg anyarozzal fertőzött liszttel.

Vasárnap van. A Bois-ban párok heverésznek, a vincennes-i állatkertben oroszán ordít a vizesárok túlsópartján bámészkodó tömegre. Július tizenegyedikére ünnepel a város, koszorúkat helyeznek el a holtak emlékére, és a Bastille emlékére, és a boldogtalan Foullon emlékére, akinek a fejét 1789-ben karóra tűzve vitték végig a rue Saint Martinen, szájába füvet dugtak, mivel azt mondta volt Párizs népéről, hogy: **Eh Bien-** ha nincs kenyere a csőcseléknek, zabáljon szénát.

Mára már megszűntek a Closerie Des Lilas kávéház híres keddi összejövetelei. Jean Moréas halott, monokliját, huszár-bajszát, homlokára hullott hajtincseit, no de még stancáit is rég eltemették a szimbolizmus és újklasszicizmus sírkertjébe, és Paul Fort, a Montparnasse Kolumbusz Kristófja, a hajdani költőfejedelem 1960-ban halt meg, de ma már műemlék.

Szabó Dezső: Paul Fort

Paul Fort a francia költők királyává lett. Verlaine-t kivéve, a Leconte de Lisle utáni költői királyok mind

olyan emberek (Mallarmé, Dierx, P. Fort), kiket a külföld nemigen ismer.

Ezt így szokták mondani és így írták a magyar lapok is, igazuk is volt, csak hogy hozzá kell tenni: Franciaországban is ismeretlenek.

És ez természetes. A költők fejedelmét az a szellemi elit választja, melynek tagjai vagy a szimbolista generációhoz tartoznak, vagy annak hatása alatt állanak. Ennek az iskolának a művészete pedig antidemokratikus, elzárkózó, finom árnyalatok, ritka szenzációk művészete. Rostand Aiglonja, Ohnet Lírái eleven életre tudnak rákítani vagy lelkesíteni minden szakácsnét, Rostand-t és Ohnet-t falják a külföldön. A nagyszabású művészet és a demokrácia V. Hugo után eltávolodott egymástól s ki tudja mikor fognak találkozni? Bár a jó jelek nem hiányoznak.

A Ballades Françaises szerzője a szimbolista generációban is a legelvonultabbak közé tartozott: Sois ta chose, laisse penser tes sens, apprends-toi de toi-meme.

E tanítás minden betűje végtelenül jellemző nemcsak Fortra, hanem az egész szimbolizmusra. Laisse penser tes sens. Valóban a szimbolizmus természeti költészete nem más, mint a szenzációknak (mint psych. terminus!) a zenei kifejezése. A romantikus költészetben ideákkal és érzésekkel beszéltek az érzékekhez, a szimbolizmus az érzékek költészete s ezért van mélyebb egyesülésben a természettel:

Toute la nature est au seuil de mon coeur. La terre et le soleil ont la meme cadence rythmée a l'unisson des battements de ma vie! Elle s'ajoute a moi comme une récompense, Quand je laisse mes sens errer de l'astre aux fleurs. La terre et le soleil en moi sont en cadence, Et toute la nature est entrée dans mon coeur. P. Fort költészete egy sokéletű művész érzékeiben megélt világ költészete. A formát is ő alkotta magának. Ez a forma se nem vers, se nem próza. Ritmikusan folyó szavak, melyek híven követik a lelki állapotot, minden szabálykötöttség nélkül s ebbe a csendes muzsikába ritkán csilingel bele két egymáshoz hajló szó ríme.)

Apollinaire, a montparnasse-i tűz csiholója halott (Törvénytelen gyerek volt. Jó barátja, Pablo Picasso, aki ugyanúgy volt a modern festészet úttörője, mint ő a modern költészeté, azt híresztelte, hogy természetes apja XIII. Leó pápa volt. Holott anyja és így ő maga is azt állította, hogy az apa olasz gróf, Fligid' Aspremont, akivel a szépséges lengyel táncosnő Rómában jó ideig együtt élt. Felettébb zavaros családi és állampolgársági körülmények közt telt gyermek- és ifjúkora. Rómában született, ott anyakönyvezték lengyel nemzetiségű olasz állampolgárnak. 7 éves korától Franciaországban élt, ott járta iskoláit. Minthogy Olaszországból érkeztek, és az anya egy ideig mint olasz táncosnő volt hivatalosan nyilvántartva, a nevét viselő fiút az alsó, majd felsőbb iskoláiban hol lengyelnek, hol olasznak írták az iratokba és a bizonyítványaiba. Noha franciául sokkal jobban tudott, mint akár lengyelül, akár olaszul, s már kezdett híres francia költő lenni, mégse kapott útlevelet, mivel nem volt francia állampolgár.

De azt se tudta volna igazolni, hogy lengyel, hiszen sohase volt Lengyelországban vagy Oroszországban, ahonnet egykor nagyapja Rómába emigrált, hogy a pápai udvar világi kamarása (vagyis kincstári tisztviselője) legyen. Mivel anyja se vette fel az olasz állampolgárságot, olasznak se mondhatta magát. Csak amikor a háború (az első világháború) kitörésekor behívták katonának, akkor hitték el róla, hogy francia. - Ilyen zavaros származás ismeretében érthető, hogy ő találta ki a „szürrealizmus” szót, amit a jó barát Picasso is azonnal használni kezdett, hogy hamarosan szakszerű elnevezése legyen minden modern művészetnek. (Ő ugyan legelőször szürnaturalizmusnak nevezte művészi módszerét, de barátai és első könyvének kiadója nem találták elég jól kimondhatónak ezt a túl hosszú szót, így együtt szürrealizmus-ra rövidítették.)

És amikor az első könyve megjelenik, a szerző neve már Guillaume Apollinaire. Valójában eredetileg Wilhelm Apollinaris Kostrowitzkynak hívták, hiszen lengyel volt. Anyja híres szép táncosnő, aki felettébb változatos színházi és szerelmi életet élt. Legszívesebben a francia Riviérán tanyázott. Nevét olykor megváltoztatta, ilyenkor nem táncosnő volt, hanem előkelő hölgy, aki a leggazdagabb és a legtekintélyesebb urakkal élt szerelmi kapcsolatban. Ő maga is legszívesebben franciául beszélgetett, fiát pedig francia papi iskolába adta. Később Párizsban már világi iskolákba járt. Sokat olvasott, lelkesedett Baudelaire-ért, kezdetben szimbolistának vallotta magát és gimnazistaként már verseket írt. Baudelaire mellett Verlaine és Rimbaud volt példája és vállalt mestere. De a gimnáziumot elvégezve úgy fordított hátat minden iskolának, hogy nem is érettségizett. 21 éves volt (az iskolákat későn kezdte), meg kellett élnie. Egy-egy versét már elfogadták a folyóiratok, ebből azonban nem lehetett fenntartani az életet. Albérleti szobájából is fizetés

nélkül szökött meg. Anyja ugyan, ha volt pénze, megosztotta fiával. Ha nem volt, olykor ő kért a fiától, hátha annak éppen van. Lakni azonban nem lakhatott anyjánál, mert aligha lehet olyan módos férfit találni, aki szereti, ha szeretőjének húsz év fölötti fia van. Tehát az egyik lapnál, ahol leközltek már versét, szívesen lett volna újságíró. De nem vehették fel, mert nem volt semmiféle papírja, amellyel igazolhatta volna, ki is ő. Azt azonban elfogadták, hogy „néger” legyen, vagyis igazi újságíró nevében írjon akár cikket, akár novellát. Általában jól is fizették ezeket, ámbar volt olyan kolléga, aki sohase fizette meg a neve alatt megjelent művet. Ez időben kezdett jární azokba a kávéházakba, amelyek fiatal költők, festők, muzsikusok kedvelt helyei voltak. Itt ismerte meg Picassót, a nála egy évvel fiatalabb spanyol festőt, aki haláláig az egyik legjobb barátja és művészeti vitákban harcostársa volt. A szürrealizmus kifejezőkettejüktől indult világhódító útra. (litera.hu)

Modigliani meghalt a Charité kórházban, de többen beérkeztek és/vagy öngyilkosok lettek. Az amerikai-pontosabban az angol nyelvű észak-amerikai - irodalom fejlődése feltűnően egyenetlen. Költészete a XIX. század első felétől rohamosan egyre értékesebb és egyre hatásosabb. Már Edgar Poe, majd Walt Whitman költészete hamarosan világhatású lett. Az európai szimbolizmus Poe-t vallotta elődjének, az expresszionizmus Whitmant. Ugyanakkor a drámairodalom és különösen a széppróza alaposan elmaradt. Jelentékeny amerikai drámaíró a XIX. században egyáltalán nem volt. Itt a stílust és a színvonalat a David Belasco-féle népszínmű jellegű és cowboydrámák jeleztek. De a regény- és novellairodalomban is az európai igényeknek megfelelően csak a század legvégén feltűnő Jack London jelezte az irodalmi fejlődést. Mindezek után a XX. században, pontosabban az első világháború után indult és azonnal nagy lendületet vett a regény- és a novellairodalom. A gazdasági és ezzel a társadalmi előrehaladás megelőzte a szellemi fejlődést. A XX. század elejére az Egyesült Államok ipara és kereskedelmi lendülete elérte az európai színvonalat, az első világháború után pedig gyors ütemben meghaladta. Ennek folytán a könyvkiadás és könyvkereskedés egyre több olvasnivalót igényelt mindenfajta színvonalon. A detektívregényekkel és a kalandregényekkel párhuzamosan egyre többen igényeltek színvonalasabb olvasnivalót. A korán meghalt Jack London-t egyre többen tekintették mesterüknek. Azok a prózaírók, akik hamarosan eljutottak az európai közönséghez is - Upton Sinclair, Theodor Dreiser -, maguk is úgy érezték és hirdették, hogy Londont folytatják. Ezek ugyan már a század első éveiben, az első világháború előtt indultak, de igazi tömegsikerük csak a háború után kezdődött el. Akkor azonban olvasottságuk már Európára és az egész világ olvasóközönségére kiterjedt.

Az első világháború után azonban az írók egy egész nemzedéke, főleg a háborúból hazatért, nagy tapasztalatú fiatalság szinte ontotta magából a jobbnál jobb regényírókat és novellistákat. A következő évtizedekben igen sok amerikai író vált hamar világhíressé. Tekintettel az amerikai kiadók tömegtermelésére, a sikeres művek írói sok pénzt kereshettek. Így érthető, hogy az egyik legsikeresebb és talán a legnagyobb hatású novellista és regényíró, Ernest Hemingway nemcsak világutazó lehetett, nemcsak ingatlanokat birtokolhatott, de volt tengeri hajója is, és nemegyszer a saját pénzéből hadseregeket állított ki, hogy a szabadságküzdelmek segítségére siessen.

Hemingway sikerének egyik titka a szakadatlan kalandosság. Bámulatos lélektani szemléletességének és társadalomábrázolásának hitelessége mellett a legjellemzőbb rá az események izgalomban tartó fordulatossága. De az is tény, hogy élete semmivel sem kevésbé kalandos, mint írott történetei.

Egy igen nagy jövedelmű orvos fia volt. A divatos doktor sikeresen gyógyított, de ugyanolyan nevezetes lett azzal, hogy szenvedélyes vadász és szenvedélyes halász volt. Életveszélyes körülmények között nem kevésbé veszélyes nagy vadakat ejtett el. Máskor saját halászhajóján hol cápákat, hol meg éppen bálnákat kergetett. Fia ettől az apától örökölte a veszélyek kedvelését, a fegyverek biztonságos kezelését és a családban megszokott vadászó és halászó kedvet. Apja ugyan jobban örült volna, ha iskolákban szerez minél nagyobb műveltséget. Hajlama is volt a folytonos művelődésre. 17 éves korában azonban megunt minden iskolát. Megszökött hazulról, elment újságírónak. Otthon ugyan megharagudtak rá, de a költségeit mindig fedezték. Megbocsátani azonban csak akkor kezdtek, amikor sokszor kitüntetett katonáskodás után egyszerre népszerű író lett. A háború végén már élete húszas éveinél tartott. Különös módon az ifjú években még verseket sem írt. Csak az első világháború után jelentek meg itt-ott költeményei. Ezek idővel korai novelláival együtt kötetben is napvilágot láttak, de prózai sikerei után többé nem írt verseket.

1926-ban, tehát 28 éves korában egy novelláskötetével hirtelen olyan sikere lett, hogy apja is újra magához

ölelte, ő pedig soha többé nem kért pénzt hazulról. A könyv címe ez volt: „Férfiak nők nélkül”. A cselekmények nagyon különbözőek voltak, de valamennyiben a hajszolt és hajszoló szerelemvágyról volt szó. Ez egyébként írójukra is jellemző volt. Egész életében, viszonylag idős koráig szinte úgy hajszolta a nőket, mint vadászatkor a vadakat, halászatkor a halakat. Később, túl a negyvenedik életévén váltogatta a világhíres színésznőket. Amikor már idősebb korában megnősült, menyasszonyával közölte, hogy húséget nem várhat. Ha ezt tudomásul veszi és elfogadja, akkor mehetnek az anyakönyvvezető elé. Talán érdekes, de közismert, hogy feleségével igen jó házasságban élt. Az asszony általában azt is tudta, hogy éppen akkor kivel kell osztoznia. Hanem a szeretők váltakoztak, de a feleség mindvégig mellette volt. Az asszony művelt, jó irodalmi érzékű élettárs volt. Az író halála után ő rendszerezte az életművet, gondozta ahátrahagyott műveket, vagyis a Hemingway-novellák rendszerezése neki köszönhető.

Már az első világháborúból mint sokszor kitüntetett, rendkívül vakmerő katona tért haza. Az újságoknál arra vállalkozott, hogy bárhová, ahol háború van, hajlandó elmenni haditudósítónak. Előbb Kínában járt, a nagy polgárháború idején, a köztársaságpártiak mellett ment csatáról csatára. Már ekkor kiderült, hogy ott lép a küzdők közé, ahol az igazságot sejtí. A szabadság katonája akart lenni. Ez nyilvánvalóvá vált a spanyol polgárháborúban. Oda nem küldték, önkéntesen ment magától. Idővel fegyverrel lépett a köztársaság harcosai közé. Első vonalban küzdött Francóék ellen. Innét küldött háborús riportjai még novellái előtt lettek igazán világhíresek.

Saját életének kalandjai adták legsikeresebb regényeinek témavilágát. Korai háborús kalandjaiból és tapasztalataiból építette fel első igazán világhíres regényét, a „Búcsú a fegyverektől”-t. Már ebből a terjedelmes műből és a gyors egymásutánban megjelenő novellákból kitűnt íróművészetének az a vonása, hogy rendkívül tömören ír. Azonnal híresek lettek rövid mondatai, a fölösleges szavak elkerülése, a cselekmény állandó fordulatossága. Ezek az apró munkára valló tulajdonságok mindvégig jellemezték az elbeszél cselekmények egységességét, gömbölyűségét. Ez az oka annak, hogy regényeit az olvasó gyorsan olvassa, és egy hosszú cselekményt is majdnem novellának képzelhet el. Máskor egy néhány oldalas novella oly gazdag eseménysorozat, hogy utólag visszagondolva rá, csaknem regénynek hat.

Akiért a harang szól

Robert Jordan, amerikai spanyol nyelvtanár, önkéntes a köztársaságiak oldalán, parancsot kap, hogy robbantson fel egy hidat a fasiszta vonalak mögött. Jordan a hegyekben élő partizánok segítségét veszi igénybe. Három napig él köztük, készülődik a feladatra — s e három nap a regény, Hemingway-nek ha nem is a leghibátlanabb, de a legnagyobb szándékú és ívelésű regénye. E három nap alatt Jordan megtalálja élete nagy szerelmét Mariában, s halálát a híd felrobbantása után.

Jordan úgy látja, hogy a parancs, amit kapott, nem jó parancs. Nem jó a végrehajtójának, mert iszonyúan kockázatos, veszélyes és talán lényegében nem jó, mert az egész készülő támadás nem jó. De elkergeti magától a gondolatot, nem engedi elgyávítani magát saját ítéletétől, elgyengíteni a szerelemtől. „Nem lehet így gondolkodni, mondta magának . . . Sem te, sem az öregember nem számítok. Kötelességtek eszközei vagytok. Vannak szükséges parancsok, amelyekben nem te vagy hibás, s itt van a híd, s ez a híd lehet az a pont, amelyen megfordulhat az emberi nem jövője. Mint ahogy bármin megfordulhat, ami ebben a háborúban történik.” A hemingway-i bátorság öncélú erkölcsi törvénye itt értelmet kap, s mindjárt a legnagyobbat: az emberiség ügyét. S ez a nemes bátorság nemcsak Jordant tölti el, hanem a mellékfigurák nagy részét is. Van köztük anarchista és vallásos ember, van, aki szeret ölni, van, aki szeretné elkerülni az ölest; mindegyik másképp képzel el a jövőt; Fernando például úgy, hogy a győzelem után mindenki „Don”, „úr” lesz; de egyik se tudja másképp elképzelni, csak a köztársaságiak győzelmével, s ezért egyszerűen, pátosz és gesztusok nélkül hajlandó odaadni az életet. Ők Hemingway legszebb, legegényibben ábrázolt mellékalakjai: a spanyol nép. El Sordo, a süket, öreg partizánvezér, aki halálának végső egyszerűségében és hősiességében fölébe emelkedik minden hemingway-i halálnak; Pilar, a bölcs, babonás, mindentudó hatalmas asszony, az író leggazdagabban ábrázolt alakjainak egyike, aki a lélek meglepetéseivel is szolgál; a kedves, megbízhatatlan és teljesen erkölcstelen Raffael; a mocskosszájú Augustino, aki éppoly tiszta ember, mint a meggyalázott Maria; a korlátoltan méltóságteljes Fernando: a gyávává silányoclott, okos Pablo, aki végül

mégis megembereli magát: egy nép szabadságharcának eleven emlékművei. Nem idealizáltak; ha Hemingway valamire nem hajlamos, hát az idealizálásra nem. Emberek, akik rettenetesen kegyetlenek tudnak lenni, de kegyetlenségük egy elemi, méltányos igazságérzet féltelensége. „Tudom, hogy mi is szörnyűséget csináltunk velük”, gondolja Jordan, miután Maria elmondja meggyaláztatása történetét. „De azért, mert tanulatlanok voltunk, s nem tudtuk, mi a helyes. Ők azonban eltökélten és tervszerűen csinálták. Ők, akik műveltségük utolsó virágai.” Csak ebben a világban lehet hiteles, sőt nagyjelentőségű Maria szép naivitása: „Szeretném méhebben hordani fiadat és lányodat. És hogyan lehetne jobbá tenni a világot, ha nincsenek gyermekeink, akik a fasiszták ellen harcolnak?” S Maria csak azért tudja otthagyni a lábatörött Jordant, mert úgyérzi, őt is viszi magával és magában. Robert Jordan pedig gyötrelmes kínok közepette megfordul, hogy ne kelljen magát agyonlőnie, hanem harcban öljék meg. Méltó halál az ügyszó s a Hemingway-hőshöz.

Az öreg halász és a tenger

Santiago, az öreg halász, aki nyolcvannégy napon át nem fogott semmit, a nyolcvanötödiken megakaszt egy óriási marlint. Három napig küszködik vele a tengeren, egyedül, öregén, fáradtan, de az öregkor bölcs erőbeosztásával s az emberi nagyság makacsságával. A cápák azonban megfosztják zsákmányától, nem visz vissza mást a kikötőbe, csak a nagy hal szép, csupasz csontvázát. A balsors látszólag fölébe kerekedett az embernek. Mégis, amikor Santiago nagyon fáradtan elalszik, az ifjúkorában látott oroszlánok játszanak álmában a tengerparton. A boldog emlék és a megelégedettség álmát alussza, mert nem az eredmény a fontos, hanem a vállalkozás, és nem a siker igazolja az embert, hanem az a tudat, hogy mindent elkövetett, amit elkövetetett a ráért feladat teljesítéséért. Még akkor is a megelégedettség álmát alhatja, ha a buta turisták félreismerik a vállalkozás rom-tanúját, a csontvázat, mert ott van a gyerek, aki tőle tanult, s ezután vele fog ismét halászni, ott van a többi halász, s ott vannak az ifjúkor játszó oroszlánjai az álombéli parton. Santiago már nem azért öl, mert az öles öröme lázadás a halál ellen, hanem kötelességből, helytállásból, hivatásból, mert ez az a mű, melyet öregségére meg kell alkotnia; de testvére a hal éppúgy, mint a nap és a csillagok és az emberek. Santiagónak nem kell már lázadnia a halál ellen, mert nincs végzet, amelymost kényszerítené meghalni. Vele talált helyet az ember a világban.

Számára minden téma volt, de nagyon egyenetlen tempóban dolgozott. Egy háború vállalásáért néha éveket sem írt szépirodalmat. Vadászkaland vagy halászkirándulás, olykor egy-egy szerelmes utazás úgy telt el, hogy egyetlen sort sem írt le. Máskor, ha benne tartott egy terjedelmes szövegben, elfeledkezett az evésről is, egymás utáni két éjszaka se feküdt le, hanem írt, folyton írt. Az ital azonban mindig mellette volt. Senki se látta nemhogy részegen, de enyhén mámorosnak sem. Mindig igen józanul tudott hozzászólni vitákhoz, vagy hosszasan kifejteni véleményét egy irodalmi vagy politikai kérdéssről.

Életszemléletének alapja a tevékenység megbecsülése. Hirdette, hogy az eredménytelen munka többet ér a semmittevésnél. Ennek az erkölcsi értékelésnek legszebb példája terjedelmes elbeszélése: „Az öreg halász és a tenger”. Ember és természet egyszerre harcos és békés viszonya, a munka öröme és a beletörődés a kudarcba sajátos egységként jelenik meg ebben a műben. Az öreg halász nagy nehezen elejti a nagy halat, de amíg zsákmányával partot ér, a kis halak felfalják a zsákmányt. A halász egy óriási csontvázalal érkezik. Az eredmény diadala és a csőd tudomásulvétele a világirodalom nagy művei közé sorolja ezt a történetet.

Hemingway mindig politikai életet él, mindig a szabadság oldalán áll, de soha semmiféle pártnak nem tagja. Véleményéért azonban mindig kész akár életét is feláldozni. Vagyonát pedig gyakran áldozza.

1940 óta Kubában élt, s Fidel Castróék hatalomra kerülése után sem távozott onnan, sőt személyes jó viszonyt is ápolt a kubai forradalmár vezetővel. Otthonát sokan megcsodálták. Különböző gyűjtemények, vadásztrófeák díszítették. Egy külön szobában fegyvertára volt. Egyik kedvtelése volt a puskákat, pisztolyokat, szűrőfegyvereket tisztogatni. Ebben a szobában végezte életét. 63 éves volt. A körülményekről annyit tudunk, hogy orvosnál járt, kivizsgáltatta magát. Azután hazament, feleségének se mondott semmit a vizsgálat eredményéről. Bement a fegyvertárba és agyonlőtte magát.

Halála óta változatlan az értékelése. Észak-Amerikában is, Európában is. Az, hogy évszázadunk egyik legnagyobb regényírója, és talán ő a legnagyobb novellistája. (literatura.hu)

Párizs bal-partján nyüzsögtek a szeplős, szalmaszőke diáklányok.

A görög gitáros borozójában találkoztak a kivénült egzisztencialisták közt kétillatos virággal, az egyik fekete volt, mint egy cherokee.

Hatzsebű ivott a pénzükre, ám a franciákra vadászó diáklányoknak flamandul mutatták be Hatzsebűt: Six-Poches! A két kislány elérte a kívánt maligánfokot, irány Clement lakása, s ott az első kantárszakadás meg is történt.

Az író – Ferdinandy György – gyorsított, bajszát megpödörve elfogadta Hatzsebű udvarlással is felérő hazugságát.

Igen, Ő Honoré Balzac, s autogrammot adott az indián lánynak. Ez a légyott is megesett.

Másnap Balzac szobra előtt egy közös fotót ígért az indián hercegnőnek az akkor még franciául publikáló, magyar Ulysses: Ferdinandy György.

Másnap az argentin lány Kodakkal várta az író a szobornál, ám a közös fotó elmaradt, az író kocsijának hiányzott a fele.

Gershwin, George: Egy amerikai Párizsban

1928 tavaszát Gershwin európai vakáción töltötte. Úgy tervezte, hogy ezt az utazást zenei tanulmányai elmélyítésére használja majd fel; ehelyett nagyszabású zenekari műben örökítette meg friss élményeit, benyomásait, mindazt a szenzációt, amit Párizs a külföldi számára jelent.

A művet 1928-ban, New Yorkban mutatta be Walter Damrosch, a New York-i Filharmonikusokkal.

A tavaszi napfényben indul el a darab hőse, hogy Párizsban ismerkedjék. A nagy forgalmú utcákon taxik kürtje lármázik, és az idegen tétován veszi szemügyre a látnivalókat. Nem veti meg az útjába kerülő szórakozóhelyeket és a szép leányokat sem. Bár honvágyat érez, a darab végén mégis mélabúsan búcsúzik a világvárostól.

Ez a program színes epizódokra és remekbe készült karaktermotívumokra nyújt a zeneszerzőnek sokrétű lehetőséget. A zenéhez 1951-ben filmet is írtak. (Forrás: Pándi Marianne hangversenykalauza)

A Montparnasse vette át a Montmartre-től a művészet sétatartóját, még a jazz-korszak előtt. A Montparnasse fénykorának viszont az amerikai világválság vetett véget, akik azelőtt gazdagon és dollár-dúsan tanyáztak ott, egyszerre otthagyták a negyed.

Az egy főre eső hírességek számában a Quartier Latin vezet a világon. Julianus Apostata római császár és Napóleon. Költők, mint Dante, Villon., Cyrano, La Fontaine, Hugo, Gautier, Musset, Mallarmé, Moreas. Hitvitázók, vallásbölcselek, tudósok: Abélard, Pascal, Erasmus, Loyola, Kálvin, Irók, mint Corneille, Moliere, Sand, Zola, Balzac, Carco, Gide, Boileau. Rebellisek, mint D’Alambert, Diderot, Voltaire, Rousseau. Forradalmárok, mint Mirabeau, Robespierre, Saint-Just, Danton, Marat, Desmoulins. Itt tanult R. Rolland, Michelet, Joliot Curie, Bergson, Pasteur, Giraudoux és Sartre. Festők: Greuze, David, Delacroix, Courbet, Cezanne. Zeneszerzők: Bizet, Massenet, Gounod, Poulenc. De rettenetesen tehetséges külföldiek, mint Hemingway, Leibniz, Chopin, Heine, Wilde. Az arabok még nem robbantgattak. Az **El Dzsazair** (Algír arab neve) nevű kénvázban illatos mentateát szolgáltak fel, roppant buja és vonzó, de egyben pajzán is volt a hastánc, s ízletes volt a kuszkus nevű arab kása. És itt lakott József Attila is, a rue de Huchette-ben (Halászó macska utcája). De roppant tekintélyes volt a magyar felhozatal is: „Az egész bal part tele volt magyar írókkal, költőkkel, festőkkel, fényképészekkel, mérnökökkel, orvosokkal, sőt uram bocsá! akadt egy-két szélhámós is, meg egy-két különc, a kölcsönkenyéren élő tarhásokról nem is beszélve.”

(Bajomi Lázár Endre) Íróink valóságosan imádták a Luxemburg-kert környékét. Szomoró, Ady, Márai mind itt laktak.

Radnóti Miklós pedig 1937-ben a Hotel de Flandres-ben lakott. Párizsi báj, hogy hivatalosan a nyolcvan párizsi negyed közt egy sem viseli a Latin Negyed (Quartier Latin) elnevezést, hisz ez általában szellemi határokat jelöl.

Az első hun párizsban

Szent Genovéa könyvtára 700 000 könyvet őriz, hatszázötven férőhelyű, előtte, az első párizsi nyomdász, Ulrich Gering szobra áll. Szent Genovéa körül legendák köde lebeg. Kislánykorában állítólag a Mont

Valerienen birkát legeltetett, tizenöt éves korában árva lett, s a keresztanyjához került, aki a MiAsszonyunk nevű székesegyház előtt lakott. 450-ben, amikor a hunok megindultak Gallia ellen, Genovéva buzgón imádkozott, hogy az Isten ostroma ne csapjon le Párizsra. Szigorú böjtöt tartott, csak hetente kétszer evett egy kis árpát meg lóbabot. Hétszáz ezer barbár kelt át a Rajnán, Attila seregeivel. Kölnben Szent Orsolya és a legendás tízezer szűz esett áldozatul. Elfoglalták Reims, Saint Quentin és Laon városát. Aetius római prefektus Hispániába szaladt segítségért. Lutetia utcáit ellepték a Keletről szökő menekültek, akik borzalmas dolgokat meséltek a hun hordákról. A párizsiak már menekülni akartak, amikor Genovéva megígérte, hogy megállítja Attilát. S csoda lőn. A hun vezér hordái délre fordultak és célba vették Orleans városát, de Saint Aniane püspök innen is elkergette őket (leköpött rájuk a bástyákról) és a hun had megszaladt. Aztán jött a catalanaumi vereség (451), ahol Aetius szövetséges seregei megfutamították a hunokat. Genovéva pedig segítette a kiéhezett várost. Tizenegy uszályon hozatott elemózsiát, de egyetlen keresztvetéssel kimeríthetetlenül tette a hordókat és feltámasztotta a vízbe fült gyermekeket. 512. január 3-án, nyolcvan éves korában lehelte ki a lelkét. Klotild abban a vadonatúj bazilikában temettette el, amelynek alapjait férje, Klodvig király 507-ben rakatta le a Leucotius-hegy csúcsán. A szent ereklye körül a hegyen megtelepedtek a szerzetesek. Megalapították ez után a szerzetesek a Szent Genovéva-apátságot. Genovéva emlékét őrzi a place du Panthéonon, a gyönyörű kis Saint Étienne-du-Mont – székesegyházban, egy sírkő is. Neki tulajdonítják azt is, hogy 1694-ben, amikor processzióra vitték az ereklyéit, véget vetett a Párizst sújtó aszálynak.

Január 3. *Nanterre, 422 körül. +Párizs, 502. január 3.

Genovéva szülei a Párizs melletti Nanterre-ben éltek, és még római őseikről nevezték magukat: apját Severusnak, anyját pedig Gerontianának hívták. 422-ben született gyermeküket frank néven nevezték el Genovévának.

Az 5. század eleje, amelyben a gyermek felnőtt, felkavart, megpróbáltatásoktól fenyegetett világ volt. Az utolsó északi római provincia határain átcsapdostak a népvándorlás hullámai. Az ókori nagyvárosokban leomlottak a paloták és fürdők, színházak és templomok. A városok falvakká zsugorodtak össze, s régi falaik és sáncaik már csak alig vették körül őket, olyanok voltak, mint valami túlságosan bővé vált köpeny. A pogányok között keresztények is éltek, nagy tekintélyű püspökük köré csoportosulva; régóta betelepült gall-római családok, amelyek büszkén vallották magukénak a háromszemélyű Isten igaz hitét, s elzárkóztak az ariánus eretnokség és a germán behatoló pogány szörnyűségei elől. A barbárok azonban csakhamar az igaz hitre tértek, s ez meghatározta jövőjüket. Amikor Genovéva fiatal volt, még Aëtius, a birodalom hadvezére kormányozott Észak-Galliában; amikor pedig meghalt Genovéva, a rómaiakat már elűzték a germánok, a Merovingok királya, Klodvig pedig hatalmas birodalomba kényszerítette a frankok sok háború és véres viszályok által megtépázott törzsét. Miután Szent Remigius (436 körül—533) reimsi püspök megkeresztelte, a Mons Lutetiuson, az apostolok által épített templomában sírhelyet állíttatott fel Párizs szentjének, Genovévának.

Szent Genovéva életrajza, amelyet ismeretlen kéz írt a 6. században, közli, hogy amikor Genovéva még csak hat éves kislány volt, szülei között állt a félhomályos templomtérben, és nézte a két vándorpüspököt, Szent Germanust (378 körül—450 körül) és Szent Lupust (383 körül—478), akik úton voltak Anglia felé, és Nanterre-ben akartak éjszakázni. A nép összegyűlt, hogy meghallgassa prédikációjukat. Germanus csodálatos módon felismerte a gyermekben a jövő szentet. Másnap reggeli elbúcsúzásuk alkalmával megáldotta, és egy bronzérmel ajándékozott neki, amelybe kereszt volt bevésve.

A következő évekből csak egy fontos eseményről tudósít életrajza. Egy napon anyja keményen megfegyelmezte a gyermeket, mert felingerelte — mint vélte — túlzott jámborsága. Gerontia ott helyben megvakult, és csak hosszú idő után látott ismét, amikor Genovéva, valami belső megvilágosodást követve, vizet merített egy közeli kútból, és megnedvesítette vele anyja szemét. Ekkor vált először hatékonyá az a csodás erő, amelyet Isten kölcsönzött Genovéva kezének, és amely később sok megszállottnak, betegnek és tévelygőnek gyógyítójává lett. Nanterre-ben még ma is tiszteletben tartják a gyógyító erejű vizet tartalmazó régi kutat.

Tizenöt éves korában tette le Genovéva Párizs püspökének kezébe a szüzességi fogadalmat és felvette a fátlyat. Amint az ókeresztény időktől kezdve szokásos volt, családjában élte tovább az Istennek szenteltek

csendes életét; először atyja nanterrei házában, szülei halála után pedig keresztanyjánál, Párizsban Kemény böjtökben törte meg testét; egy súlyos betegségben átélte a halál közelségét is. Felgyógyulása után elmondta, hogy egy angyal felvitte a magasba, Isten dicsőségébe. Elnyerte azt az adományt, hogy olvasni tudott az emberek szívében, akik vigasztalást és tanácsot keresve érkeztek hozzá.

Sok időt szentelt az elmélkedő imának, s hogy testén uralkodni tudjon, böjtölt és vezekelt. Környezete számára érthetetlen módon negyven éven át csak csütörtökön és vasárnap evett kevés kenyeret és főtt zöldségféléket, a többi napokon semmit. 55 évesen a püspök tanácsára vett magához néha tejet és halat. Emiatt sokan boszorkánynak tartották, de ő alázatosságával, tisztaságával és jótékonyosságával megnyerte az embereket. Azt szokták mondani róla, hogy mindig tizenkettedmagával van, s a tizenkét erényt értették ezen, amely szüntelenül megmutatkozott tetteiben: a hitet, böjtölést, türelmet, nagylelkűséget, egyszerűséget, ártatlanságot, egyetértést, szeretetet, fegyelmezettséget, tisztaságot, igazságosságot és okosságot.

Rágalmak, gyanúsítgatások, ellenségeskedések megtapasztaltatták vele a kereszt keménységét. Genovéa szerény párizsi házából lassanként valami kis kolostorféle alakult ki. Fiatal lányok sereglettek köréje, hogy együtt imádkozzanak vele, és együtt szolgálják Krisztust testvéreikben. Genovéa számára azonban mindez csupán előkészület volt tulajdonképpeni feladatára. Nemsokára eljutott hozzá a második hívás is, amely isteni megbízatással küldte ki cellájából népe és évszázada nagy küzdelmeibe és döntéseibe.

451 tavaszán Attila lovas hadaival átkelt a Rajnán, a nagyhéten elfoglalta Metzét, és a Szajna völgyén át Nyugat felé nyomult előre. Az öldöklő és gyűjtogató hunok rémtetteiről szóló hírek hallatára Párizsban pánik tört ki: mindenki fejvesztetten menekült kifelé a városból. Genovéa szembeszegült a zűrzavarral: éjszakai imádságra gyűjtötte össze a nőket, erőteljes prédikációt tartott a férfiaknak, és Istenbe vetett bizalmat kívánt tőlük. Ekkor az egész nép ellene fordult, levonszolták a Szajna partjára, hogy megkövezzék és a folyóba vessék. A forrongó tömeg azonban szétrebbent, amikor egy csapat klerikus tört utat magának. A haldokló Germanus püspök fődiákonusa kereste Genovéát, hogy átadja neki a püspök utolsó miséjéből való szentelt kenyereket. Germanus mély tiszteletének e jele a szent nő iránt nem maradt hatás nélkül a népre. A haldokló láthatatlan jelenléte megmentette Genovéát és általa Párizst is.

A város védelmét lázas sietséggel megerősítették. Attila pedig elhagyta a Szajna völgyét, és Orléans ellen sietett, ám saját romlására. Ott ugyanis már várta Aätius a germánok és a gall-rómaiak egyesített seregével, és megsemmisítő csapást mért rá. Aätius halála (454) után a frankok pogány vezére, a Merovingok nemzetségéből való Kilderik meghódította Közép-Galliát, és székhelyét Párizsba tette. Erőszakos és veszedelmes férfi volt Klodvig apja. Számára Genovéát bizonyára titokzatos félhomály övezte; úgy tekinthetett rá, ahogy a germánok néztek bölcs nőikre. Genovéa mindenesetre félelem nélkül és sikeresen tárgyalt vele, kegyetlen kezéből kiragadta a hadifoglyokat, vagy legalább megkönnyítette sorsukat.

Még egyszer megmentette a várost, amikor a Kilderik és Syagrius (a római hatalom utolsó galliai védelmezője) közti háborúskodás során bekerítették Párizst, és minden utat elzártak az élelmiszerszállítás elől. Genovéa néhány hajónyi legénységet toborzott össze, és felhajózott velük Champagne-ba. Itt kenyérgabonát vásárolt, és vízi úton szerencsésen levitte az ostromlott városba. Régi életrajzai nem mulasztják el e vállalkozás rendkívüli veszélyeinek részletes leírását, is hangsúlyozzák, hogy a dolgok természetes rendje szerint el kellett volna veszniük.

Genovéa ekkor már nagy csodatevőnek számított. Mindenütt, ahol feltűnt: Laonban vagy Tours-ban, Arcis-ban, Troyes-ban vagy Orléans-ban betegeket és szerencsétleneket vittek hozzá. Uralkodott a démonokon, akik országában és évszázadában nyilván sokakat hatalmukban tartottak. Amikor Genovéa egy zarándokútján a tours-i Szent Márton bazilikához közeledett, a bejáratnál egy egész sereg megszállott rohant rá hangos kiáltással. Kezének érintésével gyógyította meg a szenvedőket. Laonban visszaadta egy már kilenc év óta béna, fiatal lány egészségét. Hosszasan imádkozott, majd kezével megmelengette a merev tagokat, mire a béna felkelt és járt.

Legrégibb életrajza megörökít egy jelenetet, amely egy képben sűríti szentségének kisugárzó erejét. Egy viharos éjszakán Genovéa néhány társnőjével együtt Szent Dénes (lásd: A szentek élete, 580. o.) sírtemplomához zarándokolt. A szél eloltotta a többi nő fáklyáit és gyertyáit, Genovéa gyertyája viszont zavartalanul világított a sötétben. A művészek is fénnel a kezében ábrázolják, egyik oldalán egy ördöggel, aki a lángra tör, másik oldalán pedig egy angyallal, aki megóvjá azt.

Genovéva nyolcvanéves korában, 502-ben halt meg a hagyomány szerint január 3-án. Az apostoloknak abban a pompás templomban temették el, amelyet Klodvig és Klotild építtetett a Mons Lutetiuson. A későbbi századok folyamán a templomot többször átépítették, Genovéva sírja állandó zarándokhely maradt mindaddig, míg a forradalmárok fel nem dúlták. A templomból panteont alakítottak a francia nemzet nagyjainak.

Genovéva ereklyéit a közeli Saint-Étienne-du-Mont templomban őrzik. Mindmáig Párizs védőszentje. (katolikus.hu)

Párizsi alkoholrendelet

Kávéházi asztalnál ülni avval a tudattal jár, hogy olyan talajon ül az ember, amelynek négyzetméterét évi négyezer frankért bérlik a törvényhatóságtól. Irwin Shaw írta, hogy eszébe jutott párizsi otléte alatt a kósza hír, miszerint a francia hatóság az alkoholizmus korlátozását célzó, jellegzetesen közvetett és tapintatos módon fel fogja emelni a járdabért, hogy a közönség kevesebbet igyon, vagy legalábbis drágábban. Közben a női zenekarok már hangolnak a délutáni keringőműsorukra, s a nagy, sivár kávéházakban elárusító lányok táncolnak boltos segédekkel banditákat és apacsokat ábrázoló festmények alatt. Ezernyen állnak fegyelmezett sorban a porte Sanit Cloud-nál, hogy megnézhessenek egy kerékpárversenyt, és a hét végére mindenki Deauvillebe tart. A kávéházak falán ott függ a nyilvános helyen történő részegeskedést sújtó rendelet. Még az első világháború alatt szavazták meg, de mai is érvényben van. Csodálattal kell adózni a férfiaknak, akiknek ez volt a legfőbb gondjuk, amikor a németek alig néhány mérföldnyire álltak Párizstól, és húszpercenként röpítettek a városra egy lövedéket a Kövér Bertának nevezett messzehordó ágyúval, amely a nyolcvankét mérföldnyire levő Daint Gobain-i erdőből irányult Párizsra. A rendelet szerint, akit első ízben érnek ittasságon utcán, országúton, kávéházban, zenés mulatóban, vagy egyéb nyilvános helyen, egytől öt frankig terjedő pénzbírsággal sújtható. Ha azonban kétszer kapnak valakit ittasságon, a rendelet sokkalta súlyosabb következményeket helyez kilátásba: a vétkes két évre elveszíti szavazati jogát, nem szolgálhat esküdti minőségben kormányhivatalnál, nem viselhet fegyvert, valamint megfosztják apai jogainak gyakorlásától ivadékai felett. Így aztán jöhet a harmadik abszint.

Felhasznált irodalom:

Hannach Rothschild: Pannonica
Helikon Kiadó, 2014
Budapest

Henry Gidel: Coco Chanel,
Európa Kiadó, 2009
Budapest

Franciaország
Panemex Kft. Budapest, 2014

Gertrude Stein: Alice B. Toklas önéletrajza
Gondolat Kiadó, 1974, Budapest

Irwin Shaw- Ronald Searle
Párizs! Párizs!
Gondolat Kiadó
Világjárók sorozat
Budapest, 1961

Lindner László: Szép Párizs!
Táncsics Könyvkiadó,
Budapest, 1961

Bajomi Lázár Endre: A Montparnasse
Budapest, Corvina Kiadó, 1969

Bajomi Lázár Endre: A Quartier Latin
Budapest, Corvina Kiadó, 1971

Jean Paul Crespelle: A Montparnasse
Gondolat Kiadó, Budapest, 1988

Bajomi Lázár Endre: A Montmartre
Budapest, Corvina Kiadó, 1967

Rejtő Jenő: Megyek Párizsba, ahol még egyszer sem haldokoltam
Szukits Kiadó Szeged, 1997

B. TÓTH KLÁRA**Betűfürkész**

éjjelente hallgatni
ütemes pulzálását ahogy
egyenletesen szuszog
ártatlanul mint a csecsemő
géplelke ritmikusan rezdül
kékes fényében a műszaki
örökkévalóság reménye

hajnalonta odaülni
résre nyílt szemekkel
meredni a vakító monitorra
betűformájú kiegészítő lyukakra
belebámulni a mélységbe
regisztrálni a veszteségeket
szoktatni magunkat nincseinkhez
a szó pontosan leolvasható
ne áltassuk magunkat
a bezuhant betűk sorrendje
nem cserélhető
a kiejtett hangok hiánya
kifélt pengeél
sercenése végítélet

lehasalva megkapaszkodni
az összeroncsolt peremen
vakító monitorfényben
nap mint nap fekete
alakzatokra fókuszálni
fürkészni a végeérhetetlen
sötétséget hátha feldereng
valami betűfószlány
hátha fennakadt valami
kihalászható maradék
a kráter falán – klónozni
az elveszített nevet
háromszor ráfűjni
elmormolni egy varázsigt

de a sötétség nem oszlik
klónozás ma is elnapolva
vár ezer halaszthatatlan mintha-ügy
a nélkülözhetetlenség látszata
hajnalban lehet fürkészni tovább
nem adni fel – jelölni betűk helyét
nappalokba hulló szavainkat

2012 szept.23

KOVÁCS T. ISTVÁN

Az apám pénze

Hazafelé tartottam a lakótelepünk irányába. Sok jönni-menni valóm akadt aznap. Kicsit fáradtan emelgettem a lábaimat. A fáradtságomat még fokozta is a legalább tíz százalékosan emelkedő útszakasz. Nem volt nagy a gyalogos forgalom. Előttem vagy száz méternyi távolságon ballagó ember haladt, hol a jobb, hol meg a bal kezében cserélgetve az utazótáskáját.

-Jól megpakolhatta valahol-gondoltam.

Látszott, hogy neki sincs kedvére az emelkedő. Egyszer meg is állt, hogy szusszanjon egy keveset, aztán lassú léptekkel ismét elindult.

-Nicsak!-lepett meg a felismerés. Az én apám lenne az? De, hisz nem írta meg előre, hogy jön mint ahogy szokták.

-Ő lenne az? Kétségtelen. Pedig máskor sietősek a léptei és egy kisebb csomag neki meg sem kottyán. Sportolt fiatal korában. Nyugdíjban is kijár a mezőre. Szőlőt művel, kukoricát kapál, edzett ember.

-Igaz is -jutott eszembe. Legutóbb, mikor otthon voltam és kikísért az állomáshoz, útközben egyszer szintén megállított.

-Ne siessünk annyira-mondta és gyorsan kapkodta a levegőt.

-Csak nincs valami baj? - kérdeztem.

-Van a fenét, csak...- harapta el a mondat végét, de míg a vonatra várva álldogáltunk a sínek mellett, mégis kiszedtem belőle, hogy orvosnál járt.

-Mit mondott?

-Hát, hogy sok a koleszterinem és ne egyek zsíros ételeket. Na de, hát mit egyek? Ott van nyáron a csirke, télen hízót vágunk. Van kolbász, hurka, tepertő, zsír, szalonna. Hát csak nem a boltból veszek ennivalót? A pénzre ő mindig nagyon vigyázott. Igaz, volt is miért, mert arra kényszerítette az a világ, amelybe született. Ahogy azt kedves poétám, a méltatlanul kevesek által ismert Nagy Imre, sárrétudvari parasztköltő jellemezte legtalálébban azt a kort, aminek a vége még engem is megérintett:

„Békanyálas pocsolyák partján

Isten látja csak a sorsot.

Viskó viskótól kér, kap kölcsön

Sót, kenyeret, ecetet, borsot.”

A lakásunk közelében értem utól apámat. Az előszobába már együtt léptünk be. A feleségem éppen elkészült a vacsorával. Véletlenül csirkepaprikást főzött, amit apám is jó étvággal fogyasztott. Pedig étolajjal készült, nem disznózsírral. Ők még mindig azt használták odahaza.

-Hallod, jól főz ez a kisjány -súgta oda nekem, mintegy elismerésül, miután erősítvén a felek közti vonzalmat, akkor este én is megsúgtam a páromnak, hogy mit mondott az apósa.

-Nahát, ezt a meglepetést! -örvendeztem a látogatásnak. Nemkülönb a bőrönd tartalmának is mikor kipakolt belőle, mert abból sokféle hazai finomság került elő.

-Nade, hát édesanyám miért nem jött el?-kérdeztem.

-A házra is kell valakinek vigyázni, meg a jószágról gondoskodni. Húgodék is elmentek most üdülni a Mátrába, nincs más, akire rábízhatnánk a portát.-bizonygatta, mintegy igazolásul.

-Hanem, szépen laktok Fiam -állapította meg a nemrég vásárolt bútorokat mustrálgatva. Tetszett neki, hogy a kis kagylófotel úgy fordul alatta, ahogy ő mozog.

-Hát, szépnek szép ez a lakás, csak kicsi. Másfél szoba -jegyeztem meg, mire apám azt mondta:

-Jó lett volna ez nekünk anyáddal, mikor összekerültünk. Inkább kamra volt az, a nagyapadék házánál. Mi aludtunk a nagyágyban, ti meg a húgoddal egymásnak lábtól a gyerekágyban, tízéves korodig. Ezen kívül volt még egy szekrény, egy kanapé, meg az én banklim az ablak alatt, ahol dolgoztam. A kályhával együtt, ez volt minden berendezés. Tizennégy éves voltál, mikor az első, szoba-konyhás, kisházat megvettük az alsósoron.

- Így volt. Mégis itt vagyunk-hagytam helyben, s a hazuról hozott otelló bor helyett most inkább a nálunk lévő muskotályosból kínáltam meg apámat.

Hallgattunk egy keveset magunkra maradván, mert a feleségem kiment a konyhába, hogy valami süteményt süssön a váratlan vendég tiszteletére. -Hanem Fiam, beszédem volna veled-szólalt meg végre. A hangjából azt éreztem, hogy valami fontosat akar mondani, ami egyelőre csak kettőnkre tartozik.

-Hallgatlak édesapám! -mondtam neki és biztos voltam abban, hogy ezért a mondandójáért jött most egyedül. Tartva a régi szokást, hogy a fontos dolgokat először csak a férfiak beszélnek meg egymással.

-Arról lenne szó, mondta, hogy nekem van 67 ezer forint megtakarított pénzem.

-Örömmel hallok -feleltem neki őszintén, mert abban az időben az még nagyon szép összeg volt.

-Hosszú idő alatt gyűjtöttem én ezt össze. Ennél is többet, amiből a nád helyett cserepet rakattam a háztetőre, meg tűzfalat csináltattam a tetőhomlokzatra. Úgy gondoltam, hogy ezt a pénzt már kétfelé teszem. Ha te is jónak látod, akkor a fele a húgodé lenne, a másik fele meg a tied. Na, mit szólsz hozzá?

-A meglepetéstől szólni sem tudtam. Ezt ajánlja az én fukar apám, akinek egyszer előttem fizettek ki száz forintot a csizmacsinálásért, s abból én egy forintot kértem mozijegyre, de nem adott. Azt mondta, kell a pénz új anyagot vásárolni. Amikor kinőttem a télikabátomat, tőle kaptam nyolcszáz forintot az újra, de csak kölcsön, amíg tavasszal napszámbért keresek valahol. Most talán azt várja, hogy felugrok a fotelből és a nyakába borulok? Nem hiszem. De feltételezem, hogy sok mindent tagadtak meg maguktól édesanyámmal, míg ezt a pénzt a kicsi keresetből megtakarították.

Röpke, gyerekkori pillanat emléke lebbent elém, amint apám este haza érkezik a kapálásból. Gyorsan bekapja a vacsorát, aztán még gyújtja a petróleumlámpát és ül a kerekszékre, a megrendelők kopott lábbelijeit foltozni, talpalni.

Most meg itt nekem felajánlja egy Trabant árát. Ez bizony sokat lendítene rajtam-kisértett meg a gondolat, s már majdnem kimondtam, hogy köszönöm szépen a jóságát. Kellett hozzá néhány perc, hogy kijózanodjak. Nagynehezen, de mégis megszólaltam.

-Apám! Ezért a pénzért nem én dolgoztam meg.

-Tán olyan jól álltok, hogy nincs rá szükséged?

-Dolgozunk mind a ketten, de azért ezt is el tudnánk költeni.

-Pótolj hozzá. Fizess be egy autóra és akkor gyakrabban haza tudtok jönni hozzánk

-Jó volna, de...

-Mi az, a de?

-Van annak helye otthon is.

Hát, nem mondom, hogy sok lett a nyugdíjam. El is vészett vagy tizenöt évem, mert mikor segéd voltam, a mester nem jelentett be az OTI-ba. Annak sincs nyoma, amikor nyaraként a cséplőgépnél dolgoztam, de azért megleszünk mi már öregségünkre.

-Nem kéne ezzel az öregséggel annyit foglalkozni. Most kellene már egy kicsit szórakozni, világot látni-biztattam.

-Világot látni?-nézett rám meglepetve apám. -Miféle világot?

-Például elmennétek üdülni a Balatonra.

-Az hiányozna még az én reumámnak!

-Nem muszáj ott fürödni. Csak jönni-menni, kiülni a partra, gyönyörködni, szórakozni. Ott kóstolhatnátok meg a badacsonyi kéknyelűt, ahol megterem.

-Nem való már az nekünk Fiam.

-Otthon is lehet szórakozni. Színházba menni, amikor jön a megyei társulat. Meg moziba járni.-érveltem tovább.

-Van nekünk tévénk-vágta rá röviden és a válaszból a régi makacsságát véltem felismerni. Kifogytam az érvekből. Megint hallgattunk egy sort, aztán ittunk néhány kortyot a pohárból.

-Ha neked nem kell az a pénz, akkor a húgodnak sem adok-szólalt meg végre apám.

-Annak kellene. Magára maradt a két gyerekkel. -érveltem a húgom mellett.

-Hát bizony, nehéz is az embernek, ha nem segítik a bajban-bólintott erre. Nekem is jól jött volna a segítség, mikor azt a nádtető szoba-konyhás kisházat megvettük, ahol először voltunk a magunk gazdái. Te még

onnan kerültél el Pestre. Négyezer-négyszáz forint volt az ára kilenszáznegyvenhétben, de a hiányzó ezer forintot csak őszre ígértem a régi tulajdonosnak, aki aztán a nyakamra járt, mert letelt az idő, én meg nem tudtam fizetni. Akkor volt az, hogy a kisiparos nem kapott elég anyagot. Napszámra is jártam, meg részes aratást vállaltam, de sehogy sem tudtam kimászni az adósságból. Kétségbe esésemben elmentem az öreg Lábodiékhoz. Ott lakott a két öreg a sarkon, tudod. Mondták a szomszédok, hogy azoknak van pénzük. Csodálkoztak is, hogy mit keresek én náluk, mikor eddig legfeljebb csak köszöntünk egymásnak az utcán. Rövid beszélgetés után mondom nekik, hogy megvagyok szorulva, kellene egy kis kölcsön, amit tavaszra megadnák, de hát alig jött ki belőlem a szó. Idétlenül hebegtem-habogtam, néztem a kőkeményre fagyott arcukat.

-Hát oszt, hogy gondoltam én, hogy pont hozzájuk jövök?- kérdezte az öreg Lábodi, szinte ijedten.

-Hátszen nincs nekünk pénzünk, csak annyi amiből napról-napra megélünk.-utasított el, de már akkor én is néztem az ajtót. Köszöntem, hogy meghallgattak. Úgy jöttem kifelé az udvarukból, mint akit hátba vágta odabent.

Ezt a torokszorító pillanatot megint fel kellett oldani egy kortyocskával. Ekkor értettem meg, hogy miért nem kaptam én annak a csizmacsinálásnak az árából egyetlen forintot sem a mozijegyre, s miért kellett vissza adnom a télikabát vásárlásához kapott kölcsönt.

Máig örülök, hogy a váratlan vizitáció alkalmával nem fogadtam el az apám pénzét. Tragikus előérzet vezérelhette őt, mikor azt az utolsó látogatást tette minálunk. Nem sokkal ezután történt, hogy egy vidám baráti kirándulásból nevetgélve tértünk haza a családdal. A jókedvünknek az előszoba padlóján fekvő távirat vetett véget. Apád meghalt. Gyere haza!

Ottmaradt édesanyám özvegyi nyugdíjjal egymagára. Sokáig jól jött neki az a kis tartalék, amiből kipótolhatta a havi járandóságát.

HÖRÖMPŐ GERGELY

A munka becsülete

Összeavartuk a dolgokat.
A rabszolgamunka átok.
De szép alkotás örömét
igaz munkába találtok.
Lenézzük egymás munkáját,
“tanár, orvos, a pap henyél”
- gondolja, ki nagyon nehéz
fizikai munkából él.
-A munka sokféle. Mindegyik
szükséges legyen,
kerek a világ, és a becsület
segítőtársként van velem.
-A munka nem nemesít, hanem:
nemes szíveknek minden munka,
lehetőség, önmegvalósítás,
szent cselekvés. Lét ősi titka.

MARUZS ÉVA

APRAJAFALVA

- Ilyen már van!

A kisfiú mérges, éles hangjára az idős asszony hátrafordult. Megnézte a kisfiú kezében heverő törpöt, majd felé nyújtott egy másikat:

- Cserélünk?

A kisfiúnak felcsillant a szeme, a két törp gazdát cserélt. Hanem a fiatalasszony rámeredt az idősebbre:

- Csak nem gyűjti a néni is?

Az idős asszony először az unokájára akarta fogni az egészet, aztán gondolatban vállat vont, hangosan meg csak annyit mondott: - De igen.

- És mit csinál velük? – kérdezte furcsálkodó arckifejezéssel a fiatalabbik.

- Hát felépítem Aprajafalvát! Gombaházak, virágok Törpillának, kerekeskút, minden, ami kell.

A kisfiúnak megint felcsillant a szeme, gyorsan belekérdezett a felnőttek társalgásába:

- Miből lesznek a gombaházak?

- Gyurmából gondoltam.

A fiatalasszony megfogta a kisfiú kezét.

- A néninek van ideje játszani. Nekünk nincs. Gyere, ma még nem tanultál!

- Pedig boldogabbak lennének, ha lenne idejük játszani. Mind a ketten. – Az idős asszony fölszállt az időközben beérkező buszra és leintegetett a kisfiúnak. A kisfiú elrédvő szemmel nézett a tovaguruló busz után és azt suttogetta: - Ez volt a mesebeli nagyanyó!

Az anyja nem értette a fiát.

- Mesebeli nagyanyó, még mit nem? Közönséges öregasszony volt. Na, gyerünk!

Otthon az anya tanulni küldte a fiát, ő maga pedig egy elkeseredett sóhajjal belekezdett a főzésbe. Hanem a fiú nem tanult, még mindig a távolban járt a tekintete. Az anya nézte, nézte, valami távoli emlék moccan benne, ezért azt suttogetta:

- Vacsora után, esetleg... Építsünk? – A kisfiú megélenkülő tekintetét látva gyorsan hozzátette:

- De most tanulj!

A gyerek szó nélkül nyúlt a könyvéért.

Este a fiatalasszony elmosogatott, nem is nézett a kérő szemű kisfiúra. „Még mit nem, ezt igazán nem hagyhatom itt!” Hanem ígéret szép szó, az utolsó edény után megszólalt:

- Hol az a gyurma?

A kisfiú ugrott, hozta a gyurmát, hozta a kiszolgált gyúrótáblát, amin szabad volt gyurmázni, hozta a törpöket, valami száraz virágot is hozott. Aztán hozzákezdtek ők ketten az építéshez.

Az apa eredetileg a sportmüsört nézte a tévén, amikor feltűnt neki a nagy csönd, a csendes sutyorgás. Feltápázkodott, odament a készülő műhöz. Majd leült a szőnyegre a családja mellé, műszaki érzékével egy perc alatt megjavította a minduntalan félrecsúszó gombakalapot és törpbogyókrot alkotott a gombaház mellé. Belemerültek az építkezésbe. Az anya fölneézett az órára és sikkantott egy meglepettet:

- Hú! Ennyi az idő? Mars aludni!

A kisfiú úgy állt föl, mint aki most ébred. Hirtelen megölelte, magához szorította még ülő anyja fejét és keservesen sírva kérdezte:

- Építünk máskor is? Anya, ugye építünk?

Az anya kiszabadította a fejét a gyerekszagú ruhák és a koszos mancsoskák fojtó öleléséből, úgy mondta:

- Persze!

Hirtelen kitört belőle a törekvő anya és hozzátette:

- De nem minden nap, nehogy azt hidd!

A kisfiú ezt már nem is hallotta. Ugrálva, táncolva ment a fürdőszobába, onnan hallatszott éles kis hangja:

- Na, látod, hogy a mesebeli nagyanyó volt!

MOLNÁR JÓZSEF**Gershwin**

Fázik a Duna-part, s a fák torokfájósan
köszörülnek a jó reggelt,
a folyó megrepedt tükre a
káromkodásokat nyeli el,
a szél unottan ácsorog az utcán,
egy autó keresztül szúrja a zebrát,
a hajóból kihallatszik Gershwin.

Lógotom lábam a hídról,
tévedések vígjátékát rendezik itt,
a halász hiába spekulál,
nem gazdagszik meg a szeméttől, mit kifog,
egy sárga villamos óvatosan dudál,
a koldus cseppenként nyalja az imát,
a hajóból kihallatszik Gershwin.

A hegyeket házfalak tartják,
ma néma a nevetés,
visszhang a nincsen,
varrnak az ingre gondot
ügyes bolondok,
s nyakba valónak kolompot árulnak,
a hajóból kihallatszik Gershwin.

Egy oszlopnál kurva-idő áll,
beszélgessünk, mondja a papnak,
egymást gyóntatva tovább állnak;
szóváltások, nem értem a slukkot,
szívnek, beszívnek, hurokkal
fognak rókát,
csukára rúgják a bőrt, mely szakad,
a hajóból kihallatszik Gershwin.

A vadlúd elszédül a tánctól,
nehéz a szerelem,
az oszlopok levegőben lógnak,
sziklába fut minden arany óra,
sok-arc kiabál, hinta-palinta,
ha itt lenne József Attila,
a hajóból kihallatszik Gershwin.

Egy veréb pamutból köt álmot,
a levelek lecsúsznak az ágról,

néha a szó is fehérebb,
ablakból ugrik a kaszkadőr-élet,
mára elég egy merénylet,
olcsó sörből olcsó az élet,
a hajóból kihallatszik Gershwin.

Néha elég lenne nézmem,
nem szólva meg a tájat,
és felejteni bölcsen,
hogyan nincsen szárnyam,
mit átruházhatnék a menekülőkre,
az éhező jót nevetőkre, kik messziről
nézik a süllyedő hajót,
másutt, máshol volna jó!?,
de itt van jó meleg cipó,
és a sokszor üldözött szó itt
visszhangzik a hegyről,
visszhangzik a honról, mely a szívet
a fagyos holdból fonja, mitől lenne
az hideg másképp.
bár ez a föld ajándék,
a hajóból kihallatszik Gershwin.

EMBER ISTVÁN

Balassagyarmat {a legbátrabb város}

Van egy kisváros
az Ipoly partján,
benne sok történelem
és szép hagyomány.

Ezer éve lakják
emberek e tájat,
régen úgy nevezték
ez Palóc ország.

Nyakas bátor emberek
lakták e vidéket,
melyet életük árán
is óvtak, védtek.

Voltak köztük páran
híres végvári vitézek,
Balassi Bálint lantján
pengett vitézi ének,

birtokolta a múltban
a Balassa család,
nevük, városunk nevében
maradt fenn tovább.

Megírta itt Madách
az ember tragédiáját,
a palóc mindennapokat
ránk hagyta Mikszáth.

Bátor büszke nép
a palóc nemzet,
nem volt rest
ha védeni kellett.

Bátorságuk volt az
összefogás diadala,
mikor a cseheket
visszaűzték a túlpartra.

Megvédte a várost
polgár, vasutas, katona,
így lett városunk
Civitas Fortissima.

H. TÚRI KLÁRA

REMÉNNYEL SZÁRNYALÓ

Könnyű széllel a tavon
vitorlás kereng,
ívelten, szabadon
- amint fent, úgy lent -

reménnyel szárnyalón
meg nem áll soha,
hullámmal csillámlón
pazarlik tova;

kispadon est ölen
hallgatva ülök;
zirren a fű tövén
s cirpel egy tücsök:

...könnyű szél búvöl el,
s maraszt padomon
- fent úgy, amint lent -
kitárva két karom:

- titkaival ha áthat
oly szép mint soha,
oly szép ez est s a tájnak
érett varázslata, -

hamvassán ahogy harapok,
csurran az édes fény,
ízével hogyha jóllakok
istennel békülök én...

PRIBOJSZKY MÁTYÁS

A PÉLDAKÉP

A Petőfi Sándor Általános Iskola folyosóin és tantermeiben délelőtt tizenegy órára tetőfokára nőtt az izgalom.

A gyerekek, mintha ördög bújít volna beléjük, vadul száguldoztak, kiabáltak. A legkisebbek, a három első osztály csöppségei kipirult arccal rohagáltak termekből ki-be, jóllehet, ők értették legkevésbé a különleges nap eseményének jelentőségét. Aránylag még a nyolcadikosok türtőztették úgy-ahogy magukat, s csak elvétve rikkantotta el magát némelyikük, de azokat is rögtön lepisszegték. Valamennyien ünneplőben voltak és ez feszélyezte őket, még a nagyszünetekben se álltak össze fócizni, hanem a nagy vendég érkezését tárgyalták.

Péteri, az iskola első számú szavalója – a diák-szavalóversenyek állandó győztese – behúzódott egy sarokba, kezében verseskötettel, abból biflázza látványos fintonokkal és széles gesztikulálással az alkalomhoz kijelölt költeményt, a többiek irigykedve és gúnyolódva tették rá a megjegyzéseiket. Leginkább a lányok jártak arra, ahol Péteri tündökölt, összesúgtak, majd csiklandós kacarászással, lángvörösén elszaladtak. A tanárban sem volt külön b a helyzet, sőt – ha lehet –, még tapinthatóbb volt a feszültség.

Encsi Pál igazgató egyszerre háromfelé osztogatta értelmetlen utasításait, de a senki se figyelt rá, mindenki önmagával volt elfoglalva. Encsinek nem volt tekintélye a tantestület előtt; néhány éve még a megyei pártbizottság kulturális osztályát vezette, onnan pottyantották az igazgatói székbe a rendszerváltást megelőző időszakban. Most meg különösen nevetséges volt kihízott fekete öltönyében, meg ahogy összevissza hadonászott a tükör előtt, gyakorolva vendégfogadó szónoklatát, miközben lépten-nyomon belekötött a legközelebb álló kollégába, ha volt rá oka, ha nem. Bezzeg a „fejeseikkel” szemben Encsi gyáva alak volt, s ezt tudták róla, már csak ezért sem vették komolyan se a szülők, se a tanárok – s mi tagadás, a nagyobb gyerekek sem, hetedikétől fölfelé.

Már csak negyedóra volt a vendég érkezéséig és Encsi Pál igazgató végképp eluralkodott a pánik.

– Mindenki a tornacsarnokba! – kukorékolta. – A hangosbemondó terelje be a gyerekeket, az osztályok foglalják el a helyüket a lelátón, az énekkar...

– Állítsd le magad, Pali – dörmögte mellette egy csöndes, nyugodt hang. Csapi volt az, az idős énektanár, aki két már éve nyugdíjba vonult, úgy kunyerálták vissza, ezért nem volt veszteni valója. Valójában Csaposi volt a becsületes neve, de emberemlékezet óta Csapinak becézte az egész iskola, szülők, tanárok, gyerekek egyaránt. – Minek még jobban felizgatni bennünket az ordítózással? Fülekiné ott van kinn, szerintem már minden gyerek a helyén ül, fölösleges tovább fokozni a zűrzavart. Ne félj, ideér és megcsókolhatod a fenekét.

Az igazgató sértődötten mérte végig az idős énektanárt és nem válaszolt. Duzzogva kivágott a tanáriból, mire azonnal kitört az általános nevetés és a taps:

– Nagy voltál, Csapi bácsi! – kiáltotta néhány tanár. – Köszönjük!

A csarnok valóban dugig volt, minden osztály a lelátókon szorongott, s amint a tanári kar – élen Encsi igazgatóval – bevonult, a zsibongás is enyhült. Középen, nemzetiszínű terítővel letakarva jókora asztal állt, rajta mikrofonok, üdítőitalok és poharak, mögötte székek sorakoztak, két oldalt zászló, hatalmas vázákban óriási virágcsokor, hangszórók és egy külön mikrofon Péterinek. Kissé távolabb az énekkar várakozott egyforma fehér blúzban és ingben, a lányokon sötétkék szoknya, a fiúkon ugyanilyen színű nadrág. Az iskola joggal volt büszke kórusára: tavaly nemzetközi diák-énekkari versenyt nyertek. Csapi békésen ácsorgott, kezében elmaradhatatlan hangvillájával.

Péteri is előkerült, arca fehér volt, akárha meszet nyelt volna. Rá is átragadt az iskolát belengő zaklatottság, leterítette a lámpaláz, szegély kölyök már azt sem tudta, eljött-e otthonról.

A csarnok ajtaja most kivágódott és Földházi, a tornatanár bukott be rajta lihegve:

– Megérkeztek! – kurjantotta s már fordult is vissza. Utána libasorban ügetett Encsi, Fülekiné

igazgatóhelyettes, Kásás a fizika-matematika, és Gyöngyösi, a földrajz-kémia tanára, valamennyien régi, sokat próbált, megbízható káderek.

Csapi a mikrofonhoz hajolt és azt mondta:

– Csöndet kérek! Amikor a vendégek belépnek, mindenki feláll és tapsol! Figyeljetek rám, majd én beintek. Világos?

– Világos! – jött a válasz a lelátókról.

A tornacsarnok duplaszárnyú ajtója kitárult. Mindenki odafordult és Csapi intésére egy emberként pattant fel a teljes iskola, a tanulók, pedagógusok, takarítók és az a néhány befolyásos, gazdag szülő, akiket meghívtak a rendkívüli eseményre.

Az ajtóban, a többiek fél lépéssel megelőzve alacsony, tar fejű, elhízott, lógó tokájú ember jelent meg és kedélyesen integetett a lelátó felé. Viselkedésén érződött, hogy hozzá van szokva az ünnepléshez, a legcsekélyebb elfogódottság sem látszott rajta, sőt inkább olyan ember benyomását keltette, aki természetesnek veszi, hogy felállva fogadják. Ő – vendéglátóival ellentétben – nem feketében volt, hanem színes, kockás zakót viselt, kigombolva, hozzá csíkos nadrágot, melyet széles, fehér öv szorított tekintélyes pocakjára. Az öv lecsúszott a sörpocak alá és meglehetősen slamos látványt nyújtott. Vastag nyakán piros csokornyakkendő lötyögött ferdén. Húsos állán több napos borosta sötétlett.

Hárman érkeztek: a fővendég mögött két ölesvállú, marcona férfi vizslatott szigorú szemekkel körbe-körbe. Az amerikai filmekben felnövekvő ifjúság azonnal rájuk ismert: ezek bizonyára a testőrei, bár nem értették, miért kell még ide is bekísérniük védencüket, itt aligha fogják bántani – miért nem várakoznak kinn az autóban?

Encsi előrefurakodott és buzgón hajlongva mutatta az utat az asztal felé. A vendég közepre ült, jobbán Encsi, balján Fülekiné foglalt helyet, láthatóan mélyen megilletődve. A két testőr mögéjük állt, féllépésnyi távolságra, ugrásra készen.

Csapi jelzésére kitört a vastaps, amit a vendég ülve, elégedett mosollyal, kegyesen bólogatva vett tudomásul, majd felemelte a kezét, hogy viszonzza az üdvözlést, ám a gyereksereg félreértette a mozdulatot, azt hitték, ez is olyan, mint amikor Csapi vezényel s azonnal csönd lett. Encsi dühösen felállt és most ő kezdett tapsolni, mire újból felzúgott az ováció. Erre már a vendég is megemelte hájas fenekét, mutatva, hogy köszöni szépen, egyelőre ennyi elég is.

Csapi kénytelen volt keresztbe lendített karokkal leállítani a szűnni nem akaró lelkes ünneplést.

Encsi igazgató a mikrofonhoz lépett, papírköteget vett elő a belső zsebéből és hosszas krákogás után olvasni kezdte:

– Szeretve tisztelt vendéget köszönhetünk szerény körünkben, iskolánk egykori jeles tanulóját, a magyar gazdasági élet büszkeségét, a kiváló reformpolitikust és üzletembert, Kecskédi Kecskés ANTAL elv... öö... urat. Tapsoljuk meg még egyszer kedves vendégünket! – emelte fel a hangját, mire ismét felcsattant a Csapi által titokban irányított tapsorkán. A gyerekek roppantul élvezték a helyzetet, és jókat vihoztak.

Encsi üdvözült képpel folytatta:

– Kecskédi Kecskés ANTAL-t az egész ország ismeri, aligha kell őt bemutatnom iskolánk tanulói és pedagógusai előtt, hiszen ő mindannyiunk példaképe, a tisztesség, a tudás és a szakmai elhivatottság aranymérceje, aki egész életét másoknak szentelte és soha nem volt egyetlen perc sem, amikor nem a dolgozó nép felemelkedésének és jólétének szent célja lebegett volna a szeme előtt. Különösen iskolánk köszönhet sokat Kecskédi Kecskés ANTAL ... öö... úrnak, hálásak is vagyunk példamutatásáért és áldozatvállalásáért, s nem kevésbé azért, hogy számtalan esetben használta fel összeköttetéseit javunkra, amiként azt e gyönyörű, a közelmúltban elkészült és felavatott tornacsarnok is bizonyítja. Ha ő nem áll ki mellettünk a megfelelő helyen, most aligha ünnepelehetnénk itt. Köszönjük meg egy újabb, jól megérdemelt tapssal!

Csapi tudta a dolgát, lendült a keze és máris harsogott a tapsorkán. A vendég jobbra-balra villogtatta hófehér porcelánfogait és integetett. Az arcok ragyogtak, csak a két testőr meredt változatlan komorsággal, fenyegetően a közönségre.

Encsibe nem lehetett ilyen könnyen beléfojtani a szót.

– A mi Kecskédi Kecskés Antalunk az iskola kiemelkedően legjobb tanulója volt, diáktársai eszményképe,

szintiszta jeles az összes létező tantárgyból és ugyanígy folytatta későbbi tanulmányai során is, így nem csoda, ha már fiatalon bekerült az ország irányításának vérkeringésébe. Láthattuk őt számtalanszor, amint éppen gyárat, új vasútvonalat, vagy éppen egy kórházat, lakótelepet avat fel, figyelhattuk parlamenti szerepléseit, okos felszólásait, kemény csatározásait hozzá méltatlan ellenfelekkel. A rendszerváltás bonyolult időszakában is megtalálta helyét ott, ahol a megváltozott politikai környezetben a legtöbbet tehette. Pénzt és fáradságot nem kímélve több fontos nagyvállalat privatizálásának és irányításának gondját vette önfeláldozóan a nyakába, hogy a modern piacgazdaság úttörőjeként immáron nemzetközileg elismert tőkés nagyvállalkozóként mutasson irányt a fejlett nyugati civilizáció, a NATO és a hön áhított Európai Unió felé. Ma eljött hozzánk, egyszerű, hétköznapi emberek közé, hogy lássa, miként élnek ott, ahonnan elindult dicső pályafutása. Eljött közénk, hogy erőt, biztatást adjon, s hogy gyönyörködjön ifjúságunk, a jövő záloga boldog, bizakodó tekintetében. Felkérem nagyrabecsült vendégünket, KECSKÉDI KECSKÉS ANTAL-t, hallgassa meg a tiszteletére betanult rövid ünnepi műsorunkat, majd szóljon iskolánk tanulóihoz, a nevelőtestülethez és a szülői munkaközösség meghívottjaihoz. Köszönöm! – fejezte be Encsi és megkönnyebbült sóhajjal lehuppant a székére, de előtte még szemöldökének rándításával megadta a jelt Péterinek, aki tétova arccal, egész testében reszketve az oldalsó mikrofonhoz támolgott.

– József Attila: A Dunánál – kezdte mutáló, nyekergő hangon, majd hosszasan kivárt.

– *A rakodópart alsó kövén ültem, és néztem... néztem... néztem...* – Péterinek kigúvadtak a szemei, elhallgatott, csak a plafont bámulta kétségbeesetten, mintha onnan várná a megváltást.

Ami még soha nem fordult elő, most megtörtént: a szavalóversenyek örökös győztese csúfosan belesült a frissen tanult versbe. Állt meredten, feje bíborvörösén világított, melléből hörgő hangok törtek elő. A tornacsarnokban ülők hátborzongva figyelték a szörnyűséges leégést, bár mi tagadás, voltak, akik gaádul még örültek is.

A halálos csöndben ekkor megszólalt Kecskédi Kecskés Antal:

– Na és, mit láttál azon a kövön, öcsi?

Péteri odafordult és ziháló mellel, veritékes arccal, fakó hangon válaszolta:

– Azt hiszem... dinnyehéjat... Ott úszkált...

– És merre úszkált? Lefelé vagy felfelé?

– A dinnyehéj...? – hebegte Péteri a mikrofonállványba kapaszkodva. – Gondolom, csakis, lefelé úszhatott...

– Na, ugye, hogy tudod! Köszönjük meg a szép előadást! – vágta rá Kecskédi Kecskés diadalmasan és összecsapta puha tenyerét. – Nagyszerű! Brávó! – mire az egész csarnok tapintatosan vele tapsolt. Csapi odaugrott az összeroskadni készülő gyerekhez, és nem törődve Encsi gyilkos pillantásával, gyorsan hátravezette, majd az énekkar elé állt és felemelte a hangvilláját.

– Hallgassák meg a *Karádi nóták* című... – de a mondatot befejezni már nem maradt ideje.

Mindenki döbbenetére a vendég felállt és háborogva tiltakozott:

– Ejnye, tanár úr, nem lehetne inkább valami szép magyar dalt énekelni, muszáj okvetlenül ezekkel a hazaáruló, reakciós, ócska slágerekkel köszönteni engem? Engem! Kikérem magamnak!

Most Csapi volt a sor, hogy elsápadjon.

– Kérem szépen, ez egy közismert... Kodály mű...

– Hát éppen ez a baj! Lehetetlen, hogy ne tudjanak egy tisztességes magyar számot elővenni! Még hogy karádi nóták!

Csapi nem hiába volt tapasztalt öreg róka, villámgyorsan feltalálta magát.

– Ahogy óhajtja a kedves vendég – hajtott fejet illemtudóan. – Gyerekek, azt fogjuk énekelni, aminek a kottáját a kezetekben tartjátok. *Megértettétek?* – kérdezte nyomatékosan.

Az énekkari tagok összenéztek, elvigorogták magukat – és rázendítettek a Kodály-féle *Karádi nótákra*. Kecskédi Kecskés himbálózva, lehunytt szemmel, élvezettel hallgatta a kórust, kezével ütötte a taktust, láthatóan nagyon elégedett volt, hogy a karnagy kapásból engedelmeskedett. Minden versszak után élénken tapsolt, talán azt hitte, az a vége. Közben állandóan fecsegett a mellette ülőkhöz, akik kínos kényszeredettséggel hallgatták a viccelődéseit.

Csapi arca fokozatosan elkomorult, de az egész csarnok is rosszállóan figyelte a nagy ember viselkedését. Ez lenne az utolérhetetlen példakép? – néztek egymásra a gyerekek és lassan beindult a halk, majd

fokozatosan felerősödő beszédzaj. Csapi hátra-hátra pillantott, a fejét csóválta, de nem tehetett semmit. A kórus fuldoklott a visszafojtott röhögéstől, egyre hamisabban énekeltek, a szólamok elcsúsztak, a szoprán sietett, az alt lemaradt, rosszabb már nem is lehetett volna.

Az ország legjobb iskolai énekkara fennállása óta a legpocsékabb szereplését produkálta!

Amikor Csapi – valahol a mű felénél – leintette a kórust, senki sem tapsolt, mindenki rettegve várt, mit fog mondani a vendég. Botrányt rendez? Minden oka megvolna rá, amit a kórus művelt, az egyszerűen alulmúlhatatlan volt. Atyaúristen, mi lesz itt mindjárt!

Kecskédi Kecskés azonban felemelt hüvelykujjal gratulált és kijelentette:

– Látja, látja, tanár úr, tudnak maguk rendesen is danolni. Hát nem szebb ez, mint holmi agyoncsépelet, giccses sláger? Nem vagyunk mi, kérem, rászorulva Karády Katalinra,.

A gyereksereg most értette meg, mekkora melléfogásnak a tanúi és iszonyú röhejbe törtek ki, zúgott a taps, Kecskédi Kecskés felállt és hajlongott. Az meg se fordult a fejében, hogy az iskola rajta nevet, ő saját humorának, de főként politikai éberségének könyvelte el a sikert. Megszállta a nagylelkűségi roham és a mikrofont kézbe véve beszélni kezdett, holott nem ő, hanem a népi táncscsoport következett volna:

– Nagyon szép volt, köszönöm ezt a megható, felejthetetlenül kedves fogadtatást és a rendkívül magas színvonalú, értékes műsort. Bevallom, elég ritkán járok kulturális rendezvényekre, de meggyőződésem, hogy ez a műsor az Operaházban is bőven megállná a helyét. Emlékszem, annak idején én is belesültem a versekbe, utálom a költőket azóta is, szóval, öcsi, ne búsulj, nincs semmi baj, minden oké, gyere, hagy szorítsak veled kezet. Hé, hol az a srác? Hívják csak ide!

Péterit az osztályteremben találták meg, ott bögött a padra borulva, képtelenség volt lelket verni belé.

Eközben Kecskédi Kecskés tovább szónokolt.

– Az énekkar is nagyszerű volt, hiába na, ez az iskola mindig híres volt arról, hogy klassz tanárai vannak. Ez igen, tanár úr, nagyon élveztem, máskor is szívesen hallgatnék hasonlókat, feltéve, hogy nem fog ijesztgetni azzal az izével... na, hogy is hívják... tudja!

– Karádi nóták – mondta feszes vigyázzállásban Csapi.

– Ja! Az az! Minket is folyton nyaggattak, hogy járjunk énekre, meg mit tudom én, miféle szakkörökre. Nekem botfülem van, így aztán, ha csak tehettem, elhúztam a csikot. De nehogy ti is így cselekedjétek, kispajtások, azok az idők elmúltak, most más világot élünk, mostanában a szocialista piacgazdaságot építjük. Marha nagy különbség! Meg aztán, ne feledjétek, nekem sok egyéb dolgom is volt, ugye, például az úttörő-mozgalomban, mert ha nem tudnátok, én voltam a úttörő csapatvezető-helyettes, bizony, én nem értem rá, hogy danolásszak meg szavalgassak, ilyen hiábavalóságokra nekem soha nem volt időm, pedig mennyire szerettem volna. Most meg hát, ha akarnám, sem tehetném, hiszen hallhattátok, baromi sok teher van rajtam, országos gondok, a törvényhozás, meg az üzlet, ugye, a vállalataim irányítása, ha nem nézek oda, kilopják a szememet, de hát ki nem lop manapság, ha teheti, naná, bolond volna, ha nem tenné, hehehe, elvégre valamiből élni kell. Máshol persze ezt nem mondanám, de most magunk között vagyunk. Szóval csak így tovább, köszönöm a műsort, az igazgató úr baráti szavait, azt hiszem, itt az ideje, hogy gyorsan körülnézzünk, aztán megebédeljünk. Piszok meleg van itt! – fújta nagyot és zsebkendőjével a homlokát, kövér nyakát törölgette. Kikecmergett az asztal mögül, vele együtt felugrott mindenki, főn a lelátókon is.

– Elnézést kérek – tördelte a kezét kétségbeesetten Encsi –, még nincs vége a műsornak. Legalább a Himnuszt...

– Igaza van, a Himnuszt nem szabad elhagyni. Mehetünk! – szólt vissza Kecskédi Kecskés a válla fölött és búcsút integetve, szorosan nyomában a két marcona testőrrel, kicsörtetett a tornacsarnokból.

Mintegy vezényszóra az összes résztvevő visszaült a helyére és hűledezve, döböntően bámultak egymásra. Csapi előresétált, széttárta karjait, mintha jelezni akarná: *ez van!* Aztán kezébe vette a mikrofont, és fojtott hangon mondta:

– Hát ennyit bizonyos példaképekről. És most, csak úgy a magunk lelke örömére, énekeljük el közösen a magyar Himnuszt.

VÉGH TAMÁS

„...sohasem hagyunk hátra!”

Ribka Zoltánnak

I.

Két év futott el a tovarobbanó idő
Szédületében, de azt az estét nem feledem.
Akkor még volt tél, hó, hideg, recsegő
December. Karácsony másnapján este
Az éppen égő tűznek örülve a kályha előtt
Ültem -aznapra sikerült fát szereznem-,
Egy pohár borral kezemben, mellettem
Kutyám, Vackor aludt a jó melegben.
A közmunka rég véget ért, s kilátás semmi,
Eltűnődtem én is, mint a púpos angol király:
Teszek a világra, mától gazemberré válok.
Háttal a világnak, arccal a pusztai éjnek,
Ordasabb lenni az ordasnál, ez hajtott,
Ez az indulat vezetett kőkeményen.
Hirtelen csöngő zörrent. Vaci felugrott,
S csaholva az ajtó felé futott. "Ki lehet az
Ilyenkor? Miféle kóbor léleknek jutott
Eszébe, hogy élek?" Kimentem, s a kapuban
Álltál, mint elkésett Téalapó, deres szakállal,
Egy nagy szatyor a kezében, s noszogattál,
Hogy mennénk talán beljebb, hacsak nem
Akarnánk az udvaron válni jégkockává.
Szatyrodban volt minden, ami az élethez
Kellett, meleg ruha, étel, s ráadásként
Egy üveg finom bor, s mindehhez
Baráti ölelés, jó szó is került ajándéknak.
Beszélgettünk verseinkről, zúzmarás
Életrezdüléseinkről. Kérdeztem, hogyan
Jutottam eszedbe, ebbe a szilánk-hideg
Éjszakába, miért hozott felém a lábad?
S mondtam neked, hogy már minden
Mindegy nekem, ha rablóké a törvény,
Hát akkor én inkább azon kívül leszek.
Rám néztél hosszan, szűk-szigorú szemmel:
„Jártam eleget egyenruhában, a világ
Elvadult zugában, Afganisztánban.

Megtanultam, egy életre, hogy sebesült
Bajtársat sohasem hagyunk hátra.
Gazember ne légy! Sose voltál,
Nem tudod, hogyan kell csinálni.
Nem lesz elég időd belőle kiszállni,
S nekem semmi kedvem koporsódnál
Később díszőrséget állni. Tarts ki
Inkább, tedd azt, amiben jó vagy,
A bűnt hagyd inkább az arravalóknak.”

II.

Két év, villámfénynél. Feledett szavainkért
Nem tartozunk másnak számadással.
Élünk nagy elszánással, tisztának őrizve
Meg a tiszta szót, a fehéret, jobb időkre valót.
A jobb idő barátom, hidd el, minket is utolér,
Amikor nem a kórságosoké lesz a babér.
Hisz hulló idő ez. Kergült évek temetnének
Minden feledhetetlen szépet, de mi mégis
Megállunk, jóság-igába vert veteránjai
A fénynek. Ha kifordulna a föld is alólunk,
S minden északi szél szembe is fújna megint,
Nem rendülünk, csak megyünk, itteni, otthoni
Átutazói e létnek, mint a becsület napszámosai,
Kik múltjukat letéve, jóra szövetkezének.

2014-03-31

BÖRZSÖNYI ERIKA

Hegyeim

(Hazafelé)

Míg a busz a friss tavaszi tájban
tovafut velem, eltűnődöm a látványon
mi élém tárul: hegyeim úgy simulnak
bele a síkságba, mint elomló női mellek
a simogató férfitenyerekbe, s én különös
izgalmat érzek, soha el nem múló örömet,
hiszen ez már a Mátra utolsó nyúlványa:
szülőföldem, szememnek oly kedves
valamennyi hegye, völgye és lankája.

VASI FERENC ZOLTÁN

Valentin-napi

Tankcsapdába esett a rőfögés,
és olyan édesnek találtatott a hús,
hogy Gadara mellett kiszáradt a tó.

Hordom a pálmaágot öled pohara felé,
és a kehelyben összegyűl a bánat.

Egy óriás tördeli a kertekben a fákat;
úgy esőzik a lomb, akár a Bor
telíti a vágyat.
Arcomat fogd kezeidbe!
Itassad ezer reményű szerelemmel.

A gyémánt Isten homlokában él.

Félelembe estél. Mint a konda,
mely felszántja a kukoricaföldet,
ahova engem temetsz,
az a sír

felszárítja a könnyed, ha könnyed
kézmozdulattal ráhinted a hantot,

mint ördögeire a virágot
ama Megszállott.

DOBROSI ANDREA**A maszk...**

A maszk eltakar és ápol, menekít
magától magáért. Elhal telesírt
zsepi egyből. Álca a rejtek, a fegyver,
szépen szemedbe köp, kacagva megver
túl vigyoron. Kioson kínos igaz,
tagad a szent hamis, ha te állítasz.
Láttat, győz is, míg nem lépsz át szavakon.
Ne hagyd a bábukat dőlni, Balaton
vizebe, ha sót is ereszt, az tenger
sose lesz már. Neki egy van, az enter,
nyomatni rizsát, mit ennél. Háremet
alkot, mint rozmár, mélyre húz, rád nevet.
Bájjúnárok, a könnyűvérű nőcskék
kedvese, zúz, hitet, álnok és bőrt tép.

BESZÁMOLÓK

Átadták a Magyar Kultúra Lovagja kitüntető címeket Ünnepség a Magyar Kultúra Napján, a Stefánia Palotában

A kitüntetést és a lovagrendet létrehozó Falvak Kultúrájáért Alapítvány küldetése a kulturálisan hátrányos helyzetű települések életminőségének fejlesztése, a kulturális örökség ápolása, valamint az egyenrangú kultúrák együttműködésének elősegítése. Az öt földrészen együttműködő társakkal rendelkező alapítványunk fő működési területét Kárpát-medencében határozta meg, de fontosnak tartja akár legtávolabbi földrésszel is a folyamatos kapcsolattartást.

A Kultúra Lovagja címet a Falvak Kultúrájáért Alapítvány a kultúra különböző területein lovagiasan, huzamos ideje tevékenykedők elismerésére 1998. szeptemberében hívta életre. A cím a művészi teljesítmény mellett elismeri az irodalmi és a közművelődési teljesítményt. Adható kultúraszervező életműért is.

A kuratórium döntését az 1999. január 22-én elsőként elismert 12 főből álló Alapító Lovagok közössége, valamint 2005-től a Kultúra Lovagrendje évente felkért lovagjaiból álló Tanácsadó Testület készíti elő.

Térségünkben is több embert ért az a megtiszteltetés, hogy kiérdemelte ezt a rangos elismerést. Dr. Egyed Ferdinánd, a mihálygergei táncegyüttes vezetője, T. Pataki László író, rendező, Csikász István költő, Végh József helytörténész és Ember Csaba karnagy, ki épp a közelmúltban vette át Balassagyarmat díszpolgára címet. A rétsági Spangár Kör javaslatára nyerte el a címet a „hontológus” Csáky Károly néprajzkutató, Pál István, a tereskei dudás, Bartus Józsefné a herencsényi mesemondó és Halló József, az ipolyszalkai gépész, helytörténész. A Kultúra Lovagja címek átadására évente a Magyar Kultúra Napja Gálán kerül sor. A lovaggá ütés jellegű „ceremónia” állandó jelképei a kard, a pajzs és a címer, és a magyar szent korona. Az elismeréshez érem és nyaklánc jár oklevéllel és ezüst kitűzővel. Az elismertek nevét bejegyezik a Kultúra Lovagjai Aranykönyvébe.

Az idei rendezvényen Hoppál Péter kultúráért felelős államtitkár, a gála védnöke úgy fogalmazott, a kultúra ápolása elsősorban a közösségekre hárul, mert bár annak biztosítása, hogy a magyar kultúra és műveltség mindennapjaink részévé válhasson az állam feladata, nem tud minden munkát elvégezni. Így nagyon nagy feladata van a civil köröknek, amelyek szerte a Kárpát-medencében és a diaszpóra magyarságának köreiben életben tartják a kultúra műhelyeit, közösségeit” - hangsúlyozta.

Magyar Kultúra Lovagja címet vehetett át idén Duray Miklós politikus, író és egyetemi tanár, Gyönyörű Zsigmond vőfély, előadóművész, Ignác Mária kultúrház igazgató, Jagadics Péter nyugállományú alezredes, Jámborné Benkei Ildikó újságíró, Kiss Török Ildikó színművész, Varga Vilmos színművész, Kocsán István nyugállományú alezredes, Kodály Zoltánné Péczely Sarolta énekművész, Korpás István ács, Miska János könyvtáros, Molnár V. József nyomdász, Németh Nyiba Sándor költő, zeneszerző, riporter, edző, Papp Lajos orvos, Sipos Mihály nyugdíjas östermelő, Szabó Géza régész, történész, Szalai László református lelkész és Szarka Tamás előadóművész, zeneszerző, költő. Posztumus elismerést kapott Vitéz József nyugállományú főhadnagy, a Magyar Királyi Koronaország törzsőrmestere. Lovaggá ütésükkel immár a hatszázat is meghaladja a jeles testület létszáma, akik a világ minden pontján megtalálhatók, s a magyar kultúra érdekében szorgoskodnak.

Egyetemes Kultúra Lovagja elismerést nemzetközi kulturális együttműködésért, valamint két vagy több nemzet kultúrájának együttes ápolásért adják, ezt idén Szlama László tanító és Tálás Ernő énekművész vehette át.

A magyar kulturális örökség ápolásáért odaítélt Örökség serlegeket a Szatmárnémeti Református Gimnázium Gyermekkórusának, a Havasi Gyopár Gyermek Táncsoportnak és a Krónikás Zenedének adták át.

A gála díszvendége Kárpátalja volt, amelynek képviselőjében a Havasigyopár Néptáncegyüttes és a Rózsa Népdalegyüttes mutatkozott be.

Szöveg, fotók: véef

Az ünnepi beszéd, és Papp Lajos lovaggá ütésének pillanata

Az ünnepség pillanatai

Lovagtársai körében Végh József mkl.

Csóka László kiállítása Rétságon!

A Városi Művelődési Központ galériájában időről időre szerveződnek érdekes kiállítások. Környezetünk alkotói mellett gyakorta megesik, hogy a szervezők az ország más területén élő művészt kérnek fel bemutatkozásra. A mostani tárlat is igen érdekes szellemi kalandnak ígérkezik a látogatók számára. Ez alkalommal Csóka László absztrakt festményei kerültek falra.

A megnyitóra összegyűlt közönség nagy érdeklődéssel szemlélte a műveket. Az intenzív, élénk színvilág mindenkire hatással volt.

Kelemen Ágnes a házigazda intézmény nevében köszöntötte a megjelenteket, majd Majer Beatrix fuvolajátéka vezetett át bennünket az elmélyült csendességbe. Sass István szavalata következett. Edgar Allan Poe "Holló" című alkotását osztotta meg a közönséggel. A vers Poe mindmáig legismertebb és legnépszerűbb műve. A beszélő holló absztraktsága valamennyire rokon lehet a képek által "beszélt nyelvel", ezért is választotta a kiállító művész.

Megnyitó beszédre Dr. Buglya Sándor operatőrt, egyetemi tanárt kérték fel, aki nem először nyit tárlatot a házban. (Korábban fotókiállításokon hallhattuk szakértő felvezetését.) Röviden ismertette a művész életútját, majd a modern és absztrakt különbözőségére hívta fel a figyelmet, illetve az ilyen típusú művek befogadásáról fogalmazott meg fontos gondolatokat.

Következett a képek megtekintése, gratuláció, és ahogyan lenni szokott a művésszel közös értelmezés, élményfeldolgozás, vendégkönyvi bejegyzés.

Alábbi fotók a megnyitó pillanatait idézik, és szokásunk szerint kedvesen ajánlunk néhány alkotást is megmutatunk kicsinyített másolatban. A kiállítás február 24-ig tekinthető meg a művelődési központ nyitvatartási idejében.

Szöveg-Fotó: Girasek Károly

(Következő havi lapszámunkban bővebb válogatást adunk a művész képeiből, mintegy meghosszabbítva a kiállítása idejét! A Szerk.)

PROGRAMAJÁNLÓ

KEDD ESTI BESZÉLGETÉSEK

PROGRAMSOROZATUNK KÖVETKEZŐ RENDEZVÉNYE

2016. február 16-án (kedden) lesz

HELYSZÍN

NAGYOROSZI

vendéglátónk

Karaffa Gyula

Az általa alapított Nyitott Műhely Galériában bemutatja legújabb

Tartozásaim gyűlnek...

című verseskötetét

Indulás: 16.15-kor a Könyvtár elől

A rendezvényre kisbusszal megyünk, szükség esetén plusz gépkocsi is megy.
Útiköltség kb. 500,-Ft.

Aki részt kíván venni a programon, minél előbb jelentkezzen, mert a férőhelyek száma korlátozott,

Kelemen Istvánné, 06-30-4910789

Könyvbemutató

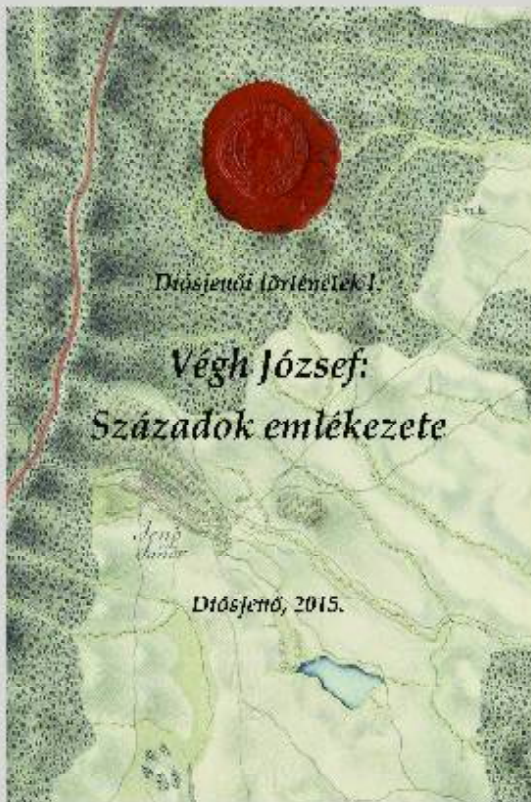
a Madách Imre Városi Könyvtár
Helytörténeti Gyűjteményében
(Balassagyarmat, Rákóczi fejedelem útja 107.)

2016. február 18-án, csütörtökön 16.30 órai kezdettel

Kétkötetes Diósjenő monográfiáját bemutatja

Végh József

Az előadás idején a szerző egyéb könyvei is kaphatóak,
a monográfia pedig 6000,- forintért vásárolható meg.

Hatodik
Száztagú Százszorszép
Palóc Gyermekdalkör Próba
a Haraszti Ikrekkel

2016 február 18. 14:15kor

A próbán úgy is részt lehet venni, hogy a résztvevő még nem ismeri a dalszövegeket, mert a próbán karaoke jelleggel lesz a közös éneklés.

A próbán felvidéki diákok is részt vesznek.

Jó hír: A palóc mintás egyen ingek már készülnek a fellépésre, ami 2016 február 29-én lesz.

A rendezvényre várunk minden iskolából énekelni szerető csoportokat.

A résztvevők egy 5 alkalmas íjászbérletet kapnak ajándékba.

Helyszín: Szent Imre Keresztény Általános Iskola és Gimnázium

Dalkört vezeti: Lévárdi Bea

Főszervező: Marics Andrea 003620-353-8844 - 00421918144031

Facebook: Száztagú Százszorszép Palóc Gyermekdalkör

E-mail: kerdojelhobbiegyesulet@gmail.com

Balassagyarmati program

SAJTÓKÖZLEMÉNY

Kedves Szerzőink, Olvasóink!

A *Palócföld* irodalmi, művészeti, közéleti folyóirat Nógrád megye salgótarjáni székhelyű, országos terjesztésű periodikája. A jelenlegi szerkesztőség eddigi működése alatt, 2008 és 2015 között arra törekedett, hogy a folyóirat több mint félévszázados múltjának szellemi örökségét ápolva korszerű és innovatív lappá váljon, a magyar nyelvterület folyóirat-kultúrájában meghatározó szerepet töltsön be, és regionális szinten olyan műhelyként működjön, amely képes a fiatal alkotók szakmai támogatását biztosítani. Az elmúlt időszakban (Nógrád megye területi adottságaiból, „határhelyzetéből” következően) kiemelten fontos feladatnak tekintettük a határon túli irodalom közvetítését, valamint (a hazai szervezetek mellett) a határon túli irodalmi csoportosulásokkal való együttműködést. A saját hagyományokon, kulturális örökségen alapuló innováció, a kortárs irodalmi és művészeti irányzatokra való nyitottság, a határon átnyúló kulturális együttműködések, valamint a regionális értékek felfedezése és közvetítése, a történelmi Nógrád területére kiterjedő tehetséggondozás határozta meg a munkánkat.

Úgy érezzük, elérkezett az idő a változásra, a megújulásra, ezért leköszönünk a szerkesztői posztról, bízva abban, hogy tavasztól új főszerkesztő és új szerkesztőség folytatja a munkát. Az elmúlt években a *Palócföld* körülményei többször is változtak, de mindvégig élveztük a fenntartó (a Nógrád Megyei Önkormányzat Közgyűlése, a Nógrád Megyei Kormányhivatal, majd Salgótarján Megyei Jogú Város Önkormányzata), a kiadó (a Balassi Bálint Megyei Könyvtár), illetve a Nemzeti Kulturális Alap támogatását, a szerzők és az olvasók bizalmát, és ezért köszönettel tartozunk.

A szerkesztőség nevében

Mizser Attila főszerkesztő

Nagy Csilla szerkesztő

KÖNYVAJÁNLÓ

Egy eltűnt település:

Jásztelekpuszta

Végh József

2016.

Megjelent Végh József mkl. helytörténész legújabb könyve, az **Egy eltűnt település: Jásztelekpuszta** című kötet. Az olvasmányos, ismereteket pótló műben összegyűjtötte a szerző a településről szóló adatokat, történeteket, képeket, amit ajánlunk mindenkinek, aki itt él a környéken, de azoknak is, akik pusztán csak érdeklődők a magyar települések sorsa iránt. A kötet megvásárolható a szerzőnél.

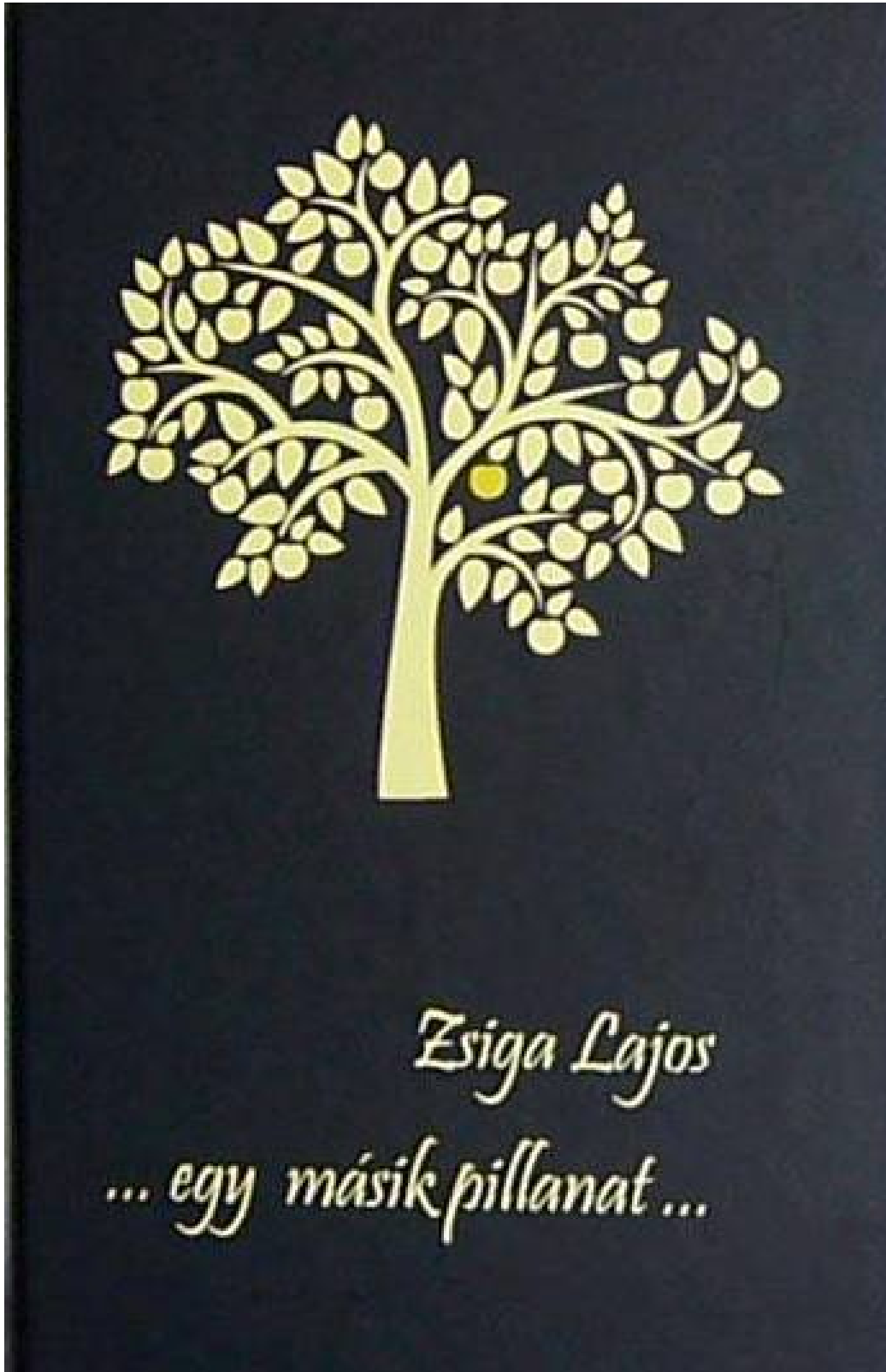
Ha valaki nem tudja biztosan, hogy hol feküdt még a közelmúltban is, bizony nem sok esélye van, hogy felfedezze nyomait. Mégis érdemes arra, hogy felkerekedjünk és megfejtsük titkait.

A világtól teljesen elzárt apró falvacska a mezőgazdaság szocialista átszervezésének áldozata lett. Ma már csak a szántásból olykor előbukkanó téglatörmelék, a több évszázados tölgyfamatuzsálemek – egyikük tövében a szépen kiépített, mára kiszáradt forrás – emlékeztetnek arra, hogy itt valamikor emberek éltek. Mi az, amit ma Felsőjásztelekpuszta helyén találunk? A vadban gazdag, többnyire erdővel borított térség legfőbb látnivalója ma az a földvár, melyről a régész szakember is úgy nyilatkozott, hogy „kevés hasonló szépségű földvárat ismerünk.”

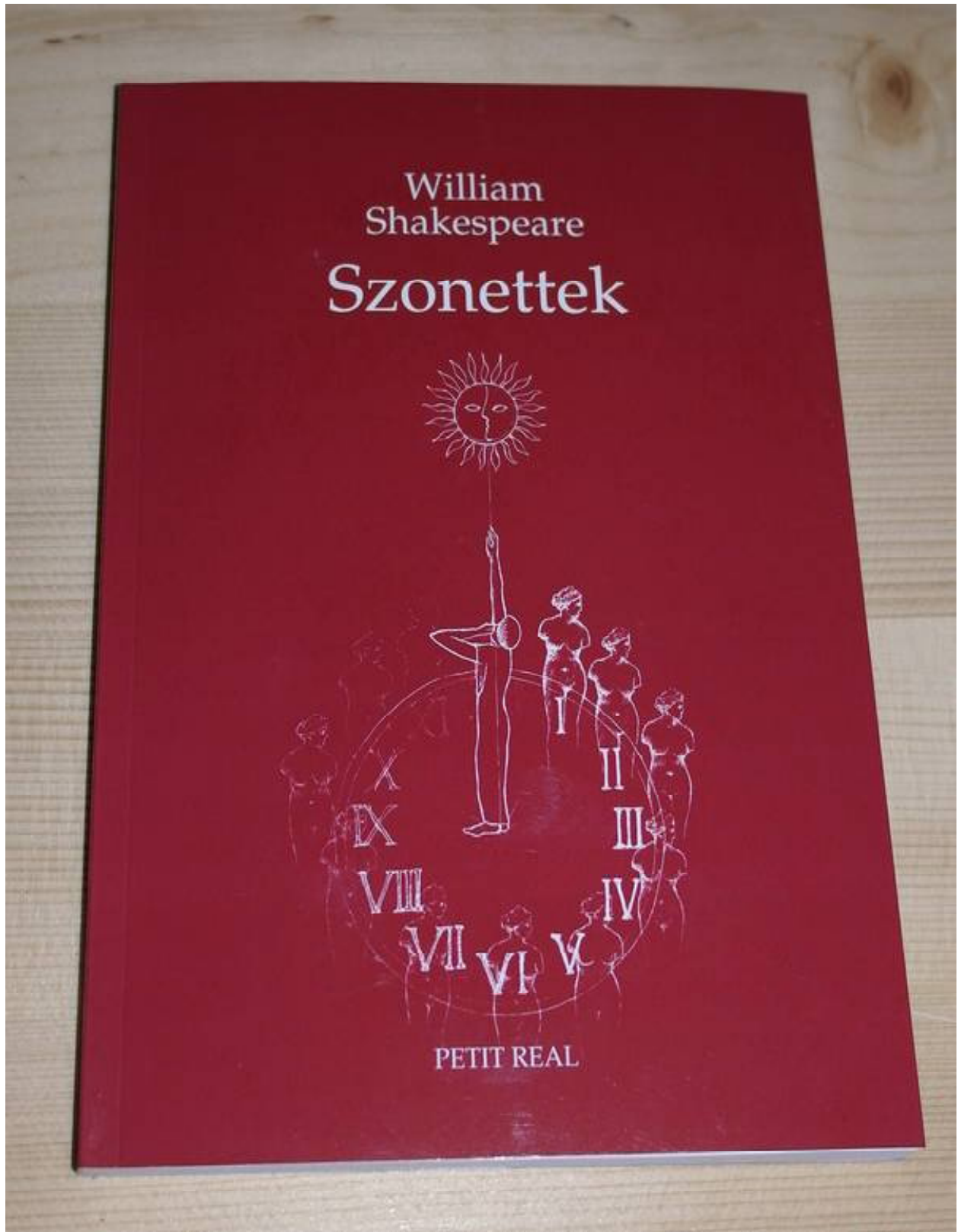
A másik látnivalója a temető, melynek sírjai az egykoron itt lakók neveit őrzi. Sok közülük már elbukva, az avar alatt hever; s a homokköveken egyre halványul a felirat. Az egykori földesúri kripta - a gróf Benyovszky család temetkezési helye - áll még, de évről-évre omlik. Közel már az idő, mikor nyoma sem marad az egykori településnek.

„a könyv kemény lapjaid között őrzöd/ lelkem muzsikáját... kották nélkül/ az emlékek cifra hárfáján/
...súgják a lapok/ a szavak harmóniáját/ mégis mintha papírhoz láncolva/ örök rabságban a/ gondolatok
sora/ olvasva nyer az igaz szabadságot/ emberek szívében olvad a szó/ a valóság akkor látható”

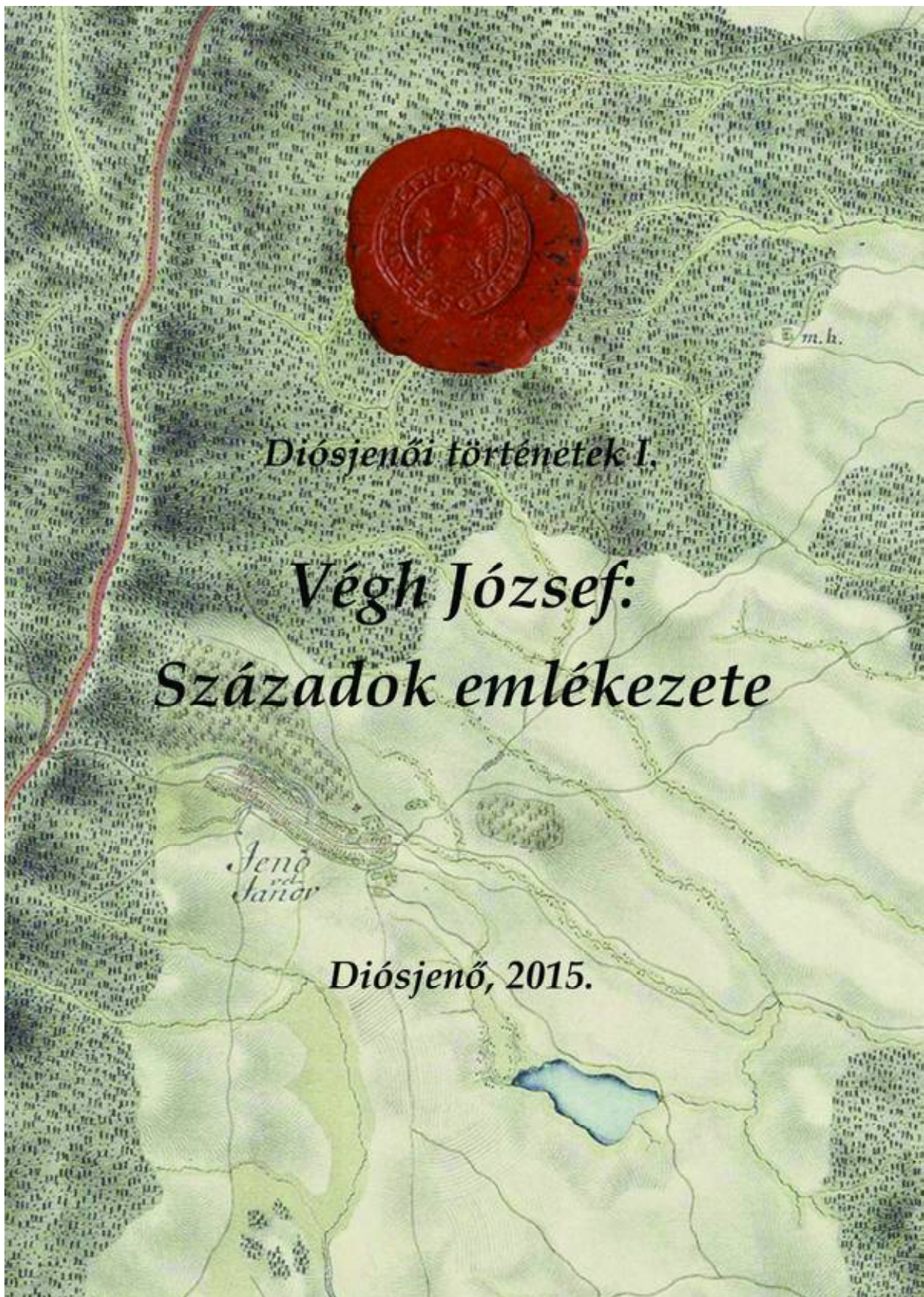
Megjelent Zsiga Lajos verseskötete, érdeklődni a szerkesztőségi email címen lehet. A Szerk.

A Rétságon élő és alkotó **Óvári János** festőművész ajánlásával és grafikáival, illusztrációival, **Csillag Tibor** fordításában és jegyzeteivel, elő-, és utószavával, a **PETIT REAL Könyvkiadó**ban megjelent a **Szonettek** című kötet, ami *William Shakespeare* 154 csodálatos szonettjét tartalmazza. A kötet megvásárolható a könyvesboltokban, illetve lapunk email címén keresztül. *A Szerk.*

Megjelent Végh József mkl. kétkötetes, Diósjenő történelmét, helytörténetét, háborús eseményeit feldolgozó könyve. A kötetek megvásárolhatók a szerkesztőségünkön keresztül a szerzőnél. *A Szerk.*

Diósjenői történetek II.

Végh József:

*Elhallgatott
esztendők*

*Történetek a
második
világháború
időszakából*

Diósjenő, 2015.

A NapKút Kiadónál megjelent Németh Péter Mykola **Talán** című, 77+ 33 „magyar” haikut tartalmazó kötete, Baksai József grafikáival. A költőtől megszokott mély, „magvas” gondolatokat tartalmazó kötetet keressék a könyvesboltokban, illetve szerkesztőségünkön keresztül a szerzőnél. *A Szerk.*

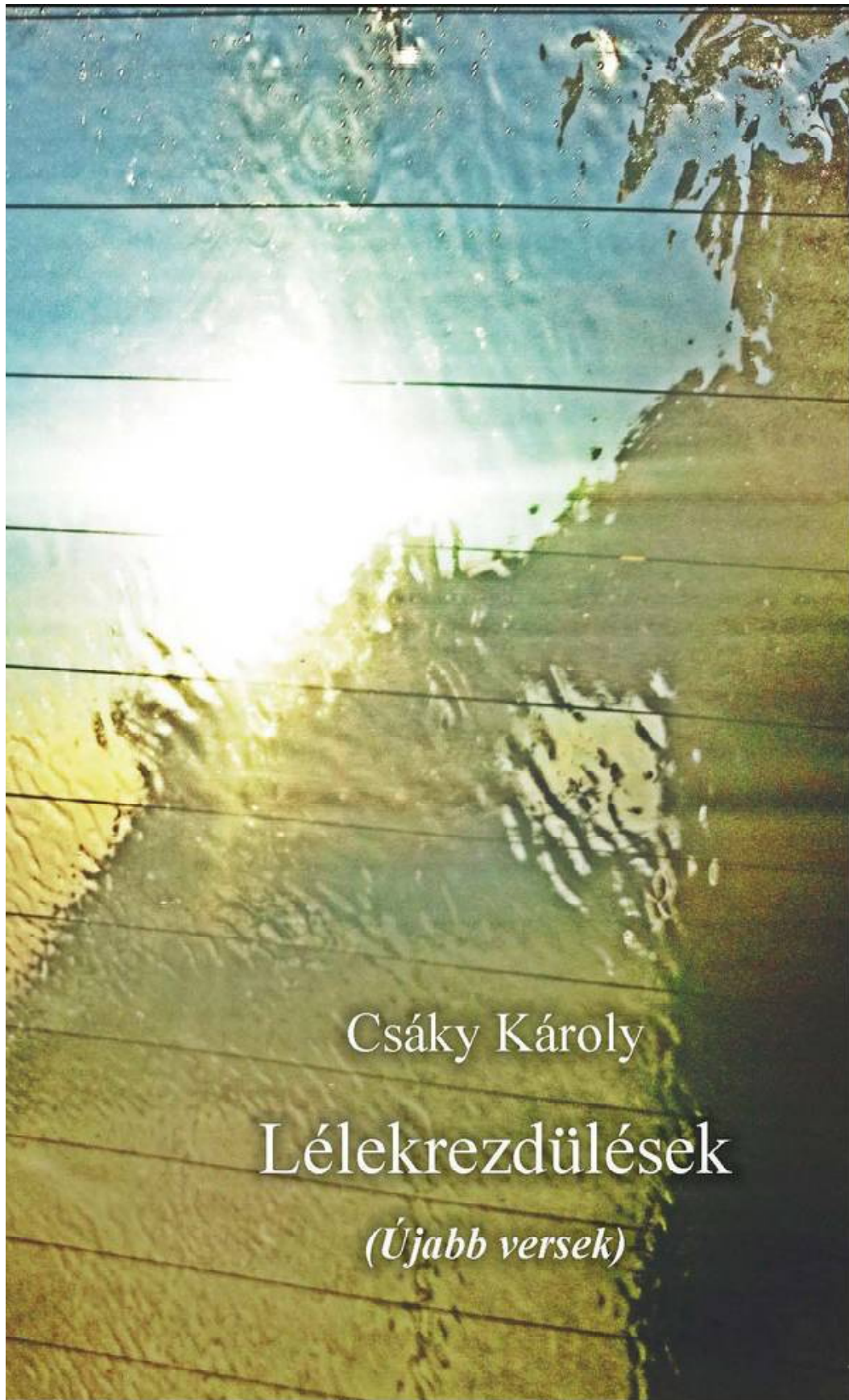

„A haiku egy kicsiny ujj, és a Holdra mutat.”

Németh Péter Mykola élő avantgárd kísérletével, összművészeti érettségével a kortárs magyar irodalomban, az Ekspanzióban, és ebben a kötetben is a haiku bővőgondolatára Allen Ginsberget idézi. De miért is? Minden bizonnyal azért, mert a haiku műfaja többek között a beat-nemzedék közvetítésével Amerikából az óceánon át érkezett meg az európai kontinensre, s nem közvetlenül a Japán szigetekről, ahogy gondolhatnánk. Ezért nem véletlenül választotta a költő Talán... című haiku kötetét motívúul az ambivalensen globalizálódó világunkat kritikusan jellemző Ginsberg-i megállapításra, miszerint: „Csak az absztrakt haiku képes megtennetni a misztériumot, miközben vaskemény költészettel kalapál vissza a sorokba”. Miről is beszél itt Ginsberg? Feltehetően a szabad verselésben a lírai kifejezésformák összefüggésében arra a kétirányú mozgásra gondol, amit az impresszió, és a szecesszió látványa, hangulata két a mai európai haikuban: a Descartes-i logikával, a tudományosság racionalizmusával felelve, ugyanakkor az arisztotelészi metafizikájára: „mi van a természet mögött?” kérdésére alapozva, az impresszionizmus természetelő logikájára építve.

A plein-air, a valóság közvetlen leképezésének vágya munkál ugyanis minden jó haikuban, egészen az absztrakcióig. Egyrésztől úgy, miként a költő Szinyei Merse Pál, Csontváry Kosztka Tivadar, Egry József és Szőnyi István festményeire hangolt haikukban. Másrésztől, a szecesszió: a valóságtól való elvonatkoztatás, a társadalomból való kivonulás, a szilizálás, a japán haikura való irodalmi utalás, erős ornamentika életem háromsorosait, „háromkáié”, „körömvencéit”, ahogy ezt Mykola haiku füzetében is megtapasztalhatjuk, olvashatjuk. A harmadik évezred narthexében, ebben a sokirányú asszociációs térben „lélekigrik”, pulzál a magyar haiku, a japán: Matsuo Basó, Busson, Issza, Maszaka Siki és mások költészete nyomán, ibletetten, szabadon. Németh Péter Mykola haiku-költészete válassza a magyar epigramma költészetünkkel rokon, moraszámláló, 5-7-5 szótag-számú verselési formára, arra az életérzésre, amit a valóság színeiben a teljesség, a szépség, a harmónia keresése motívál. Menekülés ez az európai létromlásból a távoli és titokzatos keleti filozófiák, a zen-buddhizmus, a taoizmus irányába, miközben halandóságunkban az örökkelvalóságot kutatjuk, hiszen kozmikus lény az ember, a természet elődegenlétetelen része, most és mindörökké.

Megjelent *Lélekrezdülések* címmel Csáky Károly negyedik verseskötete, ami egyben a költő-helytörténész-etnográfus 55. megjelent könyve! Megrendelhető a szerzőnél, vagy lapunk elektronikus postacímén. A Szerk.

PÁLYÁZAT

„HangHordozók”

Énekmondók Kárpát-medencei versenye

A Magyar Írószövetség és a Magyar Napló Kiadó az immár hatodik alkalommal a Magyar Költészet Napja alkalmából megrendezett VERSMARATON kísérőrendezvényeként a kortárs magyar költészet népszerűsítése érdekében pályázatot hirdet

énekmondók, igricek, bárdok, trubadúrok, regösök, szólisták és zenekarok részére

kortárs versek megzenésítésére.

A pályázat díjai:

200.000 Ft.

150.000 Ft.

100.000 Ft.

Továbbá fellépési lehetőség 2016. június 11-én a 400 főt befogadó Budapest rendezvényhajó könyvheti útján a VERSMARATON zárórendezvényén, valamint különdíjak.

Pályázni lehet:

Az év versei 2010 - 2015 kötetekben szereplő bármely vers megzenésítésével. A felvételeket akusztikus verzióban kérjük beküldeni. Egy pályázó maximum 3 művel pályázhat.

A kötetek megvásárolhatók a nagyobb könyvtárházakban, a Magyar Napló Könyvesboltban (1085 Budapest, József krt. 70., Nyitva: H-P 10-18 óráig), vagy megrendelhetők a www.magyarnaplo.hu/shop oldalon (az ár tartalmazza a postázás költségeit), illetve letölthetők ugyanerről az oldalról PDF formátumban.

A pályázat menete:

A beérkezett hanganyagok meghallgatását követően a legjobb pályázatot benyújtókat a zsűri személyesen is meghallgatja 2016. április 3-án.

Beadási határidő:

2016. március 1. (kedd) éjfélig

Zsűri tagjai:

Harcza Veronika (énekes), Csík János (Csík zenekar), Dinnyés József (Radnóti-díjas daltulajdonos), Farkas Tibor (Igricek zenekar), Stifner Gábor (rádiós szerkesztő)

A pályázatokat 2016. február 1.-től MP3 (128 kbps) vagy AVI formátumban várjuk a hanghordozokpalyazat@gmail.com email címre. A dalokhoz kérjük csatolni a kitöltött jelentkezési lapot!

E havi számunk szerzői:

Ádám Tamás(Balassagyarmat, 1954) költő, író, újságíró

Borsi István(Budapest, 1957) Diósjenő, szellemi szabadfoglalkozású, író

Börzsönyi Erika (Pásztó) Budapest író, költő

Csáky Károly mkl. (Kelenye, 1950) Ipolyság, helytörténész, költő, tanár, néprajzkutató

Debreczeny György (Budapest, 1958)

Budapest, könyvtáros, költő

Dobrosi Andrea(Budapest, 1970) Budapest, költő, szerkesztő

Elbert Anita () Veszprém, tanár, író, költő

Ember István (Balassagyarmat, 1960) Mohora, mozdonyvezető, versmondó, költő

Girasek Károly (1949 Kiskunfélegyháza)

Rétság, lapunk webmestere

Haász Irén (1954 Budapest) Budapest, költő

Horváth Ödön (Budapest, 1938) Kismaros, költő

Hörömpő Gergely (Kisvác, 1945 - Kisvác, 2007) református lelkész, költő

Janecskó Györgyi (Vác, 1965) Kétdobony, író, költő

Ketykó István (Szügy, 1946) Verőce, nyugdíjas köztisztviselő, költő

Kerekes Tamás(Budapest, 1957) Kisecset, író

Kiss-Simon Miklós () Baglyasalja, író, költő

dr. Koczó József (Perőcsény, 1950)

Vámosmikola, helytörténész, ny. iskolaigazgató

Kovács T. István (Füzesgyarmat, 1935) Vác, újságíró, író

Kő-Szabó Imre (Orosháza, 1936) Vác, író

Maruzs Éva (Körmend, 1945) Salgótarján, író, babakészítő

Molnár József (Vác, 1961) Vác, költő, mozdonyvezető

Petrozsényi Nagy Pál (Kolozsvár, 1942)

Kecskemét, tanár, író

Polgár Vera () Budapest, író, főiskolai docens

Pribojszky Mátyás (Okány, 1931- Tata, 2014) citera-tanár, zenész, író

B. Tóth Klára (Budapest, 1955) Budapest, költő, restaurátor

Tóth Imre (Zalaegerszeg, 1966) Zalaegerszeg, költő, könyvtáros, lapszerkesztő

H. Túri Klára (Győr, 1939) Tata, író, költő

Székács László (Budapest, 1946) Budapest, nyugdíjas mérnök, költő

Vasi Ferenc Zoltán (Tata, 1966) Tata, költő
Végh Tamás (Gödöllő, 1960) Isaszeg, költő, nyomdász

Impresszum:

Alapító-szerkesztő:
Karaffa Gyula

Helytörténet:
Végh József mkl.

Képzőművészet:
Konczili Éva

Szerkesztőség címe:
2645. Nagyoroszi, Petőfi út 19

Telefon:
+3630-383-5385

Email cím:

karaffagy@ gmail.com

Weblapok:

www.karaffamese.freewb.hu
www.karaffagy.freewb.hu
www.karaffaboros.freewb.hu
www.retsag.net

Terjesztés: kizárólag ingyenesen letölthető PDF formátumban.

Internetes lapunkra is vonatkoznak a szerzői jog védelmének szabályai, ezért a Börzsönyi Helikonban megjelent bármilyen anyag más felületen, lapban való felhasználásához az érintett Szerző előzetes engedélye szükséges!

A Börzsönyi Helikon 2012. március 27.-től tagja az Ipoly Eurorégió Határon ÁtnyúlóEgyüttműködés egyesületének.

Félix-Veres Amanda kézműves szappanjai